

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

VIVAT ACADEMIA

Науковий журнал
Випуск 8
Травень 2019 р.

ЕКОНОМІКА ЯК ДИРИГЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ

У випуску:

Модернізаційні процеси
в економічних
системах

Економічна модернізація
в експоненті екологічних

викликів

Модернізація
фінансово-кредитної
системи

Поведінкова
економіка в умовах
модернізації

Соціальний капітал в
період економічної
модернізації

Онлайн журнал VIVAT ACADEMIA

ВИПУСК 8. 2019

Співзасновники:

**Київський національний
товарельно-економічний
університет**

**Наукове товариство студентів,
аспірантів, докторантів та
молодих вчених**

Матеріали розміщуються в авторській редакції. Максимально зменшено втручання в обсяг і структуру матеріалів. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, що представлена в рукописах. Відповідальність за оригінальність (плагіат) тексту рукопису, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних назв, географічних відомостей, а також за те, що в матеріалах не містяться дані, що не підлягають відкритій публікації несуть автори наукових праць. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника. Переклад статей дозволяється лише за згодою редакції та автора.

Адреса редакції:

Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених,
Україна, 02000, м. Київ. E-mail: ntsad_knteu@ukr.net.

Web: <http://ntsadtamv.knteu.kiev.ua>

© *Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених
Київського національного торговельно-економічного університету*

Привітання Ректора КНТЕУ А. А. Мазаракі з нагоди відзначення Дня науки в Україні

Шановні колеги!

Сердечно вітаю Вас з Днем науки!

Це професійне свято людей творчої праці в ім'я прогресу та розвитку суспільства.

Слід з гордістю зазначити, що здобутки вчених Київського національного торговельно-економічного університету займають вагоме місце серед провідних наукових і освітніх досягнень нашої країни.

Переконаний, що і досвідчені науковці, і їх молоді талановиті послідовники й надалі докладатимуть зусиль для розвитку наукового потенціалу КНТЕУ.

Зичу всім науковцям міцного здоров'я, невтомності у новаторському пошуку, нових ідей та відкриттів на благо людства й світлого майбутнього нашої держави.

З повагою,
Анатолій Антонович Мазаракі

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Сакевич Микита	Модернізація – новий вектор розвитку економіки	6-8
Бойко Людмила	Трансформаційні перетворення економіки в умовах цифровізації	9-12
Ковальова Анастасія	Цифрова економіка: реалії та перспективи	13-14
Долід Олександр, Чикун Надія Юріївна	Інноваційні аспекти модернізації економіки України	15-19
Куцай Юлія	Розвинуті та щасливі країни: чому відрізняються рейтинги?	20-22
Мельник Дарія	Міжнародні організації у подоланні бідності	23-25

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Новик Альона	Еволюція грошових коштів: її вплив на модернізацію	26-28
Лопуга Владислав, Шапран Олексій	Пошук універсальних причин фінансових криз задля модернізації економіки (на прикладі історично першого прояву цього явища)	29-34
Воронцов Марк	Електронні гроші – один з факторів стабілізації світової економіки	35-37
Репецька Олена	Інноваційні технології в банківському секторі України	38-40
Віннікова Владислава	Історія розвитку кредитних карток	41-44

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Крумка Маргарита	The long waves in economic life	45
Шуль Валерія	Стрімкий розвиток економіки як запорука модернізації освіти	46-47
Соловей Тетяна	Модернізація доріг як складова успішної економіки	48-50
Юрко Тетяна	Нейроекономіка диригує «стадо» або як змусити мозок купувати	51-53
Приходько Каріна	Глобалізація як тенденція розвитку світової економіки	54-57
Мостовенко Анастасія	Податок на рожеве	58-59

ЕКОНОМІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ В ЕКСПОНЕНТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Кіров Максим, Звягінцев Дмитро	Вплив екологічних технологій на економіку	60-62
Волосян Кароліна, Боровик Валерія, Дяченко Єлизавета	Екологічні проблеми модернізації економіки	63-67
Бармін Богдан, Пасальський Богдан Кирилович	Український ринок екопродукції	68-76
Хойнацька Лілія	Індикатори стану екологічної безпеки держави	77-78
Довженко Дарія	ГМО: гуманітарні, економічні та екологічні аспекти	79-82
Рекал Дмитро, Сєдов Сергій	Зелена економіка	83-85
Самойленко Анастасія	Четверта промислова революція та викликані нею екологічні проблеми людства	86-90
Романюк Анастасія	Новітні технології в агросекторі України	91-93

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО РОЛЬ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Каїка Єлизавета, Чикун Надія Юріївна	Людський капітал – запорука сталої економіки	94-99
Рудь Наталія	Комунікаційні інструменти модернізації економіки	100-106
Румянцева Вікторія	Жінки, які змінили світ економіки	107-109
Опанасенко Еліна	Вплив особистості на розвиток економічної системи	110-111
Купіна Вікторія	Соціально-економічне становище Веймарської республіки в умовах дії Версальського договору	112-114

Сакевич Микита

*студент 3-го курсу факультету економіки,
менеджменту та психології, Заступник голови
Наукового товариства студентів, аспірантів,
докторантів та молодих вчених, Голова відділу по
роботі з молодими вченими університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ – НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Економіка ніколи не стоїть на місці. Ще з початку зародження перших економічних відносин між людьми і до нашого часу, економіка завжди змінювалась та розвивалася. З'являлися різні економічні закони, створювалися нові економічні школи, змінювалися економічні процеси.

Наразі, економіка знаходиться на такому етапі розвитку, коли створені всі фундаментальні теоретичні основи. Тобто сьогоднішня економіка потребує лише змін та модернізації цих основ. Отже, визначимось, що саме означає поняття модернізація та як вона допоможе розвитку економіки.

У загальному понятті, модернізація – це оновлення певного об'єкта, приведення його у відповідність до нових вимог, норм, технічних умов, показників якості.

Проте, у різних сферах життя суспільства, модернізація являє собою різні явища. Щоб зрозуміти повністю суть цього явища, доцільним є роздивитися модернізацію в усіх її проявах.

Політична модернізація передбачає створення певних політичних інститутів, які мають сприяти реальній участі населення у владних структурах та впливу цього населення на прийняття конкретних рішень.

Соціальна модернізація несе у собі формування відкритого суспільства з динамічною соціальною структурою. Таке суспільство виникло і розвивалося на базі ринкових відносин, правової системи, що урегульовує відносини, і демократичної системи, яка дає змогу швидко вносити зміни у правила гри у мінливій обстановці і стежити за їх виконанням.

Культурна модернізація передбачає формування високодиференційованої й у той же час уніфікованої культури, що базується на комплексному прогресі, удосконаленні, ефективності, щастя і природного вираження особистих можливостей і почуттів, а також на розвитку індивідуалізму.

Також у процесах розвитку суспільства, модернізацією називають перехід від традиційного аграрного суспільства до світського, міського й індустріального. Проте це також можна вважати модернізацією суспільства.

Необхідно зазначити, що іноді поняття «модернізація» ототожнюють з «вестернізацією», що означає запозичення західноєвропейського або англо-

американського способів життя в області економіки, освіти і культури, політики, поширення західних цінностей по всьому світу. Однак, модернізація є більш широким поняттям осучаснення суспільства.

Ще однією сферою модернізації є економічна сфера, яка саме і є предметом нашого дослідження.

Модернізація економіки – це вид економічної діяльності, головною метою якого є розвиток, оновлення, покращення економіки країни до рівня провідних країн світу. По суті, модернізація полягає в прагненні певної країни побороти відставання в економічному плані шляхом удосконалення всіх сфер економіки всередині країни. В будь-якому випадку це інституціональні, структурні та технологічні зміни в економіці, що спрямовуються на забезпечення її розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Модернізація економіки - поняття досить загальне, в різних наукових працях можна зустріти різну розшифровку цього визначення. Наприклад, часто поняття модернізація зустрічається не як процес, а як сам проект.

Економічна модернізація, на думку різних дослідників, пов'язана з певними революційними змінами технологій та глибокими економічними змінами – поглибленням суспільного поділу праці, використанням нових методів організації виробництва і менеджменту та новими засобами створення сприятливих умов для комерційної діяльності, що і відрізняє її від індустріалізації.

Як вид саме економічної діяльності, модернізація економіки має певні цілі. Основними цілями є:

- формування сучасної новітньої економіки – є головною, первісною метою її модернізації;
- оновлення всіх технічно застарілих аспектів виробництва;
- розвиток матеріальної бази;
- скорочення деяких галузей економіки, які на даний момент є застарілими та економічно не вигідними;
- а також потужний розвиток і підтримка деяких галузей, які є каталізаторами загального економічного розвитку країни.

Проте, все ж таки головною метою модернізації вважається формування правильної і сучасної економіки, вся решта цілей є супутніми.

Перспективи модернізації економіки країни і суспільства потребують якісного оновлення та розвитку складових соціально-трудового потенціалу та виявлення невикористаних резервів. Визначимо їх на прикладі України.

Перспективними напрямками модернізації економіки в Україні є:

- створення українських корпорацій в пріоритетних та інноваційних для цього секторах, які дадуть поштовх до більш широкого залучення зарубіжних компаній в наукоємні та високотехнологічні сектори економіки, що сприятиме зростанню експорту високотехнологічної продукції, забезпеченню її конкурентоспроможності на світових ринках, підвищенню культури ведення бізнесу, утвердженню світових стандартів, створенню нових робочих місць.

- залучення зарубіжних корпорацій у сприятливі для цього сектори, серед них: інформаційні технології, авіабудування та ракетобудування, машинобудування, біо- та нанотехнології та ін.
- суперкомп'ютинг (високопродуктивні обчислювальні системи), електронна система охорони здоров'я, мікро- та наноелектроніка, космічні та географічні інформаційні технології.
- приєднання українських компаній до глобальних ланцюгів створення доданої вартості, що розширить доступ до глобальних ринків, сприятиме модернізації технологій та якісним змінам в людському капіталі за рахунок освоєння нових відповідальностей.

Отже, дослідивши поняття модернізації та її роль в економіці, можна зробити висновок, що, наразі, економічна модернізація є тим самим необхідним процесом в країнах, які мають на меті покращення та оновлення своєї економіки до рівня провідних країн світу. Процес модернізації економіки є головним вектором розвитку сучасної економіки, бо саме вона допомагає підняти рівень світової економіки в цілому, а окремих країн зокрема.

Бойко Людмила

студентка 3-го курсу факультету економіки, менеджменту та психології, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації активне впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах життя країни є необхідним і обумовленим процесом. Завдяки цьому відбувається забезпечення кращого рівня послуг для населення, зниження бюджетних витрат при підвищенні якості послуг, модернізація транспортної інфраструктури, енергетичної сфери, підтримка малого та середнього підприємництва, реформування соціальної сфери життя міста, підвищення якості сфер здоров'я, освіти та вирішення екологічних проблем. Усі ці позитивні зрушення сприяють сталому розвитку суспільства і держави загалом.

Виникнення нової цифрової інфраструктури, у тому числі бездротових мереж, мобільних пристроїв і технологій, сприяє радикальному зсуву в сфері інформаційних технологій, їх інтеграції у всі прояви соціально-політичного й економічного життя суспільства, формуванню нової теоретичної концепції індустріального суспільства – інформаційного суспільства. Оскільки сучасні інформаційно-комунікаційні технології працюють з інформацією в цифровій формі, то зазвичай для позначення «інформаційного суспільства» використовують термін, що є синонімом даному – «цифрове суспільство».

Цифрове суспільство – суспільство, яке створюється внаслідок індустріальної революції на базі інформаційних і телекомунікаційних технологій та на базі інформації, яка охоплює знання людей. Цифрове суспільство соціально трансформується з метою допомогти індивідам та спільнотам використовувати знання та ідеї, що допомагає людям втілити їх потенціал та реалізувати їх прагнення, додає великих можливостей людському інтелекту і створює ресурси, що змінюють спосіб суспільної праці і суспільного життя. Економіка такого суспільства називається цифровою [1].

Термін «цифрова економіка» з'явився у 1995 році, його визначення надав Дональд Тапскотт, а її концепцію сформулював американський програміст Ніколас Негропonte, у вузькому розумінні як «перехід від обробки атомів до обробки бітів» [2].

С.М. Веретюк зазначає, що цифрова економіка є складовою частиною економіки, в якій домінують знання суб'єктів та нематеріальне виробництво –

основний показник під час визначення інформаційного суспільства. Поняття «цифрова економіка», «економіка знань», «інформаційне суспільство» формують нову економічну систему, яка замінює індустріальну парадигму. Ця економічна модель надає можливість реалізації висококонкурентної продукції з високою доданою вартістю, створення робочих місць нової якості, пошук ефективних рішень соціальних, культурних та екологічних завдань. Розвинені країни приділяють велику увагу щодо гармонійного розвитку системоутворювальних елементів цифрової економіки, інформаційного суспільства та економіки знань [3].

Натомість, С. Коляденко розглядає цифрову економіку як таку, що базується на виробництві електронних товарів і сервісів високотехнологічними бізнес-структурами і дистрибуції цієї продукції за допомогою електронної комерції. Тобто під цифровою економікою автор розуміє виробництво, продажі і постачання продуктів через комп'ютерні мережі [4].

Отже, *цифрова економіка* – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Розрізняють три основні складові концепції цифрової економіки (рис. 1).

Рис. 1. Концепція цифрової економіки

Розвиток цифрової економіки у більшості розвинених країн, наприклад, США, Канаді, Японії, Німеччині на наступні десятиліття є стратегічною метою. Цифрові технології мають стати рушійною силою інновацій і для української економічної системи. Цифрова економіка – це найважливіший двигун інновацій, конкурентоспроможності та економічного розвитку в країні [5].

Враховуючи сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, варто відзначити появу нових моделей ведення бізнесу, формування мережевих структур, які базуються на колективних методах виробництва та споживання, і певним чином трансформують класичні ринкові відносини у напрямку постійної необхідності виробництва нових рішень у сфері створення та управління технологіями. У цьому контексті все більше країн прагнуть до розвитку цифрової економіки, використовуючи її переваги для боротьби з

ключовими проблемами соціально-економічного розвитку: безробіттям, бідністю, знищенням довкілля тощо.

Сучасні національні цифрові стратегії передбачають врахування різноманітних питань розвитку економіки — забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, зростання зайнятості, формування ефективного громадського сектору, завоювання нових конкурентних переваг, створення та підтримка інноваційних проектів та компаній. Важливо зауважити, що сьогодні найбільшими гравцями світового ринку є компанії-представники цифрової економіки - Apple, Google, Microsoft, Amazon та інші, які входять до переліку найдорожчих компаній світу за показниками ринкової капіталізації [6].

Для успішного формування цифрової економіки необхідне ефективне нормативно-правове регулювання. 17 січня 2018 р. Кабінет Міністрів України схвалив розпорядження «Про схвалення концепції розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». План містить 31 комплексне завдання, у тому числі такі інноваційні як: розвиток Індустрії 4.0, цифрових робочих місць, STEM-освіти та цифрових освітніх послуг, цифрової інфраструктури для Інтернету-речей, блокчейну, e-Health та e-безпеки тощо. Цифровізація економіки та сфер життя створить нові робочі місця, зробить український бізнес конкурентоздатним та менш орієнтованим на ресурси, привабить інвесторів [7].

Концепція передбачає перехід від сировинного типу економіки, яка споживає природні ресурси до високотехнологічних виробництв та ефективних процесів за допомогою ІТ-технологій та комунікацій. розвиток цифрової інфраструктури – широкосмуговий інтернет (ШСД) має бути по усій території України. Цифровізація освітніх процесів та стимулювання цифрових трансформацій у системі освіти, медицині, екології, безготівкової економіки, інфраструктурі, транспорті, громадській безпеці. Успішний досвід Швеції, Кореї, Естонії, Ірландії, та Ізраїлю свідчить, що безпосередній ефект від комплексного розвитку цифрової економіки становить 20% ВВП протягом п'яти років. Передбачається, що до 2021 року тільки завдяки розвитку цифрової економіки темп приросту ВВП України становитиме щонайменше 5% [8].

В епоху цифрової економіки основним ресурсом є невичерпні, точна, надійна, правдива та своєчасна інформація. Основним майданчиком для розвитку цифрової економіки є віртуальна мережа безмежного Інтернету.

Основними принципами цифровізації економіки України на сучасному етапі її розвитку є: доступність, цільове призначення, свобода друку й інформації, відкритість та співпраця, стандартизація, довіра та безпека, сфокусованість та комплексність [9].

Варто розуміти, що цифрова економіка — це не окрема галузь, а віртуальне середовище, яке доповнює нашу реальність. Все частіше цифрова економіка переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування все складнішим. Основними продуктами цифрової економіки є ті ж самі товари і послуги традиційної економіки, що надаються за допомогою комп'ютерного обладнання і цифрових систем на кшталт глобальної мережі Інтернет. Це має

свої переваги, головною з яких є підвищення доступності звичайних користувачів до певних ринків (товарних чи послуг), а не лише великих компаній, зниження трансакційних витрат, підвищення ефективності і конкурентоспроможності [10].

Отже, на сьогодні цифрова економіка в Україні є підґрунтям не лише для вдосконалення економіки, але й для ефективного функціонування державного управління та бізнесу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в економічній діяльності є важливим і необхідним, враховуючи усі зміни, які відбуваються в українському суспільстві на даний час. Повсюдне використання цифрових технологій, розгалужена цифрова інфраструктура сприяють цифровізації економіки в Україні. Від рівня розвитку цифрової економіки залежить конкурентоспроможність держави, регіону, міста, села, селища та зростання добробуту громадян України.

Список використаних джерел:

1. Інформаційне суспільство. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>.
2. Войнаренко М. П., Скоробогата Л. В. Мережеві інструменти капіталізації інформаційноінтелектуального потенціалу та інновацій. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 3. Т. 3. С. 18-24.
3. Веретюк С. М., Пілінський В. В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. 2016. №2 (42). С. 51-58.
4. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі Економіка. Фінанси. Менеджмент. 2016. № 6. С. 106–107.
5. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. Вісник Дніпропетровського університету. 2015. Вип. 4. С. 9-18.
6. Вдовиченко Ю. В. Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки. Економіка та держава. 2018. № 1. С.79-82.
7. Концепція та План дій розвитку цифрової економіки в Україні до 2020 року. URL: <http://www.dknii.gov.ua/content/shvaleno-koncepciyu-ta-plan-diy-rozvytku-cyvrovoyi-ekonomiky-v-ukrayini-do-2020-roku>
8. Інформація з офіційного веб-сайту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://me.gov.ua/>
9. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf
10. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / Г. Т. Карчева, Т. С. Смовженко, В. І. Міщенко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук Г.Т. Карчевої. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 276 с.

Ковальова Анастасія

студентка 4-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова Секретаріату Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Заступник Голови Ради студентського самоврядування факультету

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бурхливий розвиток телекомунікацій, технологій та інновацій спричинив введення та широке розповсюдження такого поняття, як «цифрова економіка». На перший погляд цей термін є поширеним та знайомим для більшості населення, хоча, як доводить практика, не всім відомо, що цифрова економіка являє собою тип економіки, що характеризується активним впровадженням і використанням цифрових технологій зберігання, обробкою й передачею інформації в усі сфери людської діяльності.

Дійсно, сьогоднішній день диктує певні правила відповідно до яких слід жити та діяти. Так сучасна цифрова економіка зумовлює те, що тепер лідерів на ринку визначає не багаторічна історія успіху і навіть не вартість активів та доступ до капіталу, а можливість змінювати та підлаштовувати свою діяльність під її умови. Під цим поняттям слід розуміти стрімкий розвиток технологій, переформатування комунікацій та впровадження інновацій.

Фахівці корпорацій «Telstra» і «Deloitte» стверджують, що важливими умовами стійкої та успішної діяльності в умовах цифрової економіки, є такі принципи:

- інвестиції в нові здібності та таланти;
- цінність та покращення ділових стосунків з клієнтами;
- швидкість та оперативність при вирішенні різних завдань та прийнятті рішень [1].

Дійсно, технологічні нововведення мають значний вплив на економічний розвиток країни. За даними Світового банку цифрові дивіденди (або результати від цифрових трансформацій) – це динамічне зростання економіки, бізнес-діяльності, а отже і податкові надходження, притік нових інвестицій тощо [2].

Незважаючи на шалені досягнення та стрімке зростання економіки, поширення цифрових технологій супроводжується і певними викликами, які мусить подолати суспільство і держава для успішного впровадження цифрової економіки в життя:

- короткострокове зниження продуктивності праці від впровадження нових технологій;

➤ скорочення чисельності працюючих, зокрема високооплачуваних та низько кваліфікованих працівників та зростання технологічного безробіття; тимчасове зростання нерівномірності в розподілі доходів на період підвищення кваліфікації працюючих до потрібного рівня кваліфікації;

➤ значні зміни в регіональній структурі розміщення продуктивних сил, необхідній освіті і кваліфікаціях персоналу, інфраструктурі; трансформація норм і правил, способу життя.

Цифрові перетворення не оминули й нашу країну. Відповідне застосування інформаційних технологій торкнулося практично всіх сфер економіки, а саме: телекомунікацій, розваг, засобів масової інформації, банківської діяльності, торгівлі та навіть охорони здоров'я.

Основними напрямками розвитку цифрової-економіки в Україні є:

- здійснення різних транзакцій (торгових і фінансових операцій);
- створення бізнес-порталів для розміщення замовлень і пропозицій;
- пошук постачальників через мережу Інтернет; продаж продукції через Інтернет;
- покупка продукції і сировини через Інтернет; пошук персоналу через мережу Інтернет;
- розміщення інформації в Інтернет-довідниках;
- створення власного сайту;
- онлайн-реклама;
- впровадження системи Інтернет-банкінгу для роботи з активами в режимі он-лайн;
- створення платіжних механізмів для підтримки торгівлі товарами і послугами.

Незважаючи на те, що України серед інших держав у сфері державної економіки лише набирає свої оберти, її невпинний розвиток має відбуватися за технологічним (стандартизація всіх технологічних рішень), інституційно-економічним (організація нових моделей управління та бізнес-моделей з використанням блокчейну та інших розумних речей) та виробничим напрямками (використання бізнес-додатків, які відповідають вимогам бізнес-управління).

Отже, використання новітніх технологій в сфері економіки, яка визначена науковцями як «цифрова економіка», дасть змогу ефективніше використовувати знання класичної економіки для вирішення економічних проблем світу (кризових явищ, інфляції, збиткової економічної політики в деяких галузях), циклічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Taking leadership in a digital economy. Telstra corporation limited & Deloitte digital. 2012. URL: deloittedigital.com.au

2. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки Фінансовий простір. 2017. № 3 (27). С. 13-21.

Долід Олександр

студент 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, Координатор наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Чикун Надія Юріївна

модератор проектів наукового клубу «Start in Science», старший викладач кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В Україні зберігся інтерес до розвитку модернізації економіки на інноваційній основі як вагомій запоруки підвищення конкурентоспроможності і зростання рівня добробуту населення. В наші дні продукується науковцями все більша кількість досліджень, публікацій через зацікавлення теоретичними та практичними аспектами модернізації економіки. Серед наукової спільноти

Рис. 1. Вектор України в ЄС - пазл взаємодії

Джерело: <https://telegraf.com.ua/ukraina/politika/2167937-gretsiya-ratifitsirovala-soglashenie-ob-assotsiatsii-ukraina-es.html>

зберігається значний інтерес до цієї проблеми, про що наочно свідчать численні публікації у фахових виданнях різного спрямування. Але що непокоїть – так це те, що кількість запропонованих науковцями шляхів рішень проблем збільшується, а дії влади стосовно рішень цих проблем не є відповідними.

Після проголошення Україною своєї незалежності, держава перейшла на новий етап розвитку економіки – етапу пострадянської модернізації.

В сучасній Україні, модернізація економіки – одне з пріоритетних завдань першочергової необхідності, яке потрібно вирішити. Під модернізацією розуміються технологічні та структурні зміни в економіці, які призводять до зростання якості та продуктивності праці, до збільшення частки високотехнологічних виробництв у структурі ВВП, поліпшення якості життя населення і в кінцевому підсумку підвищують конкурентоспроможність країни в світовій економіці. Тобто процес модернізації економіки України сприятиме становленню інноваційної політики [1].

Модерним вважають суспільство, розвиток якого спирається на науку, техніку, індустрію і демократію.

Разом з тим, провідні країни світу вже давно створили і послідовно розвивають свої національні інноваційні системи. Причому поняття «національна інноваційна система» розглядається як поєднання трьох складових: науки, освіти та наукоємного виробництва, яке передбачає реалізацію інновацій. Державна підтримка зазначеного сегмента економічного розвитку в таких країнах є найважливішим пріоритетом, оскільки за рахунок впровадження нових технологій тут забезпечується близько 90% приросту валового продукту [2].

Існує хибна думка, що у нас багато політики, насправді – її гострий дефіцит.

Наукове осмислення і нормативно-правове відображення сутності політики, її структури, принципів і напрямів істотно відстають від потреб політичного регулювання. Вже кілька років ми спостерігаємо динаміку бездіяльності влади стосовно нової економічної політики держави, адже кожний свідомий громадянин уже розуміє, що зміни потрібні, адже спостерігається негативна тенденція зменшення ефективності політичного курсу держави.

Інноваційна політика держави включає систему заходів щодо стимулювання, управління, планування і контролю інноваційної діяльності у сфері науки, техніки і виробництва.

Тим часом політика держави в цілому і всі її напрямки мають групу загальних принципів, таких як законність, науковість, гласність, спадкоємність, інноваційність, креативність. Крім того, кожен напрямок політики детермінується групою принципів, що відображають специфіку предмета регулювання. Модернізація може бути визначена як успішні перетворення, що обумовлюють прогресивний розвиток. Водночас перетворення в сучасній Україні часто не мають чіткої спрямованості, відсутня стратегія і немає розробленої тактики дій. Залишається відкритим питання про мету та ідеальний образ необхідних змін.

Рис. 2. ВВП – Валовий внутрішній продукт; фундамент – гроші

Джерело: <https://kaztag.kz/ru/news/abr-ukhudshil-prognoz-po-rostu-ekonomiki-kazakhstanu-v-2018-g-do-3-2#group>

Необхідність інноваційного розвитку в Україні особливо очевидна на тлі ключових викликів, які стоять сьогодні перед національною економікою. Скорочення доступних трудових ресурсів, низька продуктивність праці і низька енергоефективність, сировинна залежність економіки – все це, безумовно, означає, що стимулювання інновацій дійсно є сьогодні ключовим завданням для економіки і суспільства. Однак, необхідно відзначити: Україна опинилася витіснена із зовнішніх ринків високотехнологічної продукції, і, що ще більш небезпечно, багато типів цієї продукції виявилися витіснені також із внутрішніх ринків. Однак найбільша проблема в тому, що розірваним виявився відтворювальний цикл створення і впровадження інновацій. Без підтримки держави, без цілеспрямованої інноваційної політики позитивних результатів не досягти. Тільки підтримка повинна не обмежуватися деклараціями і обговоренням чергової «модної» теми на форумах в соціальних мережах і на численних ток-шоу на різних каналах телебачення. Державна підтримка повинна стати реальною діючою схемою, відпрацьованим механізмом, потрапивши в який, ні одна інновація, яка передбачала б економічну вигоду країні й економіці, не виходила б без путівки в життя.

В Україні немає єдиного шляху політичного розвитку, що являється ключовою перешкодою демократичній модернізації країни. Для того, щоб дезінтеграція і деградація політичного шляху країни призупинилася, важливо стабілізувати політичну орієнтацію і тим самим розширити модернізаційні можливості політичної системи.

Безумовно, інтелектуальна складова повинна зайняти провідне місце у процесі прийняття державою управлінських рішень. Нове знання також необхідно і для самого державного управління, тобто вдосконалення технологічного, інтелектуального базису економіки і суспільства має відбуватися паралельно із розвитком передових технологій державного регулювання, державного управління, зокрема, шляхом демократизації прийняття рішень, у тому числі і з питань інноваційної політики, які у все більшій мірі зачіпають інтереси практично всього суспільства. Стан інноваційної діяльності в будь-якій державі є найважливішим індикатором розвитку суспільства та його економіки. В даний час інноваційна політика у розвинених країнах є складовою частиною державної соціально-економічної політики. Враховуючи актуальність інновацій для досягнення соціально-економічних цілей, питання активізації інноваційної діяльності визначені як один з пріоритетів розвитку України. Допомогти в цьому повинна грамотна складена інноваційна політика [2]. Але маємо відмітити, що без підтримки органів влади, без їхньої підтримки – скільки не говори, скільки не пиши наукових статей і тез, і скільки не придумуй нових економічних курсів держави нічого не зміниться. Потрібно, щоб всі гілки влади прислуховувались, аналізували і виносили із всіх інноваційних ідей науковців та фахівців в кожній галузі, щось прогресивне і діюче та вводила його в життя, а не ігнорувала ці інноваційні напрацювання. Також можна порівняти нашу проблему із проблемою висвітленою в праці Айн Ренд «Атлант розправив плечі». Дуже влучно було сказано стосовно

інтелектуальної складової людини і результатів її праці: «Людина, яка працює винятково фізично, споживає матеріальний еквівалент власного внеску в процес виробництва і не створює додаткової цінності ні для себе, ні для інших. Але людина, яка створює ідеї у будь-якій раціональній царині, людина, яка виявляє нове знання, є постійний благодійник людства. Матеріальними продуктами не можна ділитися, вони належать конкретному споживачеві. Лише ідею можна поширити серед великої кількості людей, збагачуючи всіх без будь-якої жертви чи втрати, піднімаючи продуктивність тієї роботи, що вони її виконують. Сила інтелекту цих мудреців передає цінність їхнього часу слабшим, даючи їм змогу безпосередньо виконувати роботу, самим не гаючи часу на відкриття. Це взаємовигідна торгівля. У людей, які не цураються роботи і не прагнуть не заробленого, інтереси розуму націлені в одному напрямку, хоч який би був рівень їх інтелекту». Саме це потрібно зрозуміти політикам, їм потрібно зрозуміти цінність цих ідей, які постійно публікуються в матеріалах всеукраїнських та міжнародних конференцій, роль ідей, роль науки.

Виграє не той, хто знає, як доганяти, а де випередити. Інноваційна переорієнтація – це корінь євроінтеграційного вибору України. Якщо ми хочемо претендувати на гідне місце в Європі та світі, тоді Україна повинна ставити перед собою самі амбітні цілі, адже тільки рух до вищих стандартів може привести до прогресу на шляху прискореного зростання конкурентоспроможності національної економіки та здійснення заявленого нашою державою європейського вибору, а також разом із такими амбітними вимогами до себе країна в довгостроковій перспективі зможе тим самим перегнати країни, які на даний момент є провідними. Те що сьогодні здається неможливим, фантастикою – завтра може стати реальністю.

Як підсумок, в Україні, незважаючи на низькі показники інноваційної активності, спостерігається позитивна тенденція до розвитку інновацій. У разі успішної реалізації державної політики науково-технічного розвитку буде сформульована інноваційна модель держави з конкурентною національною економікою. Розумне використання інноваційних розробок на рівні держави, а також, зокрема, впровадження їх на промислових підприємствах створить позитивний образ інноваційного потенціалу в Україні, залучить у країну іноземних інвесторів. Але це лише тоді, коли влада детально і прискіпливо вивчить та проаналізує ці інноваційні шляхи, які висвітлені у відповідних наукових виданнях. Адже на прикладі зростання ВВП можна побачити реальну картину механізму дії влади стосовно вище зазначеного. За останній рік в нашій країні відбулося зростання рівня ВВП на 2,9%, що є дуже низьким рівнем зростання показника. За таких умов країна не зможе ніколи наздогнати навіть Польщу у своєму обороті, адже зробивши не складні відповідні розрахунки з такими показниками наших країн, Україна зможе наздогнати Польщу за показником ВВП, якщо в нашій державі буде 10% зростання, але при цьому Польща не повинна збільшувати свій рівень зростання, тобто залишатися на такому ж рівні розвитку [3].

Реформи в Україні буксують, можливо, й через те, що суспільство є вкрай неоднорідним. Його пасіонарна частина, що є меншістю, становить не більше

15% всього населення, натомість понад 85% живуть патерналістськими консервативними настроями. Досягнути сталого економічного зростання в такому суспільстві – надважка історична задача, адже змінювати країну має активна меншість, а повірити їй та демократично підтримати пасивна більшість, що часто стоїть ледь не на протилежних позиціях і баченні. Саме критична маса активних людей здатна змінити реальність, переломити хід історії, надати імпульс розвитку [4].

Рис. 3. Фінансові інвестиції – запорука успішного економічного зростання країни

Джерело: <https://agropolit.com/news/2746-investitsiya-v-silskogospodarski-innovatsiyi-okupayetsya-protyagom-roku>

Інноваційні зміни в суспільній свідомості – необхідна передумова модернізації економіки нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Єпіфанова І. М., Ільченко О. Л. Технологічні парки як ефективний напрямок інноваційного розвитку держави. Праці Одеського політехнічного університету: науковий та науково-виробничий збірник. 2010. Вип. 1-2 (33-34). С. 230-236.
2. Дмитренко М. Й., Свічинський М. М. Економіка України в глобальному просторі: філософія економічного розвитку. Фінансовий простір. 2011. № 4 (4). С. 22-30.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Геращенко О. Л. Економіка XXI: країни, підприємства, людини. Харків: Фоліо, 2017. 303 с.

Для нової політичної еліти важливим має стати робота над новою концепцією модернізації, оформленням доктрини, за допомогою якої «верхи» і «низи» взаємозв'язані, тим самим це дасть змогу отримати спільну згоду, активує суспільну волю, обумовить своєрідну «революцію свідомості».

Концепція модернізації має бути прагматичною, раціональною, конструктивною, інтегративною і спиратися на досягнення світової суспільної думки та думки передового громадянського суспільства в Україні.

Куцай Юлія

студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Голова Секретаріату Ради студентського самоврядування факультету

РОЗВИНУТІ ТА ЩАСЛИВІ КРАЇНИ: ЧОМУ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ РЕЙТИНГИ?

У сучасних умовах розвитку економіки у світі поширюються альтернативні інструменти дослідження успіху суспільств. Перш за все, варто розібратися з поняттями та дати дефініцію двох термінів.

Отож, розвинені країни – це країни з найбільшим розвитком економіки, в яких домінує третинний та четвертинний сектори. Цей рівень економічного розвитку зазвичай характеризується високим прибутком на душу населення і максимальним індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Країни з максимальним валовим внутрішнім продуктом (ВВП) на душу населення часто відповідають критеріям розвинених країн, проте, засновуючись тільки на цьому показнику, виникають деякі аномалії, тому цей фактор зазвичай не використовується самостійно.

Країни з розвинутою ринковою економікою, або промислово розвинуті країни, уже закріпили своє панівне становище у світовій економіці. Значно збільшився розрив у рівнях економічного та соціального розвитку між ними й країнами, що розвиваються. До числа розвинутих країн ООН відносить приблизно 60 держав Європи, Азії, Північної Америки, Африки, Австралії та Океанії. Група країн цього типу налічує близько двох десятків держав, у них проживає 15 % населення планети.

Однак, традиційний показник «ВВП на душу населення» часто не дає відповіді на те, чи є життя громадян тієї чи іншої країни успішним, щасливим чи комфортним. Серед альтернативних інструментів – той, що намагається виміряти одну з найважливіших і водночас найбільш ефемерних речей людського існування: щастя.

Міжнародний індекс щастя (*англ. Happy Planet Index*) – являє собою індекс, що відображає добробут людей та стан навколишнього середовища в різних країнах світу, який був запропонований New Economics Foundation у липні 2006. Найголовніше завдання індексу – показати добробут націй. Для порівняння рівня життя в різних країнах використовується значення ВВП на душу населення або ІРЛП, але ці індекси не завжди показують реальний стан речей. Зокрема порівняння значення ВВП вважається недоречним, оскільки кінцева мета більшості людей – бути щасливими та здоровими.

Розрахунки Міжнародного індексу щастя ґрунтуються на загальних утилітарних принципах, що більшість людей хочуть прожити довге і повноцінне життя, а країни прагнуть зробити усе для досягнення максимального добробуту своїх громадян, розумно використовуючи наявні ресурси (не завдаючи шкоди довкіллю). Для отримання висновків для результатів індексу використовуються три показники: суб'єктивна задоволеність життям людей, очікувана тривалість життя і так званий «екологічний слід».

Дослідження проводиться чинним при Колумбійському університеті дослідним центром «Інститут Землі» (The Earth Institute) під егідою ООН в рамках глобальної ініціативи «Мережа рішень сталого розвитку» (UN Sustainable Development Solutions Network) з метою показати досягнення країн світу і окремих регіонів з точки зору їх здатності забезпечити щасливе життя.

Досліджуючи статистику останніх років, стає зрозуміло, що найщасливішою країною в рейтингу 2017 року стала Норвегія з населенням 4,9 млн осіб, в якій «Індекс щастя» склав 7.537 бала. Королівство Норвегія вважається однією з найбільш благополучних і розвинених держав світу за багатьма соціально-економічними показниками. Слідом за Норвегією в рейтингу розташувалися Данія (в торішньому рейтингу посідала перше місце), Ісландія, Швейцарія, Фінляндія, Нідерланди, Канада, Нова Зеландія, Австралія і Швеція.

Дивно, що жодна з найбільших країн за економікою не увійшла в десятку лідерів. Так, Сполучені Штати Америки знаходяться на 14 місці, Німеччина – на 16, Велика Британія – на 19, Бразилія – на 22, Франція – на 31, Італія – на 48, Японія – на 51, Китай – на 79, Індія – на 122 [1].

Тоді постає питання: *чи залежить рівень щастя від рівня економічного розвитку країни?*

На мою думку, так, однак розвиток економічних процесів в країнах – не єдиний індикатор щастя населення. Важливе місце займає податкова система, соціальне забезпечення, рівень злочинності та свобода вибору.

Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія (це вже 5 з 10 найщасливіших країн за останнім рейтингом ООН), знамениті своєю соціальною моделлю. Саме ці країни півночі Європи є творцями «нордичної» соціал-демократії: система тут врятує вас від злиднів безробіття, вилікує хвороби, забезпечить вам гідну старість. Держави дають людям змогу мати щасливе життя, бо гарантують їм економічну безпеку. Громадяни цих країн, коли втрачають роботу, мають виплати з безробіття; якщо вони хворіють чи потребують догляду, держава забезпечує для них медичну допомогу чи догляд у старості.

Моделлю щастя по-данськи є також баланс між роботою та відпочинком. Данці практикують у себе модель flexicurity, гнучкої безпеки, яка дозволяє працювати менше, ніж в інших країнах Європи. Менші обсяги роботи відкривають можливості для інших, формуючи гнучкий ринок праці. А це дозволяє працевлаштовувати більше людей.

Отже, *чи є зв'язок між економікою (а саме багатством громадян) та щастям?*

Люди з заможних країн зазвичай щасливіші від громадян бідних країн, тому що гроші пояснюють більшість процесів і стимулюють подолання проблем, пов'язаних зі здоров'ям, нестачею їжі та комплексами щодо незабезпеченості новинками науки та техніки. Існує навіть залежність між заможністю та щастям: складно бути щасливим, якщо ти бідний. З іншого боку, гроші пояснюють не все. Адже країни з однаковим рівнем добробуту часто істотно відрізняються за тим, як громадяни визначають міру свого щастя. На мій погляд, психологія щастя є не менш важливою, ніж його економічна сторона «медалі». Тому, інший, але не менш важливий чинник – довіра.

Рис. 1. Визначення рівня довіри в суспільстві

«Довіра – це двигун щастя: якщо ти довіряєш іншим, в тебе значно зменшується відчуття небезпеки, а відтак і стресу, що з небезпекою пов'язаний. У щасливій Данії рівень довіри є таким високим, що «ми не витрачаємо багато часу для розробки довгих формалізованих контрактів», – вважає Бент Грєве, професор університету Роскілле у Данії.

У підсумку, вважаю за потрібне додати, що гармонізація суспільно-політичних потреб громадян певної країни та розвиток економіки та багатства певної людини, підприємства чи рівень глобалізації у світову економіку самої держави дає право стверджувати про щастя в аспектах, які дозволяють суспільству досягати апогею власного розвитку, знаходити комфорт у проживанні та спілкування з оточенням та природою.

Список використаних джерел:

1. Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. World Happiness Report. New York: Sustainable Development Solutions Network. 2017. URL:

<https://web.archive.org/web/20170712180233/http://worldhappiness.report/wp-content/uploads/sites/2/2017/03/HR17.pdf>

Мельник Дарія

студентка 3-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У ПОДОЛАННІ БІДНОСТІ

Міжнародні організації – сучасна «кровоносна система» світу, яка регулює зовнішні відносини на міжнародній арені. Безумовно, їх роль є визначальною, адже об'єднуючи у своїх рамках економічний, політичний, науковий, культурний потенціал різних держав-членів, міжнародні організації володіють великими можливостями й можуть здійснювати принциповий вплив на розвиток світової економіки.

Рис. 1. Головна будівля ООН

Джерело: <https://www.ukrinform.ru/rubric-crimea/2423520-ukraina-napravila-oficialnyie-obrasenia-v-oon-otnositelno-nezakonnyh-vyborov-v-krymu.html>

Першим із чинників, який підштовхнув людей до міжнаціонального об'єднання є науково-технічна розвиток. Люди зрозуміли, що співпрацюючи разом, незважаючи на кордони, можна добитися вищих наукових результатів та втілити якомога сміливіші ідеї, що можуть покращити рівень життя людства в цілому. Саме тому, уже у другій половині XIX століття починають з'являтися постійнодіючі міжнародні об'єднання, які охоплюють питання міжнародної співпраці у спеціальних галузях (транспорт, зв'язок, захист інтелектуальної власності тощо),

які в літературі дістали назву адміністративних союзів.

Проте важливість створення єдиного централізованого міжнародного апарату, який зможе регулювати найрізноманітніші сфери діяльності людини, виникла не одразу. Після Першої світової війни – значного «потрясіння» як і держав-страждальниць, так і держав-агресорів, питання безпеки стало нагальним, що і започаткувало низку проектів по створенню міжнародних організацій, що в першу чергу мали на меті вирішення питання безпеки.

Першим із таких проєктів, який має яскраво виражену політичну спрямованість стало створення в 1919 році Ліги Націй. Проте дана організація не змогла впоратися зі своїм основним статутним завданням - мирним врегулюванням міжнародних конфліктів, що як наслідок спричинило Другу світову війну.

Тільки після після багаточисельних людських жертв, економічних та політичних втрат у ході Другої світової війни, а також спираючись на досвід колективного вирішення міжнародних проблем у ході роботи Ліги Націй, світова спільнота зрозуміла, що сила будь-якої країни в єдності та мирі з іншими, що і породило створення у 1945 році ООН.

Хоча і питання безпеки стало ключовим при створенні єдиного централізованого міжнародного апарату, проте не останнім. Глобальні проблеми сучасності, які охоплюють увесь світ або значну його частину не можуть бути вирішені кожною країною поодиноці. На даному етапі розвитку цими проблемами є забруднення навколишнього середовища, стрімке збільшення населення, нестача ресурсів, а також посилення дисбалансу між розвиненими та нерозвинутими країнами світу.

І здавалося б, що економічно сильніші країни світу на чолі із розумними правителями можуть покращити умови життя для бідніших країн, даючи їх поради та «проєктуючи» процвітання. Проте не все так легко, як здається насправді.

На прикладі Афганістану простежимо іноземну допомогу, яка була здійснена міжнародними організаціями на чолі з ООН.

Після атаки Аль Каїди 11 вересня 2001 року збройні сили США скинули репресивний режим Талібану в Афганістані, за час якого страждало не тільки місцеве населення, а і з'явилася загроза усього світу. На загальнонаціональній великій асамблеї було обрано очільника тимчасового уряду Хаміда Карзая. Міжнародна спільнота вирішила, що головне, чого тепер потребував Афганістан, – це великі вливання іноземної допомоги.

Представники Організації Об'єднаних Націй і кількох провідних міжнародних неурядових організацій невдовзі висадилися в столиці Кабулі. Армії співробітників місій допомоги прибули до міста на своїх приватних літаках, розпочалися переговори на високому рівні між управлінцями й делегаціями від міжнародної спільноти. Тепер мільярди доларів полилися до Афганістану. Однак мало їх використовувалося для побудови інфраструктури, шкіл чи інших публічних послуг, важливих для формування важливих інститутів чи принаймні відновлення законності й порядку.

У той час, як майже вся інфраструктура опинилася в руїнах, перший транш коштів був використаний для налагодження авіасполучення для перевезень офіційних осіб ООН та інших організацій. Потім їм знадобилися водії й перекладачі. Тому вони найняли кількох англомовних бюрократів і вчителів англійської мови, котрі ще залишалися в афганських школах, щоб возити й водити їх скрізь, виплачуючи їм зарплатню, в кілька разів більшу за поточний рівень зарплат в Афганістані.

Жителі сіл у віддаленому районі в центральній долині Афганістану почули по радіо оголошення про нову багатомільйонну доларову програму відновлення житла в їхній місцевості. Через довгий час вантажівка картелю Ісмаїла Хана, відомого в минулому воєначальника і члена афганського уряду, привезла кілька дерев'яних колод. Однак вони були надто великі для використання де-небудь у районі, тож селяни використали їх єдиним можливим способом – на дрова.

То що ж сталося з мільйонами доларів, обіцяними селянам?

З обіцянних коштів 20% пішли на забезпечення роботи штаб-квартири ООН у Женеві. Решту передали іншим іноземним органам, які взяли ще 20% для забезпечення свої потреб.

І те, що сталося в центральній долині Афганістану, не окремий випадок. Численні дослідження засвідчують, що до кінцевого одержувача доходять від 10 до 20% допомоги. Існують десятки прикладів зловживань, що звинувачують чиновників ООН і місцевих адміністрацій у витоці коштів наданої допомоги. Однак найбільша частина втрат, пов'язаних з іноземною допомогою, – не зловживання, а радше некомпетентність або, що гірше, просто бізнес, звичний для організацій із надання допомоги [1].

Рис. 2. Голодні діти африканських країн

Джерело: <https://tsn.ua/svit/u-sviti-ponad-milyard-goloduyuchih-v-osnovnomu-ditey.html>

людей світу, це всеодно більше ніж нічого. Проте питання в ефективності її застосування. Мабуть, урядам країн слід уважніше придивитися до цієї статистики та намагатися докласти максимум зусиль, щоб кошти на допомогу були використані раціонально та в більшій мірі доходили до кінцевого споживача.

Список використаних джерел:

1. Корнійчук О. Олігархат – це «глибоко вкорінена неефективність і занепад...». Вільне слово. 2018. URL: <https://vilneslovo.com>

І навіть не зважаючи на такі наслідки, іноземна допомога є однією з найпопулярніших політик, які рекомендують західні уряди, міжнародні організації на зразок ООН як спосіб боротьби з бідністю по всьому світу, хоч і цикли невдач з повторюються знову і знову. Протягом останніх 50 років сотні мільярдів доларів були виплачені урядам по всьому світу як «допомога на розвиток».

Однак, дані спостереження, не означають, що іноземна допомога має припинитися, навіть якщо і 10 центів із кожного долара допомоги дійдуть до найбільш бідних.

Новик Альона

студентка 3-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Заступник голови наукового клубу SapLab Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ: ЇЇ ВПЛИВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ

Світ дуже швидко розвивається і ще сто п'ятдесят років тому ніхто не думав, що ми будемо розраховуватися в магазинах банківськими картками, а розрахунки в мережі інтернет – це було за межами уяви тогочасних жителів. Як кажуть: «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього», тому давайте розглянемо етапи еволюції форм грошей та їх зв'язок з модернізацією економіки.

Перші люди (кін. VIII тис. – III тис. до н.е.) мали загалом бартерні відносини, тобто обмінювали одні товари на інші. Кількість товару при цьому була договірною. З часом постало питання: «Як спростити обмін на ринку?». Оскільки покупцю, наприклад, потрібна риба, а він має сіль, а продавець при цьому бажає обміняти свій посуд на м'ясо. Для пришвидшення пошуку покупця і продавця, необхідно було знайти такий товар, що має постійний і загальний попит. Таким товаром стала сіль, тому що вона використовувалася і для засолення продуктів харчування, щоб вони не псувалися, і для обробки шкур диких тварин тощо. Проте не всюди «грішми» була сіль. У деяких регіонах це були худоба, зерно, риба, хліб і т.д. Поступово на зміну предметам першої необхідності прийшли предмети розкоші. Хутро, перли, намисто з черепашок та інші дорогоцінні вироби стали засобом платежу. Вони мали більш сталу вартість, довше зберігалися та менш громіздкі, ніж предмети першої необхідності.

Протягом V – XV ст. тривала епоха Середньовіччя, що відзначилася на ранніх етапах розвитком внутрішніх ринків та виникненням міст-центрів ремесел та торгівлі, а пізніше розвитком оптової торгівлі на ярмарках, появою митних застав у кожного земельного володіння, а також появою банків, лихварського капіталу, кредитних операцій та ломбардів. Швидкими темпами розвиваються міста. До них з'їжджаються учні, прочани, бідні люди, студенти, купці для пошуку кращого життя. Місто ж задає більш активний ритм, ніж село, тому міста стають центрами обміну, торгівлі, банківської справи та іншого.

На зміну Середньовіччю прийшло становлення індустріальної цивілізації (XVI – XIX ст.). У цей період відбуваються Великі географічні відкриття, з'являються перші колоніальні імперії, а також зароджується світова торгівля та світовий ринок. Взагалі перехід до індустріалізації є еволюційним процесом, навіть незважаючи на буржуазні революції, що подекуди виникали у суспільстві.

Дрібне виробництво відходить у забуття, передаючи свої функції спочатку мануфактурам, а потім великій промисловості – фабрикам, заводам. Неможливо опустити той факт, що саме з початком індустріалізації ліквідується кріпосний лад, тобто з'являється вільно-наймана робоча сила. А також у землеробство проникають товарно-грошові відносини, що негативно впливало на феодалів.

Протягом усього цього часу з моменту висунення металів у якості грошей відбувалася боротьба, який же саме метал стане засобом платежу. Спочатку використовувалися залізо, мідь, бронза та інші, а потім звичайні метали змінилися благородним – сріблом. Воно мало високу питому та сталу вартість і здатність до зберігання. Проте найбільше ці властивості демонструвало золото. Така боротьба між металами тривала до кінця XIX ст. і завершилася встановленням золотого монометалізму.

Розвиток суспільства та ринку привів до зміни зливків золота на золоті монети. На монетах ставили тавро купця, що їх виготовляв, або держави, якщо вона є їх виробником. Оскільки купцям часто не довіряли через загрозу фальшування, функція видачі монет перейшла до держави. Проте з часом монети стиралися (золото є досить м'яким металом), з'явилася необхідність менших монет, що призвело до появи неповноцінних грошей – білонних монет, що виготовлялися з недорогоцінних металів. Передумовою створення білонних монет стала вимога ринку до більш економного використання дорогоцінних металів.

Економіку кінця XIX – початку XX століття можна охарактеризувати тим, що електроенергетика проникає в усі галузі промисловості, винаходять нові види транспорту (залізниця, пароплав, автомобілебудування, а пізніше – авіація), винайдення нових видів палива, урбанізація населення. А також у цей період починають утворюватися міжнародні корпорації, тобто зароджується глобалізація та інтернаціоналізація. Кінець XIX століття відзначився розширенням товарного виробництва та ринкових відносин, що охопили усі сфери життєдіяльності людей. Для великої кількості грошових операцій, необхідна велика кількість грошових одиниць. Через обмежені запаси золота постала нова потреба – швидке зростання обсягів відтворення грошового товару. У таких умовах обіг забезпечували розмінні монети та золото-паперові банківські білети. Ще однією передумовою демонетизації золота стало прагнення до скорочення суспільних витрат, тобто зменшення витрат на виготовлення грошей.

Золото через свої фізичні властивості (м'який метал) та обмеженість його у природі, не змогло виконувати свої функції в умовах імперіалізму та капіталізму. Склалася ситуація, за якої місткість ринку постійно зростала разом із потребою грошової маси, яку золото у свою чергу не могло забезпечити.

Усе це призвело до демонетизації золота, що створило передумови для появи так званих кредитних грошей. Неповноцінні гроші – це ті гроші, що не мають власної субстанціональної вартості. На початку свого розвитку неповноцінні гроші мали форму паперових, тобто вони емітуються казначейством для покриття бюджетних витрат і наділяються курсом. Така

форма грошей є довершеною, оскільки вона орієнтується на реальну потребу в масі грошей, є більш дешевою у використанні та забезпечує усі функції грошей – засобу платежу, засобу обігу, міри вартості, засобу утворення скарбів та світових грошей.

Із розвитком банківської справи з'являються банківські гроші – теж неповноцінні знаки вартості, які емітуються банками на основі кредитування реальної економіки, завдяки чому їх випуск тісно пов'язується з потребами обороту, забезпечується їх вилучення з обороту і підтримка стабільної вартості. А також, коли банки змогли залучати велику кількість клієнтів, виникли депозитні гроші.

XX-XXI століття можна охарактеризувати високими темпами автоматизації, інформатизації, а також розвитком технологій та ефективним впровадженням інновацій. Звичайно цей період мав і негативні події, такі як, наприклад 2 світові війни та Велика депресія. Проте населення планети все ж таки знаходить сили розвиватися, не падати духом. І сьогодні кожен може встати зранку, замовити собі сніданок з доставкою у квартиру, розрахувавшись в додатку чи на сайті організації за допомогою картки. Потім карткою оплатити проїзд у громадському транспорті і по дорозі в університет чи на роботу замовити подарунки до якогось свята через інтернет-магазин, при цьому заплативши за них тією ж карткою.

Проте так було не завжди. У 1960 році виникла пластикова картка, що має магнітну смугу. А вже у 1975 році в картку впровадили пам'ять. Першою компанією, що стала масово випускати пластикові картки, стала фінансова компанія American Express. Усі дії, що здійснюються власниками пластикових карт, реєструються в базах даних банків, що їх випускає. Таким чином можна слідкувати за оборотом грошей та прослідкувати потреби в масі грошей. Також важливою перевагою є те, що можна забезпечувати ліквідацію тінізації економіки. Тобто через безготівкові розрахунки неможлива корупція.

Отже, розвиток форм грошей повністю пов'язаний із розвитком економічного середовища. Еволюція грошей пройшла довгий шлях і мала на своєму шляху велику кількість проблем, що доводилося вирішувати. Усе це стало підґрунтям для становлення сучасного світу. Постійне впровадження інновацій в усі сфери життєдіяльності, розвиток технологій, електронні гроші та розрахунок картками в інтернеті. Це далеко не весь список того, що нас оточує сьогодні.

Лопуга Владислав

студент 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова інформаційно відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, Координатор наукового клубу «Фенікс»

Шапран Олексій

студент 1-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету

ПОШУК УНІВЕРСАЛЬНИХ ПРИЧИН ФІНАНСОВИХ КРИЗ ЗАДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ (НА ПРИКЛАДІ ІСТОРИЧНО ПЕРШОГО ПРОЯВУ ЦЬОГО ЯВИЩА)

«Довіра – це дух і душа комерції і якщо її знищити, чи навіть завдати шкоди, то бізнесу приходить кінець» – New York Times, 7 грудня 1857 р.

В цій статті, на прикладі історично першої фінансової кризи, розкриваються причини всіх економічних крахів загалом. Розглянуті суб'єкти даних явищ, їх місце у фінансовій системі та події, що поступово підводять до обвалів. Описуються наслідки цих обвалів та їх історична роль. Стаття допоможе розібратись у сутності банківської системи, фінансових крахів та зробити відповідні висновки, щоб у майбутньому легко визначити потенційну кризу та не стати її жертвою.

Фінансова криза – це надзвичайно складний процес. Хтось може його назвати непередбачуваним винятком з правил, хтось – частиною циклічного розвитку економіки, де є як пожвавлення, так і подібні крахи. Не завжди вдається їх передбачити, а тим паче – розібратись у сутності і причинах цих явищ. Одне відомо точно: криза вдаряє по карманам людей, фабрики і компанії банкрутують, робітники – лишаяються без роботи та можливості утримувати сім'ю. А що як існують універсальні причини фінансових криз і в майбутньому їх стане можливо ідентифікувати по певним прикметам? В цьому і спробуємо

розібратись на яскравому прикладі першої світової фінансової кризи, з якою суспільство зіткнулось в другій половині 19 століття.

Криза – не просто одна мить. Це ситуація, до якої певні події підводять кілька років. Насправді, ознаки погіршення фінансового становища можна доволі легко ідентифікувати, ще до моменту розрухи всієї системи. Для цього достатньо лише статистичних даних, що базуються на співвідношенні банкнот до запасу дорогоцінних металів. Падіння цього числа свідчить про збільшення боргів, які погасити на даний момент позичальники не можуть, а разом і з ним – про можливий крах. Це означає, що існують 2 сторони, які сприяють фінансовим обвалам. Комерційні банки, що надають в кредит кошти та люди, які їх потребують і не завжди мають за мету їх повертати. Як економіка не розвивалася б, ці суб'єкти завжди лишаються в епіцентрі обвалів, будь то події ще навіть до громадянської війни в Сполучених штатах, доткомівська бульбашка нульових чи криптовалютний бум 2017-го року.

Кожна фінансова криза, і перша в історії не виняток, мали загальну *причину* своєї появи. Це явище, що надає людям надію для інвестувань, компаніям – отримувати підвищення на ціни своїх акції та інших цінних паперів, а банкам – додаткову можливість заробітку. Інвестування потребують велику кількість коштів, яку як правило, люди, схильні сподіватись, не мають. Золотий принцип фінансової взаємодії, завдяки якому зараз живе весь капіталістичний світ, підводить їх до інших суб'єктів процесу – комерційних банків, яким вигідно надати позику, за умови що вона повернеться з узгодженими відсотками. *Приводом* до краху в економіці завжди стає подія, через яку кредитори масово не отримують свої гроші назад, бо інвестиції позичальників не виправдались. Це створює невідповідність між кількістю грошей реальною та тою, яка була видана в якості цінних паперів. Говорячи про першу фінансову кризу, або як її ще іноді називають – «Панікою», окрім цінних паперів, варто згадати і про видачу банкнот, адже в ті часи комерційні банки теж, як і Центральний Банк, займались емісією грошей.

Ще на початку 19 ст. у людей з'явилась надія. Вона, як ми вже зрозуміли з написаного вище, є основною причиною несвідомої участі даного суб'єкта в обвалі економічної системи. Її поява пов'язана з масовим розгортанням будівництва залізничних доріг. Це у наш час людей цікавлять акції компаній «Space X» чи «Blue Origin». Чому? Бо це нові технології! Це наше майбутнє, якщо поглянути на явище очима мрійників, та величезний грошовий потік прямо у карман, якщо оцінити його з меркантильної точки зору. Саме залізничні дороги 200 років назад були подібним кроком у світле технологічне майбутнє, а справжнісінький «бум» в їх будівництві надавав надлишкового оптимізму та віри у безпрограшну лотерею, під назвою «інвестування в залізнодорожні компанії». В 1830 році, на північному-сході США їх протяжність становила якихось 37 км, але всього через 10 років, в 1940 році, кількість досягла відмітки в 4519 км. Всі гроші, які тільки знаходились бездумно направлялись на будівництва нових і нових доріг. Інші країни, такі як Велика Британія, Німеччина та Франція, що мали вагомий авторитет на міжнародному рівні, а головне – гроші, теж підписались на цю авантюру. Масове вкладення в залізнодорожні

компанії охопило і еліту Європи, що сподівалась на прибиток та значні дивіденди. В 1850 році протяжність рейсів пересягнула 10 000 км.

Людські вкладення були неоднорідними. Не всі вкладались в акції компаній, що будували залізні дороги – занадто велика конкуренція. Знаходились відчайдухи, які намагалися визначити майбутнє місце появи «технологій майбутнього», подалі від Пенсільванії та Массачусетсу, десь там – на Заході США. Вони скуповували землі, щоб потім розпродати їх грошовитим акціонерам-розбудовникам в тричі дорожче.

В ці ж роки значне місце мала ще одна подія, яка хоч і відбувалась далеко за межами країни Дядечка Сема, та все ж – свою роль вона відіграла. Кримська війна, що сколихнула сучасні Туреччину та Росію в 1853 році, сформувала третю, останню, групу людей-інвесторів. Це були звичайні селяни, в яких з'явилась чудова можливість заробити дійсно хороші гроші за свою працю. Вся справа, що частка експорту пшениці від Російської імперії, через війну, у світовому обігу різко зменшилась. У 1855 році її динаміка і взагалі впала до абсолютного нуля. В свою чергу США вже в 1856 році, через відсутність головного конкурента, продемонстрували рекордні показники експорту зернових продуктів, що майже в 2 рази перевищили попередній, довоєнний, рекорд 1852 року. Ситуація наче позитивна, але вона привела людей, що сподівались на краще і багатше життя, до кредитів. Селяни брали позики в банках, щоб мати змогу заробити ще більше на продажі пшениці, але кінець війни у 1856 році поставив жирну крапку. Ціни на пшеницю та обсяги експорту зменшились, а це – лишило за людьми величезні борги.

Ця історія унікальна тим, що має ще декілька підсилювачів розгортання явища, а разом і з ним – віри простих людей в реалізацію своїх вкладень. 1) Гроші прямо із землі – розгортання «Золотої лихоманки» в 1848 році. Ця подія означала появу нових коштів для розбудови економіки держави, але в першу чергу – залізних доріг. 2) Винайдення телеграфу в 1844 році, який для того часу максимально ефективно і швидко поширював новини. Спершу вони були оптимістичними: відкриття золотих рудників, що і привело вже понад 300 000 відчайдухів в шахти Каліфорнії вже через рік після першого знайденого зразка коштовного металу, збільшення експорту пшениці та успішні впровадження технології майбутнього. Та згодом телеграф так само швидко поширив і сповіщення про фінансовий обвал, а це – посяло не бачену паніку.

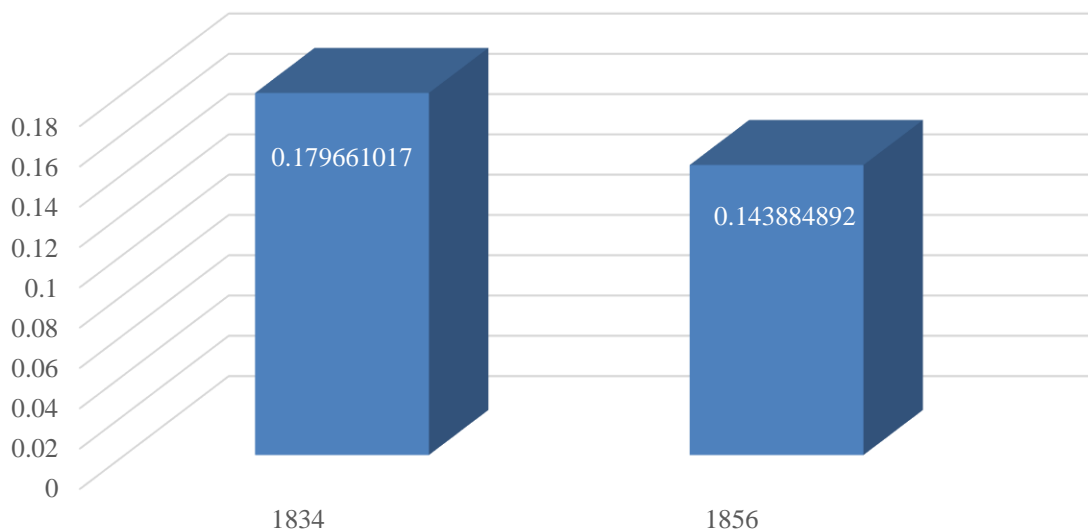
Вже 1857 році нараховувалось трохи більше, ніж 39 000 км залізної дороги, що втричі перевищувало показник семирічної давності. По цьому поводу доречно висказався американський адвокат та політолог Езра Сімен:

«Протягом багатьох останніх років головні залізні дороги виплачували досить значні дивіденди, їх акції зростали, а прибуток всіх залізних доріг був вищим, ніж всі очікування. Це надавало тверду впевненість в продуктивності та продовження зростання акцій і надалі.» - 1857 р.

Великим розчаруванням став наступний факт: багато інвестицій виявились спекулятивними, а компанії, в які інвестували, функціонували тільки «на папері», навіть локомотивів на їх балансі не існувало.

Зростала і динаміка розбудови «головних гравців» будь-якої фінансової кризи – комерційних банків із власними кредитами. Якщо в 1834 році їх налічувалось 506 (при 26, 5 млн. коштів дорогоцінним металом), то на початок 1856 року їх було вже 1253, при 60 млн. дорогоцінним металом. До того ж, кількість забор'язань зросла в 3 рази, а відповідність банкнотів до золота зменшилась з 0,18 до 0,14. Це означало, що відносно дорогоцінних металів вклади і кредити почали зростати, а це – сигнал небезпеки для банківської системи в цілому. На фоні успіху розбудови залізних доріг, помітити прямий натяк на кризи було складно.

Рис. 1. Відношення банкнот до кількості забор'язань

Джерело: розраховано авторами за даними Gunnar Fridlitzius.

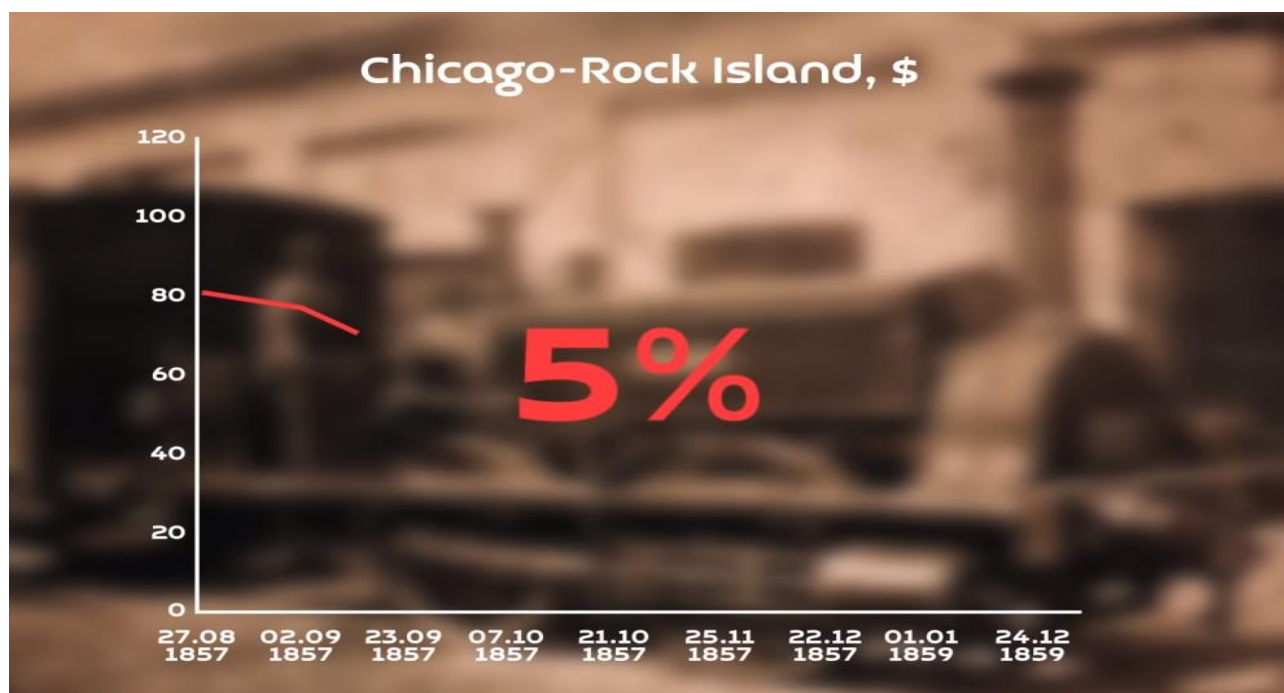
Приводом можна назвати ключовий момент будь-якої фінансової кризи, який має чітку дату. Її і вважають датою фінансової кризи. Так сталося і в цій ситуації. Ключовим гравцем фінансової кризи 1850-х років став комерційний банк з Огайо, що досить пафосно іменувався – «Ohio life insurance and trust company». В перекладі не українську це звучатиме так: «Банк страхування життя та довіри», а отже свою назву він зовсім не виправдав. Філіал цього банку в Нью-Йорку наскільки захопився «золотими горами» на ринку акцій, що використав всі вкладення для інвестицій. Інвестицій вкрай невдалих та ризикових, що в основному були зосереджені на земельних ділянках Заходу.

24 серпня 1857 року цей банк припинив виплату вкладень та обмін своїх банкнот на дорогоцінні метали. Цю дату і прийнято вважати початком історично першої фінансової кризи в історії економіки.

Насправді, навіть в ситуації оптимістичного піднесення і сліпої віри в свої інвестиції деякі фінансисти помітили поступовий обвал і ціни на акції вже поступово падали, але банкіри з Огайо «натиснули на детонатор», підірвавши «картковий будинок», який будувався довгі 30 років.

Ціна акцій банку Огайо «впала» зі 101\$ до 5\$. Тобто всього за 5 днів капіталізація установи знизилась на 95%. Того ж місяця виявилось, що сотні підприємств не мають ліквідних засобів, щоб платити клієнтам по забор'язанням. До того ж, багато кредитів були надані за мотивом, подібним до

спекуляцій із залізнодорожними компаніями та земельними ділянками. Відразу після обвалу банку з Огайо залізні дороги динамічно втрачали свою вартість. Так дорога з Чикаго до Рон-Айленду втратила 5% вартості за 5 днів, а маршрут Лакрос – Мілуокі цілих 33%. Ситуацію погіршила система телеграфів, що за 11 років розрослась неймовірним обсягом. Завдяки, або ж через нього, люди знали усе. Гасло, яке красувалось в епіграфі цієї статті як-ніколи актуальне. Через фальшиві інвестиції комерція втратила важливий елемент – довіру, а її відсутність породила масову паніку, яку і зафіксували як фінансовий обвал.

*Рис. 2. Зменшення капітлазації залізних доріг
Джерело: Gunnar Fridlitzius.*

В кризовому становищі місце мало явище під назвою «A Bank Run», що в перекладі на українську звучить як «набіги на банк». Люди якомога швидше намагались позбутися цінних паперів (цінність яких швидко зменшувалась), а натомість отримати золото і срібло. Їм було байдуже банкноти якого банку вони мають, головним стало – встигнути повернути хоч щось. Станом на 25 вересня 1857 року вже 175 банків відмовились повертати справжні гроші, через тиждень закрилось ще 150. День 13 жовтня 1857 року відомий як день натисків на нью-йоркські банки. Тоді їх у місті закрилось 18, наступного дня – ще 32. Вся банківська система стала паралізованою і банківські установи не функціонували включно до грудня.

Ця ситуація не обійшла стороною і фінансовий ринок. Крім того, що довіра та цінність дивідендів, акцій, цінних паперів знизилась, так ще й виявилось, що гроші вкладались в неіснуючі компанії. Довіра до потенціалу новітніх технологій виявилась дещо завищеною, переоціненою.

Ситуація потягла за собою декілька змін на державному рівні. Тодішній президент США, Джеймс Б'юкенен, домігся затвердження Конгресом закону, згідно якому потрібно миттєво відбирати ліцензію в тих банках, які затримують

обмін банкнот на золото і срібло. Разом з тим, банки зобов'язувались мати в своєму резерві 1\$ дорогоцінного металу на кожні 3\$ банкнотами і в жодному разі не використовувати в якості резерву цінні папери – занадто ризиково.

Карл Маркс у своїх листах Фрідріху Енгельсу висловлював задоволення. Він радів, що криза відбулась, адже на його думку, вона символізувала недовершеність капіталізму, що в свою чергу має спонукнути пролетаріат на соціалістичну революцію.

Післямак кризи відіграв роль в суспільстві і в період громадянської війни в США 1861-1865 рр.. Фермери с аграрного півдня вважали, що вона показала залежність промислової півночі від їх роботи, мовляв, «поки ви там балуетесь з акціями, ми вас кормимо».

Здавалося б, основна небезпека кризи – це її непередбачуваність. Здавалося б, вона підкрадається в будь-який момент і не зрозуміло, що до цього привело. Насправді – ні! Ключовим фактором їх появи можна назвати необдумані інвестиції, тим паче, якщо мова йде про позичені в комерційних банках кошти. Крім того, значне місце в будь-якій кризі має і обман та фальсифікація домовленостей, які знищують справжню комерцію. Гроші – це перш за все довіра. Якщо її не буде, то фінансова система перетворюється на справжній хаос, де дозволено усе.

Ця криза, хоч тривала лише пару років, стала реальним прикладом глобального краху, або як її часто називають – «паніки». Це пов'язано з необдуманим наданням кредитів та ризиковими інвестиціям, які і стали причинами цієї, на той час, не типової фінансової події. Усугубило ситуацію ще 2 явища: винайдення масового і простого засобу комунікації – Телеграфу, а також – переоцінка значимості заробітку на технологічному прогресі (що по великій мірі сталось через неухважність інвесторів, які вкладали у неіснуючі компанії).

Отже, кризи можливо передбачити, адже їх формула одноманітна, тільки дещо видозмінюється в силі часу. Важливим лишається людський фактор: неуважність та наївність, надлишкова надія та оптимізм, порушення чесних правил підступністю та обманом.

Воронцов Марк

студент 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ – ОДИН З ФАКТОРІВ СТАБІЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Під електронними грошми мають на увазі еквівалент традиційних фіатних (паперових) грошових коштів, що перебувають в обігу всередині конкретної електронної платіжної системи. Сутність електронних грошей полягає в зберіганні грошової вартості на електронних носіях – смарт-картах або жорсткому диску комп'ютера. Їх обіг відбувається за допомогою комп'ютерних мереж, Інтернету, платіжних карт, електронних гаманців і пристроїв, що працюють з платіжними картами (банкоматів, POS-терміналів). По суті електронні гроші не є грошима в традиційному розумінні цього слова.

Справжні ж гроші залишаються в оператора електронних платіжних систем, тобто в разі розрахунків з використанням електронних грошей руху реальних грошей не відбувається, електронні гроші обмінюють на реальні після закінчення угоди через банки-партнери оператора.

Обіг електронних коштів може здійснюватися як за правилами, встановленими або узгодженими з державними центробанками, так і за власними правилами недержавних електронних платіжних систем.

Європейський Центральний банк визначає електронні гроші так:

Електронні гроші – це електронні записи про грошову вартість на технічному носії, які можуть бути повсюдно використані для здійснення платежів відмінними від випускаючої організації учасниками обміну, без участі банківського рахунку, але діє за принципом передоплати [1].

Тим самим, за визначенням ЄЦБ, електронними грошима може називатися такий засіб, яке має наступні характеристики:

- може бути широко використано для здійснення платежів;
- має бути багатоцільовим платіжним засобом на відміну, наприклад, від телефонних карт;
- має бути передоплаченим засобом (так звані prepaid bearer instrument або stored value instrument);
- не потрібно задіяти банківський рахунок і будь-яку авторизацію [2].

Юридично важливо розрізнити електронні гроші:

а) звертаються в рамках систем електронних грошей, що функціонують на базі банківських карт,

б) обертаються в рамках систем електронних грошей, що функціонують на базі комп'ютерних мереж.

До першого виду електронних грошей відноситься грошова вартість, виражена в електронній формі, що зберігається на банківських пластикових картах (смарт-картах - smart cards) або картках з збереженої вартістю (stored-value cards, SVC - те ж саме, що передплачені (prepaid) карти) або електронних гаманців (e-purses), що мають вбудований мікропроцесор з записаним на ньому в результаті передоплати грошовим еквівалентом. Строго кажучи, до електронних грошей такого виду слід відносити лише багатоцільові карти (тобто використовуються для платежів на користь не тільки самих емітентів карток, але й інших юридичних і фізичних осіб).

Найпоширенішими електронними грошима на базі пластикових карт слід визнати MasterCard і Visa. У якості емітентів та платників за цими картами виступають банки, а основа зберігається і переміщуваного з їх допомогою грошового еквівалента - банківські депозити. Принципово нове явище в цій групі - карти чи інші платіжні засоби, що випускаються телефонними, транспортними та іншими компаніями (тобто не банками) і прийняті до оплати як емітентами, так і іншими компаніями (наприклад, карти Управління міського транспорту)

До другого типу відносять електронні гаманці та з недавніх пір криптовалюти.

Міжнародним гаманцем вважається база PayPal (один з співзасновників українець), співпрацює з багатьма світовими сайтами продажу товарів серед яких Amazon, Ebay, Appleinc, тощо. Також ця система є гарантом між продавцем і покупцем, що товар надійде в належному стані до кожного зі сторін. На жаль в Україні ця система не працює.

Серед українських користувачів електронних гаманців найпоширенішими є Ukrmoney, Monobank, ePayments.

Що до криптовалют, то в Україні вони тільки починають користуватися попитом. Це відносно новий тип оплати за послуги і вид нагромадження коштів, курс яких змінюється постійно. Прикладом може слугувати: міжнародні криптовалюти- Bitcoin, Litecoin, Ripple, Stellar. Якщо ви не маєте довіри до міжнародних криптовалют, то можете використати вітчизняний. Так, звичайно, таке є, а саме Карбованець, курс якого на сьогодні становить 0,06\$ за карбованець.

Застосування онлайн систем має свої переваги і недоліки. Перш ніж заводити віртуальний гаманець, варто ознайомитися з ними. Серед найважливіших переваг можна виділити наступне:

- 1) можливість здійснювати платежі цілодобово з будь-якої країни світу;
- 2) миттєве проведення операцій;
- 3) зручність використання систем;
- 4) відсутність необхідності стояти в чергах;
- 5) високий ступінь захисту від підробок;
- 6) портативність віртуальних грошей;
- 7) відсутність ризику втрати зовнішнього вигляду купюр при тривалому зберіганні заощаджень;

8) повна відсутність людського фактора (всі платежі доходять до адресата).

9) спеціальні органи можуть відслідковувати потоки

10) немає ризику корупційних операцій

Серед недоліків застосування електронних платіжних систем варто відзначити наступне:

1) є комісії при операціях;

2) існує ризик злову гаманця і розкрадання заощаджень;

3) втрата коштів при втраті даних для авторизації в системі.

Виходячи з вищесказаного електронні платіжні системи, є зручним, швидким, інтернаціональним, надійним способом сплатення за товари та послуги, відкритим для спеціальних органів(тобто податкової служби) засобом, без ризику для корупційних схем різних масштабів. Беручи до уваги недоліки, ми можемо з легкістю сказати, що в недалекому майбутньому електронні гроші повністю витіснять готівку з постійного обороту грошей, що значно покращить економічну ситуацію не лише в певній країні, а й всьому світі.

Також є багато думок щодо криптовалюти, так Михайло Фрідман, відомий підприємець, уродженець міста Львова, власник Альфа-груп, сказав: «Технологія блокчейну – хребет цифрової валюти – має потенціал до витіснення традиційних фінансових послуг завдяки можливості зменшити вартість та складність проведення фінансових транзакцій, і при цьому збільшити їхню прозорість». Він пояснює: «Технологія блокчейну має величезні перспективи не тільки у фінансовій сфері, але й у сфері охорони здоров'я, уряду, права, освіти, технології та інших» [3].

Отже, електронні гроші це майбутнє, до якого я раджу нам всім почати готуватися.

Список використаних джерел:

1. Європейський центральний банк. Франкфурт, Німеччина. 2019. URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>

2. Сучасні електронні гроші. Монетарна економіка. Теорія грошей і кредиту. 2019. URL: https://stud.com.ua/62500/ekonomika/suchasni_elektronni_groshti

3. Ризики та переваги використання криптовалюти. Цікаво знати. 2018. URL: <http://cikavoznaty.com.ua/2018/01/03/ryzyky-ta-perevagy-kryptovaljuty/>

Репецька Олена

*студентка 2-го курсу факультету фінансів та
банківської справи, член Наукового товариства
студентів, аспірантів, докторантів та молодих
вчених і Ради студентського самоврядування
факультету*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

На сьогодні банківський сектор є однією з найбільш сприятливих сфер для впровадження сучасних інформаційних технологій. Майже всі завдання, що виникають у процесі роботи банку, піддаються автоматизації. Швидка обробка потоків інформації є одним із головних чинників, що впливають на прийняття управлінських рішень та на ефективність банківської діяльності загалом. Банки мають достатні фінансові можливості для впровадження найсучаснішої техніки. Крім того, інформаційні технології дозволили збільшити кількість і мобільність послуг за рахунок появи нових продуктів – електронних платіжних засобів.

Особливу увагу, на мою думку, заслуговують інноваційні технології, які використовуються банківськими установами. Так, наприклад, дистанційне управління банківськими рахунками можна здійснювати різними способами: за допомогою телефону – телебанкінг; персонального комп'ютера – е-банкінг; інтернету – інтернет-банкінг; портативних засобів – мобільний банкінг. Українські банки, як правило, залучають досвід своїх західних партнерів. Так, в Україні впроваджується система онлайн-верифікації BankID.

Система є спільним проектом «ПриватБанку» та «Ощадбанку» та створена за образом і подобою до систем, які вже давно використовуються у Великобританії, Швеції та Фінляндії. Система дає змогу підтвердити особу користувача в Інтернеті, використовуючи його банківські дані, і працює за принципом верифікації через Facebook. Ця інноваційна програма дає змогу запобігати шахрайству з банківськими рахунками та пластиковими картками.

На сьогодні «ПриватБанк» є лідером з упровадження інновацій в Україні. У числі технологій, що було впроваджено «ПриватБанком» уперше в історії, – SMS-банкінг (1999 р.), OTP-паролі через SMS (2000 р.), P2P-перекази між картками (2003 р.), «Електронна решта» (2009 р.), «Онлайнінкасація» (2010 р.) та ін. Своєю чергою, у вересні 2015 р. найвідоміше англomовне видання «KyivPost Україна» провело опитування серед українців та визначило, що «Приват24» є найкращим мобільним додатком, розробленим в Україні, який має понад 10 млн. завантажень, що, безперечно, свідчить про його якість та корисність [1].

Рис. 1. Розподіл ринку мобільних додатків

Джерело: побудовано автором за даними банківської системи України

Дані подані відповідно до завантаження мобільних додатків на свої гаджети (рис. 1).

Поступово в Україні з'являються повністю віртуальні фінзаклади, що не мають фізичних відділень. Сучасні технології дозволяють перевести частину фінансових послуг повністю у віртуальний світ. Мова йде не про інтернет-банкінг, а саме про «електронні» банки з віртуальними відділеннями.

У них можна буде отримати банківські послуги з дому (не залишаючи дому), пройшовши віддалену верифікацію з використанням багаторівневих систем захисту. Електронні банки будуть нарівні конкурувати з класичними фінзакладами. Однак, сфера їх діяльності, на мою думку, буде обмежена невеликими транзакціями. Великі розрахунки ще довгий час клієнти будуть проводити у фізичних відділеннях. На ринку вже сформувався стійкий попит на електронні банківські послуги. Дистанційне фінансове обслуговування обмежується можливостями інтернет-банкінгу. Щоб отримати кредит або зробити внесок, клієнтові все одно доводиться відвідувати банківське відділення, відкривати рахунок, яким у підсумку він може користуватися через Інтернет.

Але все ж це сталося – компанія экс-топ-менеджерів «Приватбанку» Fintech Vand запустила повноцінну версію першого в Україні mobile-only банку - monobank.

Для того, щоб стати клієнтом monobank, потрібно сфотографувати паспорт і ПІН (система розпізнає дані автоматично). Потім потрібно вибрати, коли і куди буде доставлена карта. Оформлення, обслуговування та доставка картки - безкоштовні. Також, кредитний ліміт на картку встановлюється в сумі 100 тис. грн, ставка на кредит нижча порівняно з іншими банками, що пояснюється відсутністю відділень. Також всі платежі та перекази і поповнення телефону здійснюються без комісій. Щомісяця можна вибрати 2 категорії, за якими можна отримувати кешбеки до 20% від суми покупки. У кожному місяці різні пропозиції, наприклад, у були супермаркети і продукти (2%), кафе і ресторани (3%), аптеки / косметика (5%), кіно (20%) та інші. Важливо, що це – повноцінні кешбеки, а не бонуси, які незрозуміло, де витратити. Мобільний банк являє собою певну платформу з випуску кредитних карт, яка не належить конкретному банку, але дозволяє банкам підключатися на партнерських умовах. Мобільний банкінг має певну специфіку. По-перше, у банку не буде відділень. По-друге, для його використання буде потрібен смартфон. Додаток Monobank вже запущено.

Наразі його можуть завантажити користувачі Android та iOS. Станом на кінець 2018 р. кількість завантажень додатку на гаджети становить вже більше 1 млн.

Варто зазначити, що агентство США з міжнародного розвитку USAID надає економічну та гуманітарну допомогу різним країнам світу протягом 50 років. У березні поточного року USAID відкрило в Україні нову чотирирічну програму «Трансформація фінансового сектору», загальним обсягом фінансування 23 млн дол. США.

На мою думку, в основу інноваційної моделі розвитку банківської системи має бути покладено забезпечення науково-технічного, соціального та економічного потенціалу; залучення міжнародного досвіду та знань українських фахівців для реформування; удосконалення систем кібербезпеки; впровадження програм цифрової трансформації; зменшення впливу тіньового сектору економіки (а як ми знаємо, то тіньовий ринок у нас надзвичайно великий); поширити діжитал-банки; розробити функціоналу платіжну картку, яка незабаром зможе стати універсальним високотехнологічним фінансовим продуктом, зібравши та синхронізувавши на своїй платформі ключі доступу до бонусів, партнерських програм, програм лояльності, кредитів, обмінно-валютних операцій, грошових переказів тощо; інтегрувати банківські операції у нові сфери життя клієнтів (наприклад переказ батьками кишенькових грошей на електронний гаманець своїх дітей, який має вигляд іграшки). Прагнення банку досягти максимального ефекту стабільної прибутковості нерозривно пов'язане з клієнтом. Тому портібно розширити можливості дистанційного обслуговування клієнта (альтернативних каналів продажів) та подальше поглиблення стосунків «банк-клієнт» на більш партнерські та клієнтоорієнтовані (наприклад, нагадування про дні народження та подарунки обрані для сім'ї чи друзів). Адже клієнт є основним двигуном інноваційного розвитку банків. У системі банківських послуг для корпоративних клієнтів 60% інновацій запропонував сам клієнт. У випадку приватних клієнтів відносно половини інновацій клієнт був ініціатором.

Отже, підводячи підсумки, доцільно на рівні Верховної Ради з участю уряду, НБУ, банківських асоціацій та регулюючих органів розробити стратегію розвитку ринку фінансових послуг. Розробка і впровадження такої стратегічної програми дасть змогу розвинути в Україні цілком конкурентоспроможний ринок фінансових послуг і його найбільшу складову частину – ринок банківських послуг, що слугуватиме стимулом і каталізатором інноваційного розвитку економіки загалом.

Список використаних джерел:

1. Трудова М. Є. Інноваційні перспективи розвитку в банківській системі України. Економіка та суспільство. 2016. № 3. С. 485-490. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/83.pdf

Віннікова Владислава

студентка 3-го курсу факультет ресторанно-готельного і туристичного бізнесу, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ІСТОРІЯ КРЕДИТНИХ КАРТОК

Економіка є одним з найважливіших рушіїв суспільства. Саме ця сфера є джерелом прогресу. Вона вказує на те, на якому рівні знаходяться країни, окремі соціальні класи, як ці країни розвиваються і чи спроможні вони комунікувати з закордонними партнерами на рівні. Також економіка є індикатором багатства і добробуту населення.

За останні 30 років у світі відбулася справжня «технологічна революція». Такі розрахунки допоможуть зробити сферу торгівлі прозорою і уникнути шахрайства. Крім того, державі все менше необхідно витратити папір для випуску нових банкнот, тому картки – своєрідний захист середовища від вирубки лісів.

З появою нового технічного обладнання, гаджетів, операції з картками впевнено збільшують свою частку. Наприклад, в Україні за даними НБУ у середині 2017 року частка безготівкових операцій з використанням карток збільшилася на 3% порівняно з початком року і становила майже 38,1%. А наступного року ці показники вирости аж на 39%. А з чого все починалось? Звідки з'явилися кредитні картки, без яких жоден «шопоголік» не може уявити життя?

У 1891 році фінансова корпорація *American Express* стала «першопрохідцем» з виготовлення паперових карток. Президент компанії здійснив подорож з Америки до Європи. Там з акредитивами він міг отримати гроші лише у великих містах. Тому він замислився над тим, як зробити грошові операції доступнішими у різних місцях. І через деякий час корпорація почала випускати дорожні чеки номіналами в \$10, \$20, \$50 та \$100 у вигляді карток.

У 1914 році американська компанія грошового посередництва *Western Union* ввела споживчі платіжні картки. Вони надавали можливість клієнтам взяти один раз гроші у кредит. Після здійснення переказу коштів ці картки розпізнавали рахунок і стягували плату. Ініціативу купівельних карток підхопили і заправки. *General Petroleum* стала першою, яка використала термін «кредитна картка» для платіжного інструменту, яким можна було оплатити послуги на будь-якій заправці мережі у Каліфорнії. Ця програма була збитковою, однак мережеві нафтові компанії впроваджували її досить довгий час для підтримання лояльності клієнтів і творення позитивного іміджу бренда. Через це картки називалися «картки люб'язності» (*courtesy cards*).

Картки все більше здобували популярність у суспільстві. Однак недовговічність картону змушувала шукати заміну матеріалу. Вихід був знайдений! У 1928 році бостонська компанія *Farrington Manufacturing* випустила перші металеві пластинки для видачі платоспроможним клієнтам. На них за допомогою спеціальної машинки – імпринтера, видавлювалася адреса. Витиснені букви з картки також друкувалися на торговому чеку.

Першим банком, який видав кредитну картку, у 1946 році став *Flatbush* у Нью-Йорку. Свій винахід фінансовий фахівець Джон Біггінс назвав «*Charge-It*». Клієнтам цього банку видавали картки з їхніми платіжними даними. Люди могли робити покупки у кредит вже не в одній конкретній мережі, а в декількох. Однак ця картка могла діяти лише на території 2 кварталів Брукліну.

Ера сучасної кредитної картки почалася вже у 1949 році. Тоді директор кредитної компанії *Hamilton Credit Corporation* Френк Макнамара не зміг розрахуватися за вечерю у нью-йоркському ресторані без готівки і гаманця. За рік він об'єднався з Альфредом Блумінгдейлом і Ральфом Снайдером, і заснував *Diners club*. Члени цієї спільноти могли не обмежуватися готівкою і без перешкод оплачувати розваги і подорожі. Бажаючи укласти з *Diners club* договір і отримувати кредитну картку, якою могли розраховуватися у ресторанах. Спочатку ці картки також були картонними і мали популярність лише у вузького кола багатих і впливових. Кредитоспроможність володільця перевірялася ретельно. На кінець 1950-го року кількість членів клубу становила майже 20 тис., а картку приймали у 285 ресторанах міста. З середини 1950-х років *Diners club* почав міжнародну діяльність і став першою платіжною системою, яка повноцінно почала працювати з кредитними картками.

Цю ідею підхопили і інші світові фінансові лідери. У 1958 році *American Express* масово почала займатися емісією пластикових карт для туристичних витрат. До кінця року компанія випустила їх майже 250000.

У тому ж році *Bank of America* зміг «прив'язати» кредитну картку до особистого рахунку клієнта. Він представив світу картку *BankAmericard*, яка у наш час відома як *Visa*.

Однак у той час для банків, особливо для дрібних існувала суттєва перешкода – локальність мережі обслуговування карток, відсутність єдиної загальнонаціональної системи. Тому у 1966 році *Bank of America* спробував надати ліцензію іншим банкам на використання картки *BankAmericard*. У відповідь на це банки – конкуренти створили Міжбанківську карткову асоціацію – МКА (*Interbank Card Association*). Ця асоціація викупила права на картки *Master Charge*, і більшість банків-членів почали ними користуватися. До 1970-го року до системи *Master Charge* приєдналося більше 5000 фінансових установ, які обслуговували близько 36 мільйонів власних карток. У той же час банки, які випускали *Master Charge* прагнули, щоб *Bank of America* перестав контролювати цю систему. На противагу ним виникла *National BankAmericard Incorporated* – НБІ.

2 асоціації вважалися найбільш сильними конкурентами і вели запеклу боротьбу за клієнтів. У 1974 році МКА вчинила значний ривок в конкурентній гонці з *BankAmericard*, підписавши угоду з британською системою *Access Card*,

яка входила в Асоціацію Eurocard. Так почалася співпраця Eurocard і американської Міжбанківської карткової асоціації, випускаючої «Master Charge». У 1980-му році Master Charge змінила свою назву на Master Card.

У свою чергу назва BankAmericard також не додавала картці популярності. Вона не подобалась жителям Канади, Великобританії, Мексики і східного узбережжя США. Становище ускладнювалося війною США у В'єтнамі. Інші країни не бажали бачити назву «агресора». Тому було прийняте рішення замінити назву на нейтральну, а з іншого боку – лаконічнішу, чіткішу, легку для графічного зображення, таку, що неважко запам'ятовується, однаково звучить на всіх мовах, а також не зареєстрована у жодній країні світу. Серед усіх ймовірних варіантів обрали VISA. Перша операція картою з новим логотипом була здійснена 26 липня 1976 року. Попередні назви карток перестали використовувати.

З часом картки здобували дедалі більшу популярність. Все частіше треба було замислюватися над посиленням безпеки зберігання даних. Ні перфорація, ні штрих-коди не були достатньо надійними. Тому компанія IBM у 1960-му році випустила першу пластиковою картку з магнітною смугою. Такий магнітний носій вже використовувався для зберігання інформації у комп'ютерах, тому міг слугувати запорукою надійності. Спочатку випуск карток був нерентабельним для банків. Адже, щоб карткова технологія приносила дійсний прибуток, фінансові установи мали бути впливовими і мати велику кількість згодних на нові послуги клієнтів.

Щоб досягти цього, Bank of America й Interbank у 1960-1965 роках провели спільну кампанію розсилок карток поштою. Така акція дала дієвий результат: число утримувачів карток збільшилося. Водночас зростала кількість фірм, пов'язаних з національними системами. Це змусило незалежні картки приєднатися до одного з цих двох банків.

До 1978-го року більше 11 тисяч банків приєдналися до однієї або до двох систем. Річні продажі досягли 44 млрд доларів, а 52 млн американців володіли принаймні двома банківськими картками.

У 1980-х роках з'явилось графічне устаткування для друку на картах кольорових малюнків і текстів, чорно-білих фотографій. В 1990-ті роки порадували кольоровими фотографіями і графічними зображеннями в ультрафіолетовому спектрі. Були винайдені спеціальні сканери для оцифрування підпису і сканування відбитків пальців. Ці заходи мали додатково посилити безпеку, підтвердити особу власника картки і захистити від недобросовісних шахраїв.

У 1968-му році з'явилася перша «золота» картка. Вона стала ознакою елітарності і багатства власників. Її випустила American Express. Зараз золоті картки надають власникам багато переваг при розрахунку: безкоштовне страхування при виїзді за кордон, знижки при оренді автомобіля за кордоном, можливість участі в дисконтних програмах банку та платіжних систем, у випадку крадіжки/втрати пластикової картки – екстрена видача готівки або перевипуск пластикової картки, пільгове членство в дисконтних системах тощо.

На початку 1990-х років у Європі випустили перші смарт-картки з вбудованою мікросхемою, схожою на сім-картку. Ця технологія була запатентована у Франції у 1982-му році, а з наступного року почала використовуватись у сфері охорони здоров'я країни.

Технології не стоять на місці. У 2012 році Master Card здивувала новою розробкою – карту з клавіатурою і рідкокристалічним екраном. Мікрокомп'ютер всередині карти генерує паролі, зберігає у пам'яті операції а також показує баланс рахунку.

Сьогодні, найбільшими платіжними системами першого покоління з використанням карт є Diners Club, American Express, Master Card, Visa International. Вони живуть і понині, обслуговуючи мільйони клієнтів по всьому світу.

Що ж очікує на кредитні картки через 20, 30, 50, 100 років? Спостерігаючи за змінами, які вже відбуваються, появу платіжних систем нового покоління (таких як Apple Pay) неважко зробити висновок, що безготівкові розрахунки займатимуть все більшу роль у повсякденному житті. Картки трансформуватимуться у вигляді новими креативними шляхами. Існують передбачення, що на зміни магнітних стрічок на картах може прийти зразок людської вени або навіть ДНК власника картки. А ще через сторіччя люди навіть, можливо, самі стануть власними кредитними картками! Людей можна буде легко впізнати на відео і відрізнити штучну зовнішність і маскування.

Список використаних джерел:

1. Історія виникнення банківських платіжних карт. EasyPay. 2019. URL: <https://blog.easypay.ua/uk/istoriya-viniknennya-bankivskih-platizhnih-kart>
2. Історія виникнення пластикових карток. Банки України. 2019. URL: <http://bank-ua.com/card/history>
3. Як з'явилися пластикові картки. Глобал кредит. 2017. URL: <https://globalcredit.ua/uk/novosti/kak-poyavilis-plastikovye-karty>
4. Історія виникнення та розвитку платіжних карток. Освіта юа. 2019. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/20796>
5. Історія та умови розвитку карткових платіжних систем. Платіжні системи. 2019. URL: https://pidruchniki.com/16280414/finansi/istoriya_umovi_rozvitku_kartkovih_platizh_nih_sistem

Крумка Маргарита

студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету

THE LONG WAVES IN ECONOMIC LIFE

What do you associate with the word «wave»? What do you imagine? Maybe it is a sea wave, maybe just a line on the paper ... Everything is correct, but in the economic life we also have such term and I want to tell about it.

One economist was murdered by his government for unlocking the secret to understanding the US economy. His little-known theory could help you identify when you should jump into the stock market or cash out.

Nikolai Kondratiev was a Russian economist in the early 1900s that produced a groundbreaking theory known K-waves.

K-waves support the idea that capitalist economies go through long wave cycles of growth and decline. Lasting around 50-60 years before the next one begins.

These waves are triggered by big innovations that launch technological revolutions like the steam engine, railroads, electricity and automobiles.

Kondratiev's research proved that the capitalist system would not collapse a truth, so threatening to Stalin and his communist Russia the Stalin had him jailed for 8 years and then executed.

Theory lived on and provided an economic blueprint that can be used to identify where an economy currently stands and where it's headed. In fact, many economists believe K-waves can be seen in all the major economic trends since the late 1700s.

Each wave cycle has 4 distinct phases closely resembling seasons of the year.

Spring is the rebirth of the economy, where new innovation like the automobile, sparks production and growth.

As spring moves into **summer** business is thriving and the economy heats up, stocks and commodity prices boom, there's an increase in loans to corporations wanting to invest and debt starts to build and a huge rise in money supply leads to large inflation.

In **autumn** things start to cool off and there's a period of flat growth, consumers still wanting to spend money in the way they did in summer, accumulate massive amounts of credit and debt reaches unsustainable levels.

This leads to decline into **winter**, marked by high unemployment, corporate bankruptcies, falling stock prices and a currency crisis. This period lasts about 20 years or so until the next big thing comes along despite all the bad stuff happening in the US economy we're about to enter new wave of technology and wealth creation the likes of which we haven't seen since the rise of the digital revolution in the 1970s.

Шуль Валерія

*студентка 2-го курсу факультету міжнародної
торгівлі та права, Голова Європейського клубу
Наукового товариства студентів, аспірантів,
докторантів та молодих вчених*

СТРІМКИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЯК ЗАПОРУКА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Пропоную звернутися до історії Японії. До кінця XIX століття ця країна була ізольованою від всього світу. Відповідно там не відбувалися такі важливі та рушійні процеси як науково-технічний прогрес, процеси індустріалізації та інші економічні явища.

Але все змінилось тоді, коли американські військові кораблі припливли до берегів Токіо в 1854 р., що стало головним аргументом «відкриття» Японії. В них не було іншого вибору як не пустити американських торговців в їхню країну, адже вони не могли протистояти Америці, яка була оснащена потужними кораблями, гарматами та різноманітною технікою. Таким чином, у середині XIX ст. Японія вийшла з ізоляції, але опинилася в залежному становищі щодо США та європейських держав. Відтоді японці зрозуміли наскільки відстають у розвитку, але я вважаю, що вони зробили успішну «інвестицію», адже всі зусилля японці зосередили не на армії, а на освіті. Відправляли японців у більш інтелектуально розвинуті країни, аби ті здобули якісні знання та навички й потім застосували їх у безпосередньо в Японії. Країна стрімко посилилась у всіх напрямках, адже у 40-их роках вона була повністю підготовленою, боєздатною країною, насамперед у II Світовій війні. На теперішнє XXI століття, японці вважають освіту як запорукою успішного економічного зростання і тому, спрямовують всі ресурси і сили найбільше в цю галузь.

Історія цієї держави є гарним прикладом як з чистого листа почати й перерости в абсолютно успішну, стабільну, реально незалежну державу. Тому, якщо ми хочемо наздогнати європейські держави, а саме їх технологічний прогрес, якість життя, освітні стандарти та соціальний захист – потрібно зосередитись на освіті, на людях, на нашому майбутньому. Звісно для модернізації освіти нам потрібний великий фінансовий вклад, тому і потребуємо стрімкий розвиток економіки.

Що потрібно змінити в освіті?

➤ підвищення зарплати вчителям для збільшення мотивації. Адже вчитель виховує дітей, а діти – наше майбутнє. Тому дуже важливо надати їм правильні та якісні знання;

➤ модернізація дошкільних закладів, шкіл та університетів. Вчитися повинно бути комфортно, в деякій мірі затишно та приємно;

➤ інтерактивне оснащення кабінетів;

➤ технологічна підтримка учнів. Адже постійно спостерігаю ситуацію, коли, наприклад, 5-тикласник несе за собою велику кількість книжок, що не під силу йому. Хоча це все можна замінити на сучасні електронні книжки;

➤ для студентів, мотивація – це збільшення державних місць для вступу. Адже багато хто з випускників залишаються не вступають і змушені виплачувати чи не малу суму за навчання;

➤ гранти на навчання. Ми повинні навчатися в інших і тому, найкращих студентів потрібно стимулювати і надавати можливості навчатись закордоном. Адже нові знання вони завжди можуть застосувати в своїй державі.

Отже, все можливо, необхідно змінюватись та досягати нових вершин. Майбутнє залежить тільки від нас, тому потрібно ставити пріоритети. Як ми вже зрозуміли освіта є рушійною силою і завдяки їй можна посилити економічний розвиток, якщо приділити достатньо уваги. В результаті, ми отримуємо стрімкий зріст і шанс побудувати краще життя в Україні.

Соловей Тетяна

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДОРІГ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стан економіки в Україні є болючим питанням вже впродовж багатьох років. Якби мене запитали, з чого я почала б реформувати економіку, або що я вважаю тим самим, що могло б значно покращити становище України в економічній сфері, моєю відповіддю було б - дороги.

Стан транспортної системи України та її ефективне функціонування має вплив на надходження до Держбюджету, у тому числі на національну безпеку, обороноздатність, цілісність держави і рівень життя населення.

Автомобільні дороги – це найважливіша ланка транспортної інфраструктури, без якого в умовах ринку не може ефективно функціонувати жодна галузь економіки. Нині стан транспортних галузей України ще не в повній мірі відповідає вимогам і потребує реформування та розвитку.

Влада сприяє ремонтуванню доріг. За офіційними даними, у 2018 році на ремонт доріг було виділено 32,6 млрд гривень, а у 2019 планується виділити 47 млрд гривень. Згадується, що можливо буде і додаткове фінансування [1]. У скільки разів і ще збільшиться інвестування у дороги? Через скільки часу необхідним стане повторне інвестування у цю сферу? Можливо є економічно вигідніший спосіб будівництва доріг? А може ще й певною мірою вирішить проблему забруднення?

Ще кілька років тому велика нідерландська дорожньо-будівельна компанія *KWS* винайшла і розробила революційне дорожнє покриття з пластика, назвавши цей проект *PlasticRoad*. Таке покриття має повністю складатись з перероблених пластиків. Її конструкція - це модульні готові плити, порожнисті усередині, які створюються на заводі і монтується на місці будівництва. Таке покриття має малу вагу (а значить може бути встановлено навіть на піщаному ґрунті) і в 3 рази більший термін служби.

А також, в дорожній порожній структурі можна розміщувати різні комунікації, кабелю і водовідведення. Дана технологія в підсумку заощаджує більше 70% коштів і часу на проведення землерийних і дорожньо-будівельних робіт. Збірні модульні елементи легко транспортуються, перевантажуються і монтується на зразок «ламинатного» статі. А після закінчення їх терміну

служби, пластик знову можна піддати переробці для створення нових збірних елементів.

Рис. 1. Структура пластикової дороги

Джерело: <https://www.plasticroad.eu/en/vote-for-the-plasticroad-for-the-cobouw-award>

при температурі від -40 до +80 градусів за Цельсієм, і більш стійка до хімічного впливу різних паливно-мастильних матеріалів. Передбачається, що термін її безперебійної роботи в 3 рази більше, ніж у асфальтового і бетонного покриття. Вона не дає широких тріщин і вибоїн, що автоматично зменшить кількість дорожньо-транспортних пригод та заторів на дорогах.

Паралельно з нідерландською компанією KWS цю думку розвинув шотландський інженер Тобі Маккартні коли побачив, як місцеві жителі в Індії закладають вибоїни на дорогах, наповнюючи їх пластиковим сміттям і спалюючи його. Після цього Маккартні з двома товаришами заснував компанію MacRebur, щоб

зайнятися вирішенням відразу двох проблем: поліпшити якість автомобільних доріг і заодно вирішити проблему пластикових відходів. Шотландці перетворюють 100% переробленого пластику в маленькі гранули, які назвали MR6. Вони замінюють в асфальтової суміші бітум – продукт переробки нафти, з якого на 10% складається звичайний асфальт і який потрібен для затвердіння суміші. MacRebur стверджує, що технологія забезпечить підвищення міцності

В результаті, будівництво, наприклад, автомагістралі з використанням даної технології можна завершити за тижні, а не місяці.

Пластикова дорога є більш тихою і чистою альтернативою традиційним дорожнім покриттям. Вона вимагає мінімального технічного обслуговування, і демонструє більшу стійкість до зношування і погодних впливів. Добре експлуатується

Рис. 2. Пластикові авто- і велодороги

Джерело: <https://www.plasticroad.eu/en/vote-for-the-plasticroad-for-the-cobouw-award>

доріг на 60%, а термін служби – в 10 разів. Точний склад суміші тримається в секреті.

Цікаво знати, що саме *Індія є світовим лідером за технологією створення «пластикових» доріг*. Відомо, що у 2017 році фактична довжина доріг з використанням цієї технології перевищила 100 тис. км. Технологія, яку використовують у Індії була створена ще у 2002 році, коли Раджагопалан побудував дорогу з пластика в своєму коледжі. І тільки після цього, переконавшись в її дієздатності, він пішов до державних чиновників.

Технологія створення доріг з пластика – це інноваційне, наукове, більш екологічне, доступне і запатентоване технологічне рішення для переробки пластикових відходів шляхом їх повторного використання для асфальтування доріг. З точки зору екології заміна асфальту на пластик також є цілком виправданою, оскільки асфальт є причиною щорічного викиду 1,6 мільйона тонн вуглекислого газу в атмосферу. Згідно з підрахунками газети *The Guardian*, ця цифра становить близько 2% від усіх дорожніх викидів.

Я вважаю, що ми багато витрачаємо на будівництво доріг, на яких швидко з'являються вибоїни і які дуже скоро починають потребуватимуть ремонту, що відповідно має негативний відбиток на економіці нашої країни. Пластикові дороги, як ми бачимо, вирішують проблему утилізації, яке підлягає вторинній переробці пластику, а основною сировиною є не тільки пластикові пляшки, а й цукеркові обгортки, пакети і тд.

За даними, *пластикові дороги коштують на 70% дешевше звичайних і служать в 3 рази довше*.

На мою думку, цю недорогу технологію необхідно використовувати, що буде корисним і економіці нашої країни, і довкіллю, і людям насамперед.

Список використаних джерел:

1. Видатки Державного бюджету. Інтернет проект «Ціна держави». 2019. URL: <http://cost.ua/budget/expenditure>

Рис. 3. В Індії більше 100 тис. км доріг з пластика

Джерело: <https://www.epochtimes.com.ua/ru/poslednie-novosti-mira/v-indii-bolee-100-tysyach-kilometrov-dorog-sdelano-iz-plastika-126911>

Юрко Тетяна

студентка 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, Голова Інформаційного відділу ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

НЕЙРОЕКОНОМІКА ДИРИГУЄ «СТАДО» АБО ЯК ЗМУСИТИ МОЗОК КУПУВАТИ

Економісти сотні років вивчали питання прийняття рішення про купівлю. Вони виходили з того, що людина приймає переважно раціональні рішення. Будували моделі, отримували численні Нобелівські премії. Але крім усього цього питання постає у наступному: чи є люди насправді раціональними, чи стовідсотково вони приймають раціональні рішення?

Декілька десятків років потому економістам стало очевидно, що наші емоції впливають на наші рішення магічним образом і можуть провокувати людину приймати нерациональні рішення, які не вміщуються в традиційні моделі прийняття рішень, що використовуються економістами.

Уявімо собі, що ви любите займатися лижним спортом. І ось на носу зимові свята, планування відпусток і часу з родиною. Звісно на думку приходить ідея: гірськолижний курорт у місті А. Ви сплачуєте 1300 євро. Вам подобається це місце. Настає новий день, ви стоїте у пробці і помічаєте рекламу на білборді «в зимові гори лише за 200 євро» – це буде курорт Б. Приблизно той самий курорт по якості, може навіть трішки краще. Там цікаве і веселе вечірне життя і вам дуже подабається ця ідея. І ви купуєте цей другий тур. Вдома помічаєте маленький надпис про те, що ці тури неможливо повернути. І так у вас два тури. Куди ви поїдете скоріше за все?

Тобто:

1. Курорт А – 1300 євро;
2. Курорт Б – 200 євро.

Ми **ВЖЕ ВИТРАТИЛИ** 1500 євро, які більше ніколи до нас не повернуться. Але скоріше за все люди обирають курорт А, той що трішки гірше, але чумось нам жаль тих витрачених грошей і ми підсвідомо будемо намагатися використати можливість виправдати наші «втрачені» гроші. Чому так виходить?

Прихильність раніше обраній позиції:

1. Безповоротні витрати впливають на нас хоча і не повинні мати ніякого значення;
2. Ми дуже наполегливі;
3. Застосовується в тому випадку, коли ми вимушені приймати рішення на основі нашого попереднього рішення.

В світі психоаналізу і вивченні поведінки споживачів вплив емоцій на прийняття рішення – це не новина, але не для економіки. Для економістів це було велике і незвичне відкриття.

Феномен отримав назву від викладача МБА (Міжнародна Бізнес Академія) Макса Базермана. Кожного року він продає студентам першокурсникам свої 20 доларів по ціні, що перевищує 20 доларів. Його особистий рекорд був встановлений, коли він продав студентам свої 20\$ за 204\$.

У чому ж секрет такого вигідного «стартапу»?

Цей експеримент Базерман проводить на перших заняттях, щоб старшокурсники не встигли розповісти секрет першачкам. Під час першої лекції Макс Базерман просить студентів перевірити наявність готівки і після цього влаштувати аукціон. Він пропонує, як ви вже здогадалися, купити в нього 20\$. Початкова ціна – 1\$. *АЛЕ* на відміну від звичайного аукціону є додаткова умова. Той, хто за результатами аукціону буде другим, той просто віддає йому ту суму, за яку він хотів придбати ці 20\$. Наприклад, в аукціоні отримав перемогу студент, що назвав ціну 15\$, а на другому місці був студент, що назвав ціну 13\$. Значить, що перший студент віддає Базерману свої 15\$ і отримує аукціонну 20\$ купюру, а другий студент просто так віддає Базерману свої 13\$. Так от цей аукціон майже ніколи не закінчується на цінах менше 20\$, часто ціни сягають позначки 100 і вище.

Який же тоді сенс? Кожного разу «другий» гравець не бажає залишатися на своєму місці і просто так віддавати гроші, адже краще ж підвищити ставку і отримати хоч щось. Так і продовжується ця боротьба, поки готівкові гроші в карманах студентів не будуть вичерпані. На кожному етапі цього експерименту нам здається, що називаючи нову ціну, ми зменшуємо свої збитки, але наш суперник навпаки підвищує наші потенційні збитки з кожним кроком. Таким чином ми залучені в азартну гру. До речі. Ефект цього феномену діє в гральних автоматах, казино, фондових біржах і навіть на валютній біржі Форекс. Всі намагаються відбити свої гроші, тим самим потрапляючи на ще більші збитки.

Наші втрати призводять до рішень і зокрема нераціональних рішень. Для економістів, які вивчали процес прийняття рішень це було деяким шоком. Прості математичні моделі, щодо питання: як люди інвестують гроші, певним чином руйнувалися.

Сотні років питання прийняття рішення вивчається з різних сторін. Економісти досліджували рішення на рівні корпорацій, покупців, сімей, «інвестувати чи не інвестувати», «ризикувати, чи ні», тобто виключно фінансові питання. У той же час психологи протягом сотень років вивчають рішення з іншого боку: піти на прийом до психоаналітика чи ні, жити із чоловіком, чи ні. Біологи теж вивчають це питання: з'їсти – не з'їсти, побігти чи ні, вкусити – не вкусити. І ось увесь цей час ці науки зовсім не спілкувалися один з одним. Хоча і сиділи порук на «сусідніх поверхах». 10 років потому ці науки відкрили один одного. Згуртувалися і заснували першу спілку нейроекономістів. Спілка, яка вивчає той самий процес прийняття рішень за допомогою різних підходів.

Колін Камерер і його колеги вважають, що в наш час нейронаука дозволяє безпосередньо виміряти думки і почуття, і мозок перестає бути чорним ящиком

завдяки новим технологіям вивчення мозку. Вчені розрізняють два види можливого внеску в економіку з боку нейронауки: перший поступовий, і другий радикальний. При поступовому внеску в економіку, нейронаука додає щось нове до загальноприйнятого в економіці (наприклад до пояснення прийняття рішень) і пропонує емпіричну основу для теоретичного припущення «як, якби». Наприклад, нейроекономісти, які вивчають економічні параметри надпристрасті людей, підтверджують, що споживання наркотиків обмежує задоволення, яке можна отримати від споживання інших товарів і також інформують, що оточуючі ознаки або натяк на предмет пристрасті викликає неприємне хворобливе прагнення і збільшення потреби. Такого роду інформація, отримана в результаті нейронаучних експериментів, може увійти в стандартну економічну теорію, яка використовує звичайні інструменти.

Очевидно, що основна маса маркетингових методів і потік реклами покликані маніпулювати бажаннями потенційних споживачів товарів або послуг. Якщо раніше основна маса таких методів працювала на почуттях, емоціях і інших психологічно обумовлених факторах, то в недалекому майбутньому глибина впливу проникне на мікро- і нейрорівні. Наприклад, ефект «25 кадрів» нам добре відомий вже давно. Попереду нас чекають більш витончені методи.

Чим далі заходять дослідження нейроекономіки в області прийняття рішень, тим швидше ці методики з'являться у «вмілих руках» маркетологів, але що гірше – урядових і неурядових організацій, які переслідують більш глобальні цілі, ніж продаж товару. У зв'язку з цим фантастичні замальовки голлівудських блокбастерів про натовпи зомбованих безвольних людей, керованих звуковими і іншими імпульсами, не виглядають такими вже нереалістичними.

Величезна кількість досліджень по найбільш актуальним сучасним питанням економіки знімають питання про право на існування цієї науки. Безліч прикладів доводить, наскільки дивовижні результати видають дослідження мозкової активності і як ця активність визначає економічну поведінку людей. Нейроекономіка виконує ще одну дуже важливу місію – усуває прогалини інших підходів. Перш за все, це стосується застосування психології в економіці, а зокрема – біхевіористичного підходу.

Можна тільки припускати, які колосальні відкриття чекають науку в цій сфері і як далеко може зайти людина в розкритті великої таємниці людського розуму.

Нейроекономічні розробки будуть корисні не тільки в поясненнях і тлумаченнях вічних питань економіки, але, очевидно, зацікавлять і психологію, соціологію, політологію, сферу державного управління і будь-які інші науки і сфери людської діяльності. Все це поповнить загальний пізнавальний фонд людства, головне – щоб це відбувалося без шкоди для окремих індивідів. Тож слідкуйте за правилами «гри» і не наслідуйте стадо. Адже це так просто потрапити під вплив та маніпуляцію.

Приходько Карина

*студентка 2 курсу факультету міжнародної торгівлі
та права, член Наукового товариства студентів,
аспірантів, докторантів та молодих вчених*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ми часто чуємо слово «глобалізація» у багатьох контекстах і часто повторюємо його як концепцію, що означає розвиток торгівлі, іноземних компаній і навіть поточну економічну кризу. Перш ніж розпочати повноцінний огляд терміну та його різних проявів, важливо розглянути, що саме ми маємо на увазі, коли ми говоримо про глобалізацію.

Глобалізація – це вільний рух товарів, послуг та людей по всьому світу безперервно та інтегровано. Глобалізацію можна вважати результатом розвитку світової економіки та супутнього зростання торгівлі між країнами. Іншими словами, коли країни, які досі були закриті для торгівлі та іноземних інвестицій, відкривають свою економічну політику та діють глобально, то результатом цього є зростаючий взаємозв'язок та інтеграція економік світу. Крім того, глобалізація може також означати, що країни лібералізують свої протоколи імпорту та намагаються «привабити» іноземні інвестиції в сектори, які є основою її економіки. Глобалізація також означає, що країни лібералізують свої візові правила і процедури, щоб дозволити вільний потік людей з країни в країну.

Глобалізація ґрунтується на теорії порівняльних переваг, яка свідчить про те, що країни, які на високому рівні виготовляють певний товар, краще експортують їх до країн, які менш ефективні у виробництві цього товару. І навпаки, менш розвинена країна може потім експортувати товари, які вона виробляє, в ефективній формі до первинної країни-експортера.

Функціонування системи міжнародної економіки в умовах поглиблення процесу глобалізації характеризується, з одного боку, неоднорідністю темпів розвитку та потенціалу країн світу, а з іншого, зростанням взаємозалежності та взаємопроникнення, що може стати джерелом ризиків для економічної безпеки держави.

Глобалізація проявляється зокрема в підсиленні ролі наднаціональних та транснаціональних структур, які є учасниками системи міжнародних відносин: ООН, регіональні інтеграційні угруповання, Світова організація торгівлі, транснаціональні корпорації, а також в підвищенні пріоритету прав та свобод людини, універсалізації норм й соціальних стандартів. Багато експертів покладають на глобалізацію великі надії у сфері вирішення складних економічних проблем.

Але є і протилежна точка зору, з якою виступають антиглобалісти, які активно критикують будь-які процеси глобалізації. Проте всі погоджуються щодо того, що глобалізація відкрила новий етап світових економічних відносин. Сама логіка розвитку світового ринку визначає доцільність участі кожної країни світу в процесах глобалізації та інтеграції у світове господарство. Для того, щоб підприємства могли брати участь у формуванні міжнародної економічної структури і бути конкурентоспроможними, вони просто зобов'язані перебувати під постійним впливом іноземної конкуренції.

Неможливо заперечувати прогресивні сторони глобалізації, оскільки вони є рушійною силою розвитку світової економіки. До них відносять: формування нового технологічного укладу та нових форм трудових відносин, стимулювання виробничої демократії та розвиток виробництва.

Завдяки глобалізації було надано прискорення розвитку нового технологічного укладу, що передбачує повну комплексну автоматизацію, супроводжувану введенням нових інформаційних технологій. Вона прийшла на заміну застарілому машинному виробництву (рубіж XIX-XX ст.-початок 30-х років XX ст.) і поточному конвеєру (початок 30-х-перша половина 70-х років XX ст.).

Саме через глобалізаційні процеси було виявлено необхідність докорінної перебудови організації праці та приділення більшої уваги трудовим відносинам. Йдеться мова про інноваційну форму трудових відносин, що здебільшого зорієнтована на досвід, знання, кваліфікацію та творчий потенціал працівників, розробка на підприємствах умов, при яких можливе власне вдосконалення знань та вмінь у певній галузі.

В рамках нового технологічного укладу завдяки глобалізаційним процесам було розширено поняття і зміст виробничої демократії. Це спонукало до розширення та перерозподілу управлінських функцій між самим менеджментом та групою найманих працівників. Деякі керуючі функції інтегрувалися у функції щодо підтримки ініціативи працюючих.

Також глобалізація має значні резерви покращення ефективності підприємств завдяки поглибленню розподілу праці, покращенню економіки завдяки масштабу та зниженням витрат, оптимізації ресурсної релокації у міжнародному масштабі.

Вважається, що фірми прагнуть до глобалізації, коли вони інтегрують в свою діяльність глобальні ключові функції нових зарубіжних виробництв, проте в основному, глобалізація полягає в інтегруванні вже існуючих організацій у формі інтернаціоналізації закордонних національних одиниць з домашньою діяльністю. Тобто можна зробити висновок, що глобалізація включає в себе як розгалуження виробництва, так і централізацію його основних активів корпоративного контролю, розробку нової продукції та систематичну поставку ресурсів. Таку ж точку зору щодо інтернаціоналізації та глобалізації має англійський науковець Пітер Дікен:

- інтернаціональні процеси – це просте розгалуження економічної діяльності через транснаціональні кордони. В основному, це лише кількісні процеси;
- глобалізаційні процеси – це навпаки якісні процеси, що включають в себе не лише поширення впливу економічної діяльності, а й функціональну інтеграцію різних видів діяльності.

За думкою Гері Джереффі, у діяльності економічної глобалізації формуються два типи міжнародних економічних мереж, а саме глобальні товарні ланцюги (або ланцюги доданої вартості), що складаються з двох різних видів: товарні ланцюги, що регулюються виробником (*producer driven commodity chains*), та товарні ланцюги, що регулюються покупцем (*buyer driven commodity chains*). Перший вид ланцюгів притаманний капіталомістким і технологічно інтенсивним галузям промисловості, таким як: авіаційна, автомобільна, комп'ютерна, важке машинобудування та напівпровідникова. Зазвичай, в цих ланцюгах координацію виробничих мереж виконують великі, як правило транснаціональні виробники. Щодо другого типу, то він більш притаманний для таких галузей промисловості, де головну роль займають роздрібна торгівля, фірми та виробники брендової продукції. Вони створюють децентралізовані виробничі мережі в країнах, що розвиваються, попередньо визначивши специфіку свого виробництва.

Такий вид ланцюгів притаманний для легкої промисловості, а саме – виробництво одягу, іграшок, взуття, побутової електроніки, посуду. Два і більше товарних ланцюга, що замикаються хоча б на одному акторі, утворюють між собою виробничу мережу. Поглиблення інтеграційних операцій на світовому ринку зумовлює необхідність до інтеграційних процесів промислових підприємств у глобальні ланцюги створення вартості. Національні підприємства, що утворені в виробничу кооперацію з іноземними дає змогу реформувати їх у нову структуру – міжнародні виробничі мережі. Провідні світові організації спрогнозували, що на такі структури, до кінця 2020р. припадатиме більше, ніж 60% світового виробництва промислової продукції. Кожна держава повинна мати на меті створення систем міжнародних зв'язків, що даватиме їй можливість стати повноцінним суб'єктом глобалізаційних процесів, а не ресурсом для сировини та дешевої робочої сили.

У настроях українського народу проявляється волевиявлення до інтеграційних процесів глобалізації, але з іншого боку – страх перед новими реформаціями та бажання залишити матеріальні традиції, притаманні для пострадянського простору.

В Україні також спостерігаються позитивні тенденції залучення до глобалізаційних процесів. Так, наприклад, 15 березня 2017 міністр економічного розвитку і торгівлі України Степан Кубів підписав угоду з Організацією економічного співробітництва та розвитку. Це говорить про те, що Україна запроваджує міжнародні стандарти та підвищує свою інвестиційну привабливість задля подальшого економічного розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу, реалізована згідно з правилами Організації економічного співробітництва та розвитку, спонукає до ведення відповідального

бізнесу в нашій країні. Але українські підприємці можуть зіткнутися з низкою негативних сторін глобалізації. Наприклад компанії, що виготовляють продукцію за національними стандартами, можуть не витримати конкуренції з боку іноземних виробників, що виготовляють свою продукцію за міжнародними стандартами, навіть при незначній різниці якості таких товарів. Так, наприклад, КП «Київпастрас» 17 серпня 2017 р. опублікувало тендер на встановлення автоматизованої системи оплати проїзду у міському пасажирському транспорті на 460 млн. грн. При цьому однією з умов участі в конкурсі була наявність в учасника сертифіката міжнародного зразка про наявність системи контролю якості ISO 9001. Водночас в Україні діє стандарт ДСТУ ISO 9001:2015, який визначає порядок сертифікації у вітчизняній системі контролю якості іноземних компаній до українського ринку призупиняють розвиток в Україні підприємств. Український ринок насичений великою кількістю компаній, які реалізують подібні проекти лише на вітчизняному ринку, а отже їм не потребують сертифікації в міжнародній системі контролю якості. Отже, глобалізаційні процеси, міжнародні компанії та доступ міжнародних компаній до українського споживача призупиняють розвиток вже існуючих підприємств таких галузей в Україні, проте в країні лише починають набирати оберти.

Отже, глобалізація економіки – це складне та багатоаспектне поняття. Розуміння самого процесу глобалізації дійшло до нас із давніх часів, і нині вона стала найважливішою реальною характеристикою світової економіки. Цей процес має як переваги, так і недоліки, яких, на жаль не завжди можливо уникнути, тому кожна країна повинна підбирати певні методи та механізми її регулювання. Для України досвід інших країн є корисним із погляду можливостей його застосування у процесі подальшого вдосконалення національної економічної системи, пристосування їх до глобальних умов функціонування, що й зумовлює необхідність подальших досліджень.

Мостовенко Анастасія

студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Голова сектору «Центр розвитку кар'єри» Ради Студентського Самоврядування факультету

ПОДАТОК НА РОЖЕВЕ

Насамперед варто визначити, що ж таке «податок на рожеве»? Багато хто ніколи не чув такого визначення, але багато хто з ним зустрічався, навіть не підозрюючи про це. Якщо зайти у звичайний магазин, ми можемо спостерігати таку картину – товари для жінок вартують більше, ніж ідентичні товари для чоловіків. Звідки ж така несправедливість? Все простіше ніж здається, виною цьому є маркетологи.

Чим же завинили маркетологи?

Багато компаній грішать сегментуванням ринку (поділ покупців на певні групи, що мають спільні ознаки). Навіщо ж сегментувати ринок? Все дуже просто, так компанія отримає більший дохід, бо знайде більш дієвий шлях до кишені покупця. Цей метод збільшення надходжень до компанії користуються вже давно, але з часом сегментація стає все більш різноманітною та витонченою.

Якщо брати трохи глибше, то знайдемо певне визначення, а саме гендерний маркетинг.

Загалом гендерний маркетинг – це сегментування ринку на дві досить чіткі групи: чоловіки та жінки. Все це сегментування базується не просто на статі, а й на психологічному сприйнятті покупок жінок та чоловіків.

Згідно зі статистикою жінка ладна витратити більше грошей на ті самі засоби гігієни, ніж чоловік, більше звертати увагу на пастельні тони, на гарну упаковку. І хоч ми вже живемо не у 20-му столітті, і жінки вже сприймаються трохи по іншому, та деякі стереотипи та методи впливу лишаються незмінними.

Загалом товари спрямовані на жінок коштують у середньому на 7% більше, ніж аналогічні товари «для чоловіків». І це стосується не лише певних косметичних товарів та засобів гігієни, а й побутових приборів, одягу та товарів для дітей.

Великий вплив на свідомість людини має саме це розділення товарів у магазині на «жіночі» та «чоловічі», хоча призначення товару може бути абсолютно нейтральним та не пов'язаним з жодною зі статей. Та коли дівчина приходить до магазину, то одразу дивиться лише на товари «для жінок», хоча на сусідній полиці може бути аналогічний товар «для чоловіків» за нижчою ціною. Окрім ніжних тонів упаковки, більш солодкого запаху продукту (якщо він передбачений) та можливо навіть більше округлої форми маркетологи можуть

використати звичайну музику у жіночому відділі, більш ніжну та заспокійливу, яка так буде сприяти необачності у витрачанні грошей. Так і працює сегментація

'Pink tax' charges women more for same stuff

Made with Chartbuilder

Рис. 1. Вплив «податку на рожеве» на ціну продукції

Джерело: <https://www.cbc.ca/news/business/pink-tax-1.3553524>

Звісно окрім простого збагачення підприємці називають й інші причини, найчастіше звучить така причина: «На дизайн жіночих речей йде більше часу й сил, звідси й вартість».

Така причина звучить досить гідно, але чи готові жінки переплатити за інший колір та «дівочий» дизайн речі? Виходить, що жінки доплачують за увагу. Чи зміниться від цього корисність речі у більшу сторону? Чи принесе вона задоволення жінці більше, ніж така сама річ чоловікові?

Одними з найбільш дієвих способів обійти рожевий податок є: прислухайтеся до себе.

Чи справді Вам подобається той дизайн та варіант, що пропонують жіночій часині аудиторії? Обдумайте своє рішення.

Покупки завжди варто планувати, аби обійтися від імпульсивних рішень, на які часто розраховують маркетологи. Можливо Ви зможете знайти альтернативу товару без позначки «для жінок», при чому вона не буде гіршою першої.

Чи варто насправді переплачувати та бути під впливом маркетологів? Вирішувати виключно Вам.

ринку за гендерними відмінностями.

На жаль, такий спосіб збільшити доходи компаніях зустрічається у багатьох, навіть дуже відомих, компаніях світу. Хорошим прикладом може послужити нижче наведена статистика (рис. 1), яка яскраво показує різницю у ціні на однакові товари для жінок та чоловіків тих же брендів.

Звідки ж така несправедливість і на чому вона ґрунтується?

Кіров Максим

студент 3-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Звягінцев Дмитро

студент 3-го курсу факультету обліку аудиту та інформаційних систем, Заступник Голови ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ВВЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕКОНОМІКУ

*«Людина створює навколишнє середовище по своєму образу і подобі»
Французький географ Елізе Реклю*

Ми живемо на самому дні блакитного повітряного океану Землі – її атмосферного шару. Земля – це наш дім.

Небачено активна й здебільшого непродумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки.

Виникли екологічні проблеми не сьогодні й не вчора. Як свідчать стародавні літописи, ще близько 4 тисяч років тому вавілонський цар Хаммураті, а пізніше – китайські й монгольські імператори та європейські монархи вже дбали про збереження природи й видавали накази про охорону лісів, трав'яного покриву степів, водних джерел.

Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу, бурхливим зростанням кількості населення на Землі, обсягів виробництва та його відходів проблеми стосунків між природою та суспільством дедалі загострюються.

Екологічна криза нависла над усім світом, вона вже «схопила нас за горло». «Екологічна бомба» уповільненої дії, яку ми, всі країни і народи, посилено починаємо «вибухівкою» із відходів виробничої діяльності, здатна спустошити наш спільний дім – планету Земля, перетворити її на безлюдну пустелю.

Наше покоління практично в усіх куточках планети безсоромно грабує в коморах природи те, що належить дітям і онукам.

Ліквідація глобальної екологічної кризи є на сьогодні найважливішим завданням людства. Ми – люди кінця ХХ століття – майже ненароком для себе раптом опинились у подвійній ролі свідків і винуватців катастрофічних змін у навколишньому середовищі.

В наш час дуже популярними стали технології в екологічній сфері. Які ж плюси від них?

Вже давно не секрет що екологія – це тренд. Використовуючи екологічні технології кожен підприємець заощаджує немалу суму коштів. Адже всі очисні споруди потребують чималих коштів. В наш час велику кількість очисних споруд вже б давно повинні були модернізувати, а краще, замінити на нові. І саме підтримування застарілих очисних споруд викликає неймовірні затрати.

Одним із плюсів є так званий «Зелений Бізнес» (далі – ЗБ). ЗБ проявляється в трьох основних формах: еко-компанія; виробництво екологічних товарів та послуг; зелений бізнес.

Перша форма прояву ЗБ – еко-компанія – передбачає впровадження екологічного менеджменту, що переважно пов'язано з адміністративним регулюванням діяльності підприємств у країні. Внаслідок цього підприємство сприяє зниженню забруднення НПС, але, як правило, не за власним бажанням, а відповідно до вимог законодавчо-нормативних актів або постанов світових організацій.

Друга форма прояву ЗБ проявляється тоді, коли компанія за власним бажанням, переходить на енергоефективні, екологічно-конструктивні технології виробництва товарів та послуг і сприяє покращенню довкілля за допомогою використання в процесі діяльності методів та сировини, які мінімізують екологічно-деструктивний вплив на НПС та ведуть до покращення умов життя населення.

Особливістю третьої форми ЗБ є те, що окрім мінімізації шкідливих екологічних екстернальних ефектів від виробничої діяльності, на підприємстві у керівників та співробітників формується екологічна свідомість, яка ґрунтується на забезпеченні екологічних потреб не лише сучасного покоління, але й передбачає створення сприятливих умов життя для майбутніх поколінь шляхом мінімізації впливу виробництва на довкілля у довгостроковому періоді.

Найсучасніший спосіб боротьби з забрудненням навколишнього середовища є застосування методів «чистого виробництва», запобігаючих забрудненню навколишнього середовища та утворення відходів безпосередньо у джерелі їх надходження чи виробництва.

Метою «чистого виробництва» є використання таких промислових технологій та продуктів, що запобігають забрудненню повітря, води та землі, а також понижують кількість відходів виробництва та зводять до мінімуму загрозу життєдіяльності населення та навколишнього середовища.

«Чисте виробництво» може бути застосовано в технологіях, що використовуються будь-якою галуззю промисловості, а також у самих

промислових виробках. В промислових технологіях «чисте виробництво» виникає поступово, крок за кроком, внаслідок застосування одного або кількох нижчезгаданих засобів:

- економія сировини, води та енергії;
- позбування токсичної сировини або інших шкідливих речовин, які приймають участь у процесі виробництва чи утворюються внаслідок виробничого процесу;
- зменшення кількості і токсичності всіх відходів безпосередньо в джерелі виробництва під час виробничого процесу.

Відносно промислових виробів застосування методів «чистого виробництва» має за мету зменшення негативного впливу на навколишнє середовище (якщо такий існує) протягом всього періоду існування виробу – починаючи з отримання сировини для цього виробу та закінчуючи його кінцевою ліквідацією.

Основними перевагами «чистого виробництва» є: економія сировини та енергії; зменшення ризику негативного впливу на навколишнє середовище; підвищення конкурентоспроможності підприємств шляхом використання нових та удосконалених технологій; поліпшення ведення технологічного процесу та отримання готових виробів; зменшення витрат на технології «біля кінця труби», кошторис на які весь час зростає; зменшення необхідності застосування екологічних обмежень та вимог, стосовно продукту та процесу виробництва; поліпшення здоров'я та безпеки працівників; позитивний вплив на імідж підприємства та компанії.

Чистого виробництва можна досягнути багатьма різними способами, але найважливішими з них є:

- по-перше – зміна свого ставлення до ведення промислового процесу чи розробки та виробництва товару (продукту);
- по-друге – застосування екологічного know-how;
- по-третє – вдосконалення самої технології виробництва.

Зміна відношення означає новий підхід до розгляду взаємозв'язку між промисловістю і навколишнім середовищем.

Застосування екологічного «know-how» означає збільшення екологічної ефективності виробу, вибір кращих методів управління виробництвом та уникнення використання токсичних та шкідливих речовин, зміни в методах експлуатації обладнання, а також, в разі необхідності, перегляд існуючих виробничих підходів, процедур та установ.

Вдосконалення технології виробництва може проходити за такими способами: зміна у вихідній сировині; зміна у готовому продукті; зміна промислового процесу; повторне використання матеріалів на місцях, бажано в тій самій технології.

Чисте Виробництво однаково стосується і технології, і світогляду, і підходів, і управління. Саме тому воно називається Чистим Виробництвом, а не Чистою Технологією.

Волосян Кароліна

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Дяченко Єлизавета

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Боровик Валерія

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Перед людством постійно виникають багаточисельні проблеми, що потребують невідкладного вирішення. Одні з них мають локальний характер, а інші стосуються всього світу. Серед глобальних проблем на початку ХХІ-го століття на перше місце виходять саме екологічні проблеми. До них належать, забруднення біосфери, атмосфери, ґрунтів, забруднення Світового океану, парниковий ефект, кислотні дощі, масове винищення лісів, знищення тварин і рослин та ще чимало інших.

Забруднення Світового океану є цілою катастрофою для людства,

Рис. 1. Забруднення Світового океану

Джерело: <https://sites.google.com/site/ekologiacvitu/svitovij-ocean/zabrudnenna-svitovogo-oceanu>

тому що через сміття, виробничі відходи, нафтову плівку щодня гине незлічена кількість тварин, риби та інших мешканців океану.

Більшість екологічних проблем є наслідками саме модернізації економіки. Виробництво невпинно розвивається, а разом з цим природні багатства використовуються все в більших обсягах, збільшується кількість відходів, що викидається в навколишнє середовище. Так, наприклад, лише промисловий комплекс посідає перше місце за інтенсивністю забруднення довкілля.

Можна виділити декілька вагомих чинників, через які промисловість негативно впливає на екологію. Насамперед до них належать: інтенсивне розміщення промислових об'єктів на одній території та велика кількість цих об'єктів. Також те, що промисловість має велику енергомісткість та матеріаломісткість, внаслідок чого витрачається значна кількість природних ресурсів, недосконалість технологій, які не передбачають повну переробку матеріалів та сировини, через що відбувається викид відходів.

За даними деяких учених, готова продукція становить лише 1-2 % від використаної сировини, а решта повертається у вигляді відходів до навколишнього середовища [1]! Також слід зазначити, що великий вплив на екологію довкілля має науково-технічний прогрес. Яскравим прикладом є механічний обробіток землі, сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур, які згубно впливають на ґрунти.

Екологічна ситуація в усьому світі стрімко погіршується, що в майбутньому може призвести навіть до катастрофи. Та існує чимало способів вирішення цих проблем і на сьогодні в світі набирає обертів ідея екологічного способу життя задля збереження природи.

До основних шляхів розв'язання екологічних проблем належать: розвиток і використання альтернативних джерел енергії: сонячної та енергії вітру; вироблення всіма країнами чітких стандартів чистоти повітря, раціонального споживання енергії; нарощування екологічних інвестицій, наприклад, в Австрії вони становлять 15 % всіх капіталовкладень; запровадження екологічно безпечних технологій; переробка сміття, використання екологічних видів пального та інші [2].

Рис. 2. Альтернативні джерела енергії

Джерело: <http://vcourse.ua/ua/analytics/zele-naya-energetika-v-ukraine.html>

Всі ці заходи потребують великих капіталовкладень. В Україні на екологію щорічно виділяється лише 0,47 % бюджету [3]. А якщо подивитися з боку екологічної ефективності, то за даними 2016 року вона посідає 44 місце.

В 20-ому столітті людство усвідомило, що глобальні проблеми у майбутньому неминуче призведуть до катастрофи. Процеси і явища, що

відбувалися в світі, досягли свого кульмінаційного моменту й поставили під загрозу життя людей всього світу.

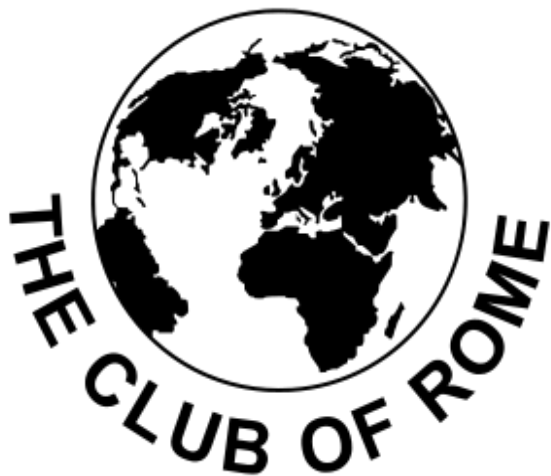

Рис. 3. Емблема Римського клубу

Джерело: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Римський_клуб

Необхідно було створити організацію, яка займалася б дослідженням проблем, що виникли у суспільстві. Нею стала міжнародна організація (аналітичний центр) - **Римський клуб**, створений 1968 року, що зробив значний вклад у вивчення перспектив розвитку біосфери та гармонію відносин між природою та людиною.

Діяльність Римського клубу охоплює широкий спектр глобальних питань, що тісно пов'язані з людським існуванням: зменшення природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища та Світового океану, загроза ядерної війни, гонка озброєнь, поширення бідності та

злиденності в окремих країнах та регіонах, ріст кількості населення.

З метою популяризації ідей клубу нині діє 28 афілійованих національних асоціацій, що також намагаються зробити свій внесок задля підвищення рівня якості життя людей за допомогою теоретичного аналізу та практичного вивчення проблем. В Україні також діє асоціація Римського клубу, що намагається підтримати процес постіндустріальної модернізації країни.

Науковий прогрес дав людям багато можливостей для перетворення навколишнього світу, які вони не раціонально використовують і не до кінця усвідомлюють до яких наслідків може призвести їхня діяльність. В результаті розвитку інформаційного та технологічного середовища прірва між природою та людиною стає дедалі більшою та значущою.

З тих пір, коли Україна здобула незалежність, були прийняті певні заходи щодо забезпечення економічної, законодавчої, наукової бази екологічної політики. Впровадили економічний механізм регулювання стану довкілля, створили систему фінансування природоохоронної діяльності й органи державного управління з екологічної безпеки, розширили міжнародні зв'язки та розробили закони з питань охорони природи та раціонального природокористування. Проте екологічна ситуація в Україні залишається кризовою, що є наслідком довготривалого нехтування цільних сформованих норм та встановлених правил з розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України [4].

На сьогодні, кількість ресурсів, що необхідна для існування, перетинає всі межі можливого й світове зростання ВВП в 4 рази досягається в більшості за рахунок витрат природних ресурсів. Якщо вимоги до них продовжуватимуть зростати, то в 2030 році для життя знадобиться еквівалент не однієї планети.

Тому необхідно робити суттєві перетворення, створювати нову концепцію розвитку, що стане поштовхом до комплексної світової модернізації. На думку вчених таким рішенням є впровадження «зеленої економіки».

Рис. 4. Зелена економіка

Джерело: <http://zsfoe.org/?p=2838>

держави і державних органів у регулюванні економіки.

У сучасний час застарілі енергозберігаючі господарства використовують шкідливі для навколишнього середовища технології, адже Україна перебуває в ситуації енергетичної і ресурсної залежності. Тому необхідно впроваджувати нову «зелену» індустріальну економіку замість застарілої «коричневої». Саме такий стратегічний шлях розвитку забезпечує державі гарантію національної безпеки в найближчий час.

Всеукраїнська організація «Жива планета» пропонує «зелену» економіку за необхідне до системи управління на державному рівні, використовуючи методи, що пропагують і рекомендують таку модель.

Екологічна модернізація – це комплекс технологічних, управлінських і господарських удосконалень та нововведень, які здатні оптимізувати екологічні параметри навколишнього природного середовища, забезпечити адекватні умови та якість життя населення [6].

Система господарських, технологічних і управлінських інновацій та вдосконалень, які покращують екологічний рівень навколишнього природного середовища, називається екологічна модернізація. На сьогодні вона забезпечує нормальні умови та якість життя суспільства.

Рис. 5. Екологічна модернізація

Джерело: http://www.esz.org.ua/?page_id=3539

Час не стоїть на місці і економічно розвинуті країн вже розробляють екологічні будинки, електромобілі та розвивають альтернативні джерела. Екомодернізація передбачає удосконалення економічних, політичних та соціальних механізмів розвитку суспільства, засвоєння передових для нинішнього періоду індустріальних та інформаційних технологій, економічних форм, супутніх їм соціальних та економічних інститутів.

Екологічна модернізація сприяє покращенню економічних, політичних та соціальних інструментів розвитку суспільства. Вона забезпечує використання сучасних індустріальних та інформаційних технологій, соціальних та економічних інститутів.

В Україні впродовж останніх років рівень екологічної модернізації підвищився. Вона є складовою глобального екологічного простору, тобто системи міжнародних відносин, за якої забезпечується збереження, раціональне використання, відтворення та підвищення якості навколишнього середовища, а національна діяльність окремих держав виключає нанесення екологічної шкоди як окремим країнам, так і всьому світовому співтовариству.

Екологічна модернізація повинна стати необхідною стратегією всього населення, що об'єднає всі ресурси світу для вирішення завдань екологізації взагалі. Оскільки заходи і методи діяльності міжнародних природоохоронних інститутів є майже однаковими для всіх країн, потрібно співпрацювати у природоохоронній сфері.

Список використаних джерел:

1. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. та ін. Екологія: підручник КНЕУ. 2005. 371 с.
2. Як змінюється зелена енергетика в Україні В курсі. 2017. URL: <http://vcourse.ua/ua/analytics/zelenaya-energetika-v-ukraine.html>
3. Видатки державного бюджету України. Мінфін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>
4. Сучасна екологічна політика України. Екогеографія України. 2019. URL: https://pidruchniki.com/15970122/ekologiya/suchasna_ekologichna_politika_ukrayin_i
5. Зелена економіка. ВГО «Жива планета». 2019. URL: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/zelena-economika.html>
6. Шкарупа О. В. Екологічна модернізація соціально-економічного розвитку регіону у світлі суспільних трансформацій: теоретико-методологічні засади. Маркетинг і менеджмент інновацій. № 3. 2015. С. 235-249.

Бармін Богдан

студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активіст наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Пасальський Богдан Кирилович

к. х. н., доцент кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю, науковий консультант клубу «Start in Science»

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ЕКОПРОДУКЦІЇ

Проблема виробництва якісної та безпечної харчової продукції є завжди актуальна і потребує значних зусиль з сторони державних органів та промисловості для її вирішення. Сприятим вирішенню цієї проблеми може те, що Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу. Однією із важливих передумов набуття цього статусу є гармонізація національних нормативних документів з європейськими.

Багато країн світу на практиці користуються моделлю управління безпечністю харчових продуктів, яка заснована на принципах НАССР (система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок). У цих країнах світу розроблено відповідні національні стандарти, що містять вимоги до систем безпеки харчових продуктів.

Комісія Кодексу Аліментаріус, як допоміжний орган для впровадження спільної FAO/WHO (Продовольча та Сільськогосподарська Організація ООН / Всесвітня Організація Охорони здоров'я) програми стандартів на продукти харчування, відіграє активну роль у впровадженні системи НАССР, як міжнародного підходу до забезпечення виробництва безпечних продуктів у різних країнах.

Міжнародною організацією із стандартизації (ISO) був підготовлений проект стандарту «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги» (ISO 22000). У 2005 році був опублікований міжнародний стандарт ISO 22000:2005 «Food safety management systems – Requirements for any organization in the food chain» (Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга), що встановлює єдині вимоги до систем НАССР. Застосування системи НАССР в окремих країнах світу

регламентується національними законодавчими та нормативно-правовими актами.

Вимоги щодо розробки та впровадження систем управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР в Україні задекларовані в ДСТУ 4161-2003 «Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги» та ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга».

На підставі підпункту 2 пункту 2 ст. 20 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів (N 771/97-ВР від 23.12.1997 року, зі змінами та доповненнями), особи, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів, повинні застосовувати систему НАССР та/або інші системи забезпечення безпечності та якості під час виробництва та обігу харчових продуктів. Компанія, що першою розробила та впровадила та сертифікувала НАССР – компанія «Кока-кола».

Верховна Рада України 23 липня 2014 р. проголосувала за запровадження системи НАССР. Так, прийнятий ВР законопроект № 4179а, стосується гармонізації законодавства України та Європейського Союзу у сфері безпеки та якості харчових продуктів. Він передбачає введення в Україні європейської моделі системи гарантування безпеки і якості продуктів харчування, що базується на процедурах НАССР. У законі вказано на необхідність створення єдиного контролюючого органу в сфері безпеки харчових продуктів, скасування дозвільних документів і процедур, які відсутні в ЄС, впровадження європейських принципів регулювання ГМО.

До 2014 р. розробкою стандартів в Україні займалось ДП «Укрметртестстандарт», а з 2014 р. функції національного органу стандартизації (НОС) передано ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»). У цьому році створено Державну службу з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів, шляхом об'єднання Державної санітарно-епідеміологічної служби, Державної ветеринарної та фітосанітарної служби та Державної інспекції з питань захисту прав споживачів. До її функцій і входить визначення безпечності харчових продуктів.

Не зважаючи на проведену на державному рівні роботу проблема виробництва безпечної і якісної харчової продукції викликає стурбованість суспільства так, як здоров'я людини залежить не тільки від якості та безпечності продуктів, а також від екологічного стану довкілля. Все активніше обговорюється питання поліпшення якості життя, безпечності та якості продуктів. Дослідження, які проводилися останнім часом, показують, що як здоров'я людини, так і стан навколишнього середовища досягнув критичної межі. Як варіант, одним із шляхів виходу із цієї ситуації є виробництво екологічно чистих продуктів. Це можуть бути як харчові продукти, так і промислові товари.

Екологічно чистою вважають продукцію, при виробництві якої були дотримані певні стандарти:

- використані екологічно чисті матеріали та харчова сировина;
- застосовані технології з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище;
- використані пакувальні матеріали для продуктів нешкідливі, тобто, є можливість їх утилізувати, або повторно використати.

Рис. 1. Ринок органічної продукції

Джерело: <https://agronom.com.ua/korotko-pro-organichnyj-rynok-v-ukrayini/>

Екологічно чисті продукти стають популярними в Україні, не зважаючи на високу ціну. Еко-продукція може коштувати на 50-100 % дорожче ніж звичайна продукція, тому попит на придбання такої продукції не дуже великий. В країнах Європи люди готові віддавати більшу суму за екологічно чисту продукцію, ніж за звичайну, так як там вищий рівень якості життя, його тривалості, заробітних плат.

Нижче наведено схему кількості продуктів, яку можуть придбати на свою заробітну плату українці та представники різних країн Європи.

Рис. 2. Споживчий кошик українців

Джерело: <https://studfiles.net/preview/5560890/page:9/>

Якість продуктів харчування впливає на рівень життя, на демографічні показники, соціальну активність людини. Здоров'я споживачів залежить на 80% відсотків від якості продуктів харчування. Так тривалість життя в Європі вища ніж в Україні, що пояснює відмінність у якості продукції представленою в країнах.

Одним із способів донесення до споживача інформації про товар є маркування. Інформація на етикетці повинна бути повнота і достовірною. Екологічні товари можуть мати такі позначення, як: Organic, BIO, ECO.

У різних країнах використовується не однакова аббревіатура, так у Франції – ECO, в Англії – ORGANIC, у скандинавських країнах – BIO.

Українські виробники все частіше зазначають про «екологічну чистоту» своєї продукції. У деяких виробників продуктів харчування позначення на етикетках відповідають дійсності. Є такі виробники, що не бажають навантажувати себе турботами про екологічність. Вони наносять на свою продукцію всілякі написи та знаки, які не є затверджені, але стверджують, що продукція «вирощена без використання пестицидів», «без консервантів», «натуральна», «екологічно чиста», «біо» та інше.

Однак слід зазначити, що виробники, які насправді вкладають кошти в одержання більш «чистих» та «екологічних» продуктів, не отримують ніякої переваги над іншими виробниками. Тому Держспоживстандарт України запровадив ДСТУ 4518: 2008 «Продукти харчові. Маркування для споживачів». В цьому стандарті зазначається: «Екологічне маркування повинно відповідати вимогам ДСТУ ISO 14020 та ДСТУ ISO 14021», «Не дозволяється наносити на харчові продукти напис «Екологічно чистий». Отже, виробники не мають жодних юридичних підстав, щоб використовувати написи «Екологічно чистий продукт», «Застосована найкраща сировина», «100% натуральний продукт» та інші, адже це не передбачено нормативними документами України.

Виробники мають право ставити знаки екологічного маркування «Екологічно чисті і безпечні» і «екологічно чисті» продукти, які пройшли процедуру сертифікації, ще ряд перевірок, починаючи від якості сировини до остаточної оцінки виробництва продукту.

Для того, щоб вказати на тестований продукт використовують знак, що зображує стилізованого під зелений паросток журавлика на фоні Землі, і символізує життя на нашій планеті.

Знак «Зелений журавлик» можна побачити на упаковці етикеток різних продуктів, товарів, продуктів, матеріалів і інформації медіа-організацій, що надають послуги. Це підтверджує екологічні переваги і безпеку продукції відзначений як той, що провів екологічну сертифікацію і контроль за дотриманням екологічних стандартів на всіх етапах життєвого циклу.

Під знаком розташовується код екологічного стандарту, на відповідність якому пройшла сертифікацію маркована ним продукція.

Знак «Зелений журавлик» визнаний міжнародною спільнотою і входить до міжнародного реєстру Глобальної мережі екологічного маркування (GEN). Станом на жовтень 2017 року 52 прийнятих стандарти, що дозволяють оцінити екологічні переваги товарів і послуг різних категорій, 112 чинних екологічних сертифікатів, 934 сертифікованих товарів і послуг. Лідерами серед товарних груп з екологічної сертифікації є мийні засоби, лакофарбові матеріали, будматеріали та вироби для оздоблення і продукти харчової промисловості українських товаровиробників.

Отож, в Україні ринок екологічно чистих продуктів має певні особливості:

➤ критерії класифікації товарів до екологічно безпечних є розпливчастими і неструктурованими. Багато споживачів вважають, що

приставка «біо» є гарантія екологічної чистоти, в загальному, термін «екологічна безпека» інтерпретується всіма (100%) респондентів, як відсутність консервантів, синтетичних добавок і барвників;

➤ він швидко росте, що робить його особливо привабливим для учасників ринкових відносин, проте, доступ до цього ринку вимагає значних інвестицій і характеризується високим ризиком;

➤ сформувався окремий і важливий сегмент споживачів екологічно чистих товарів, у першу чергу продуктів харчування, – це діти. Насичення ринку екологічно чистими товарами для цього сегменту населення повинно стати першочерговим завданням.

Велика увага приділяється органічній продукції. Тобто тій продукції, яка вироблена без додавання пестицидів, хімічних добрив і є безпечною для споживання. Органічний ринок в Україні постійно розвивається. Завдяки розмірам країни (603,6 км², зокрема 42,7 млн. га сільськогосподарських земель (за даними Державної служби статистики України), географічному положенню, близькості до потенційних міжнародних покупців та широко поширеним родючим чорноземам Україна має сприятливі умови для органічного сільського господарства.

Українські органічні оператори також часто сертифіковані відповідно до Національної органічної програми США (NOP). Інші органічні стандарти, які використовують в Україні: BioSuisse (Швейцарія), BioLand (Німеччина), Naturland (Німеччина), COR (Канада), SoilAssociation (Велика Британія) та KRAV (Швеція).

Рис. 3. Знак «Зелений журавлик»

Джерело: <http://www.gpp.in.ua/znaki-markuvannya/zelenij-zhuravlik.html>

Рис. 4. Органічні стандарти

Джерело: https://menr.gov.ua/files/docs/Ekolohichne_markuvannya/ecolabel_book.pdf

В Україні 10.07.2018 р. прийнятий Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», яким введені нові правила виробництва, обігу та маркування у сфері органічного виробництва, що дозволять споживачам купувати біль якісну екопродукцію. Цей закон запрацює 2 серпня 2019 року. Документ дозволяє використання технологій, які відповідають вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, тобто, які не завдають шкоди здоров'ю людей, запобігають забрудненню навколишнього природного середовища.

Використання харчових добавок, мікроелементів та добавок дозволяється у гранично допустимих нормах, визначених законодавством у сфері органічного виробництва. Виробники органічної продукції повинні також використовувати воду, яка за якістю не відрізняється від питної. Закон забороняє застосувати у процесі органічного виробництва неприродній, неконтрольований вплив на геном с/г рослин і тварин, генетично модифіковані організми (крім, ветеринарних лікарських засобів), також гідропонні методи, методи електричної або іншої стимуляції для примушування, що завдає тваринам болю, застосування транквілізаторів, стимуляторів росту, гормонів. Обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної продукції та містить: акронім, що ідентифікує державу походження, напис «organic», реєстраційний код органу, що здійснив сертифікацію органічного виробництва. За недотримання вказаних вимог встановлюється адміністративна відповідальність. Державний контроль здійснюється шляхом проведення планових та позапланових заходів: моніторингу органічної продукції ринку з метою запобігання потраплянню на ринок неорганічної продукції, маркованої як органічна; перевірки діяльності органів сертифікації; вибіркової перевірки діяльності операторів.

Проаналізувавши ситуацію з ринку екопродукції, були виявлені супермаркети в Києві, в яких наявний асортимент таких продуктів. Серед безлічі торгових мереж, на жаль, тільки в трьох гіпермаркетах було знайдено органічну продукцію: Ашан, NOVUS, *LeSilpo*.

Рис. 5. Сертифікат HACCP

Джерело:

<https://agropolit.com/news/8867-haccp-aktivno-pereviryaye-pidpriyemstva-v-pershu-chergu-virobnikiv-produktsiyi-tvarinnitstva>

Рис. 6. Відділи екопродукції в гіпермаркеті «Ашан»

Джерело: авторське фото

представлена лише двома відділами: молочною продукцією та органічними чіпсами.

Також було знайдено ряд інших приватних підприємств, які займаються виробництвом та продажем екопродукції. Так продукти ТМ «Молоко від фермера» виробляється у фермерському господарстві «Острійське» в Білоцерківському районі.

На фермі налічується більше 1000 корів. Сучасні технології автоматичного надою надоюють втричі більше молока.

Рис. 8. ТМ «Молоко від фермера»

Джерело:

<https://madeinua.org/catalog/produkti-harchuvannya/farm/tm-moloko-vid-fermera/>

Потім молоко доставляють на завод.

Відразу його відправляють в лабораторію на аналіз, оскільки лабораторний контроль – важлива ланка технологічного процесу. Для приготування значної частини молочних продуктів використовуються закваски різних видів. Додають

Так в гіпермаркеті «Ашан» виявилось набагато більше екологічно чистої, корисної та поживної продукції, ніж в гіпермаркеті «NOVUS». В асортименті «Ашану» було представлено вироби без глютену (пластівці, крекери, хлібці, тістечка, печиво тощо), крупи (рис, гречка, перлова, кукурудзяна, пшоняна), вівсяні пластівці, макаронні вироби, приправи, консерви, фруктові соки, джеми, солодкі напої, продукти дитячого харчування, алкогольні напої та кондитерські вироби. На всіх продуктах був присутній сертифікат Органік Стандарт. В основному продукція була позначена як Organista BIO.

Екопродукція «NOVUS» була

Рис. 7. Відділи екопродукції в гіпермаркеті «NOVUS»

Джерело: авторське фото

виключно натуральні наповнювачі та фрукти від провірених постачальників для приготування продукції. Тому представлений широкий асортимент молочної продукції: молоко на розлив, сметана, йогурт, сир домашній та сметанкова маса, сири тверді, вершкове масло, кефір, ряжанка, згущене молоко.

Екопродукція – це продукція, під час виробництва якої не застосовуються хімічні добрива, пестициди, генетично модифіковані організми (ГМО), консерванти тощо. А сам виробничий процес направлений на збереження та відновлення природних ресурсів.

Втім, одного бажання перейти на «здорові» овочі та хліб, в Україні не достатньо. Справа в тому, що в нашій країні мало спеціалізованих точок продажу цієї продукції. В цілому ця цифра не перевищує 10-15 магазинів, які зможуть задовольнити ваше бажання перейти на здорове харчування. Частка органічних земель в Україні щодо всіх аграрних земель становить близько 1%. Нехай не надто швидкими темпами, але кількість операторів ринку «органіки» з року в рік зростає. Збільшується й експорт такої продукції до країн ЄС.

За останні кілька років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки. Основна органічна продукція, котра експортується з України – це зернові, олійні та бобові культури, дикорослі ягоди, гриби, горіхи та лікарські трави.

Як приклад розвитку екопродукції може слугувати відкритий на півночі України екомагазин «Макош» у м. Шостка Сумської області.

Це підтверджує, що екобізнес набирає оберти розвитку в малих містах. Це

Рис. 9. Екомагазин «Макош»

Джерело: <https://www.facebook.com/pg/makoshorganic/posts/>

перші кроки до великого успіху. Поспілкувавшись з адміністратором магазину, можна було дізнатися про сучасний стан асортименту, кількість відвідувачів, об'єм продажу, ціни. Вся продукція була сертифікована та розміщена окремими блоками (органічна та неорганічна).

**Рис. 9. Побутова хімія в
асортименті продукції
екомагазину «Макош»**

Джерело: авторське фото

**Рис. 10. Засоби гігієни в
асортименті продукції
екомагазину «Макош»**

Джерело: авторське фото

Офіційно український уряд підтримує ініціативу щодо вирощення, розповсюдження та популяризації органічної продукції. У Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» вказано, що державна політика у цій сфері спрямована на розвиток конкурентоспроможного, вискоєфективного ведення сільського господарства за допомогою виробництва органічної продукції та розвиток внутрішнього ринку органічної продукції та задоволення потреб споживачів в асортименті органічної продукції.

Список використаних джерел:

1. Як в Україні знайти справжній органічний продукт. Ecotown. 2018. URL: <https://ecotown.com.ua/news/YAk-v-Ukrayini-znayty-spravzhniy-orhanichnyy-produkt/>
2. Екологічні продукти харчування, перспективи розвитку в Україні. Портал освітньо-інформаційних послуг «Студентська консультація». 2019. URL: <http://studcon.org/ekologichni-produkty-harchuvannya-perspektyvy-rozvytku-v-ukrayini>

Хойнацька Лілія

студентка 1-го курсу, факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету

ІНДИКАТОРИ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Екологічна безпека – це будь-яка діяльність людини, що виключає шкідливий вплив на навколишнє середовище; комплекс явищ і дій, що забезпечує екологічний баланс на Землі і в будь-яких регіонах на рівні, до якого може адаптуватися людство.

Екологічна безпека по закордонних оцінках може бути визначена у трьох вимірах:

- 1) сталий розвиток і використання ресурсів;
- 2) охорона навколишнього середовища в традиційному вузькому сенсі слова – підтримання чистоти повітря, води, ґрунту, тощо;
- 3) мінімізація ризику у випадку технологічних катастроф.

У вітчизняній літературі найбільш повне визначення екологічної безпеки як елемента суспільного надбання дали економісти Н. П. Федоренко та К. Г. Гофман, пов'язуючи її зі ступенем адекватності екологічних умов завданням збереження здоров'я населення та забезпечення тривалого сталого соціально-економічного розвитку.

Основи екологічної безпеки в Україні проголошені в Декларації про незалежність та на конституційному рівні – у ст. 16 Конституції України, де йдеться, що екологічна безпека і екологічна рівновага на території України, збереження генофонду народу – обов'язок держави.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 50) також визначає екологічну безпеку як стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, що гарантується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних екологічних, політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Довкілля вважається безпечним, коли його воно чисте, невиснажене та має різноманіття флори та фауни. Небезпечне середовище не може задовольняє інтереси громадян.

В останні роки клімат змінюється. Найбільш помітним наслідком зміни клімату буде не поступове потепління, а «надзвичайні ситуації» такі як сильні засухи, повені, шторми, урагани, надзвичайно спекотні дні які відбуватимуться

частіше. Україні слід брати приклад з розвинених країн, які проводять політики є комплексний характеру змін основних екологічних загроз.

Фахівці Єльського університету (США) визначають індекс якості довкілля (Environmental Performance Index), що визначає наскільки держава дбає про збереження екосистем. За значенням цього показника у 2012 році Україна зайняла 102 позицію серед 132 країн світу. Це відображає низький рівень продуктивності державної політики в екологічній сфері. До речі, у затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку індикаторів економічної та продовольчої безпеки екологічна складова взагалі відсутня. Впроваджуючи систему індикаторів, звертають увагу на: стан атмосферного повітря, зміни стану земельних ресурсів, зміни стану водних ресурсів, стан лісового фонду, поводження з відходами.

Економічна складова екологічної безпеки є дуже важливою. Тому до системи показників оцінки стану екологічної безпеки доцільно включити наступні показники: державні витрати на охорону навколишнього середовища, у % до ВВП; витрати природних ресурсів на одиницю валової доданої вартості; рівень енергоємності ВВП (кг умовного палива/грн); інвестиції в основний капітал, спрямовані на будівництво і реконструкцію природоохоронних об'єктів, придбання обладнання для реалізації заходів екологічного характеру, у % до ВВП; рівень економічних збитків від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, у % до ВВП.

Існуюча в Україні система моніторингу довкілля потребує кардинального удосконалення. Нині, загрози у сфері екологічної безпеки посилюються через значний рівень техногенного навантаження на природні ресурси України. Звісно, такий хід подій має негативні наслідки. Суттєвого впливу зазнають інфраструктурні мережі: залізничні колії, нафто- та газопроводи, мости, магістральні електромережі. Частина з них експлуатується надмірно. Також є небезпека зниження міцності ґрунтів внаслідок підтоплення, впливу корозії на конструктивні елементи.

Наприклад, у гірничодобувних районах Донбасу, виникає загроза катастрофічного підтоплення й затоплення прилеглих міст та селищ, непрогнозованого руху вибухонебезпечних і токсичних газів до промислової та житлової забудови, забруднення підземних і поверхневих джерел водопостачання. Нині, на території АТО збільшується ризик виникнення техногенних катастроф. В Україні досі є негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи. А саме: широкомасштабне радіоактивне забруднення довкілля, радіоактивні відходи на території промислового майданчика ЧАЕС та зони відчуження. Особливої уваги потребують промислові і побутові відходи, що значно погіршують екологічну обстановку в державі.

Отже, для планування, контролю і стимулювання підвищення екологічної безпеки необхідно мати повну та надійну інформацію про екологічну ситуацію. Це допоможе своєчасно виявити екологічні загрози та уникнути їх.

Довженко Дарія

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ГМО: ГУМАНІТАРНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

В сучасному глобалізованому світі, не зважаючи на досягнення науково-технічного прогресу, людство стоїть перед необхідністю вирішення цілого ряду нагальних проблем. Так, 25 вересня 2015 року на Саміті ООН зі сталого розвитку, що відбувся в Нью-Йорку США було схвалено Порядок денний у сфері розвитку на період після 2015 року, який включає 17 глобальних цілей та 169 завдань. Ці цілі та завдання комплексного характеру направлені на збалансованість трьох компонентів сталого розвитку: економічного, соціального, екологічного.

Серед глобальних цілей сталого розвитку, в числі перших:

- подолання бідності;
- вирішення проблеми голоду.

Якщо звернути увагу на дослідження проведені структурними підрозділами ООН – Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) та Всесвітньою продовольчою програмою (ВПП) та проаналізувати дані, стає помітно, що кількість голодуючих людей стрімко збільшується. Основні причини голоду це: конфлікти, екстремальні погодні умови та зростання цін на основні продукти харчування. Щодня у світі помирає близько 10 тисяч дітей та 25 тисяч дорослих.

Отже, важливо знайти шляхи подолання голоду можливо за допомогою генетично модифікованих продуктів, порівняти ставлення суспільства до такої продукції в різних країнах, їх вплив на економіку, розвиток нових професій.

Дійсно, в світі на даний час основними проблемами є голод і бідність. Тому завданнями сьогодення є їх подолання. Вченими було винайдено ГМО, що дозволяє не тільки розвивати нові, але й вдосконалювати існуючі продукти. Голод та шляхи його вирішення з використанням сучасних генетично модифікованих продуктів.

Навіть Фонд Білла Гейтса активно інвестує в розвиток технологій генної інженерії. Особливо слід звернути увагу на те, що було виділено значні кошти на зелену революцію, це у свою чергу призвело до збільшення продукції голодуючих в Африці. Проте користь та шкода таких продуктів для людського організму ще досі не вивчені.

Що таке ГМО? Це добре чи погано?

ГМО – це генетично модифіковані організми, результат використання технологій генної інженерії, які дозволяють «переносити» гени з одного організму в інший. Масове використання ГМО у сільському господарстві розпочалося у 1994 році. Коли була створена перша харчова трансгенна ГМ – культура – томат FlavrSavr.

Деякі переваги ГМО:

- ГМО продукти мають більш тривалий термін зберігання;
- ГМО організми більш стійкі до хвороб і шкідників;
- ГМО рослини можуть бути більш стійкими до гербіцидів, а отже, бур'янів;
- ГМО рослини можуть рости в більш широкому діапазоні кліматичних умов: були винайдені штампи рису з підвищеною посухостійкістю;
- можливе відкриття екологічно «дружних» біо-гербіцидів і біо-інсектицидів, здатні рости там, де звичайні рослини не виживуть, в Африці, наприклад; з них можна виробляти компоненти вакцин чи гормони.

Недоліки ГМО:

- не достатня перевіреність продуктів, які містять ГМО
- розвиток ГМО неминуче призводить до розвитку монокультур, які загрожують різноманітності харчових продуктів і безпечності харчових продуктів
- генетично модифіковані рослини та тварини можуть втручатися в природні популяції, в результаті чого створюються екологічні проблеми, такі як зростання або зникнення, дисбаланс між видами в природі
- під час виробництва рослин ГМО в їх клітини вводяться фрагменти ДНК, які підвищують стійкість до бур'янів або шкідників, у результаті чого можуть з'явитися «супер стійкі рослини»

ГМО та економіка.

Процес появи ГМ-продукції на ринку є довгим та недешевим. Тому багато модифікованих продуктів на даний час є запатентованими, що у свою чергу може призвести до значного збільшення ціни на дані рослини, а отже і на насіння. У результаті дрібні фермери та країни третього світу не будуть мати змоги дозволити собі купити їх. Таким чином може збільшитися прірва між заможними та бідними.

Проте професор Девід Зільберман з Каліфорнійського університету в Берклі стверджує, що переваги використання ГМ-культур значно переважають ризики для здоров'я, які все ще залишаються теоретичними.

«Використання ГМО дозволило знизити витрати на продукцію і дозволило фермерам використовувати меншу кількість пестицидів. Генна інженерія збільшила виробництво кукурудзи, бавовни і сої на 20-30% у США. Вартість їжі зменшиться, і менше людей помре від голоду»

Слід відзначити, що в світі до цього питання відносяться по-різному. Через те що майже дві третини всіх ГМ-культур вирощуються в Сполучених Штатах такі продукти вважаються тут цілком безпечними і навіть прирівнюються до звичайних.

Схожа ситуація в Канаді. У Китаї така продукція виробляється, але нелегально. В Японії та Росії використання дозволяється, але лише при наявності відповідного маркування.

Територія Європейського Союзу так само як і африканські країни забороняє виробництво та імпорту продуктів, що містять дані гени.

Проблема ГМО в Україні нараховує понад 20 років, починаючи з перших партій транс генної картоплі проекту «Новий Лист» фірми «Монсанто», які були завезені в нашу країну в 1997 році.

В Україні де-юре всі ГМО заборонені. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» забороняє виробництво та обіг ГМО-продуктів, які не внесені в Державні реєстри ГМО сортів. Але не зважаючи на це жодний сорт ГМО культурних рослин до Державного реєстру на сьогодні не занесений.

Тож їх ввезення в Україну та культивування є незаконними.

Де-факто ж в Україні протягом останніх років багато фермерів оцінили нову технологію і почали активно вирощувати ГМ-культури – стійкі до гербіцидів сою, ріпак, кукурудзу, гречку. Такий тіньовий ринок ГМ продукції приносить великі прибутки. Особливо слід звернути увагу на те, що близько 80% усієї кукурудзи вирощується саме з ГМ-насіння.

В Україні як і більшості країн допускається використання та вживання генетично модифікованих організмів, але норми щодо його повинні становити лише 0,9%.

Біотехнології та ГМО. Біотехнологія та генна інженерія – це дві науки, що відкривають новий етап у розвитку селекції. Адже вони дають змогу скористатися такими можливостями як: *захист рослин від несприятливих факторів*, покращення якості та зменшення втрат при зберіганні даної продукції.

Генна інженерія в свою чергу дає можливість прискорити процес створення трансгенних рослин шляхом використання нових генів, а не схрещуванням чи відбором. Також це дозволяє рослинам виконувати функції, раніше їм не властиві.

Професія майбутнього – Біохакер. Нині існує нова (відносно) «мода», яка пов'язана з введенням в організм різних препаратів, які часто навіть не пройшли клінічних випробувань. Розвиток нового напрямку стало можливо завдяки техніці CRISPR. Її називають ДНК ножицями, за допомогою яких людство позбудеться від смертельних захворювань, переможе невиліковні, відкриє нові горизонти. Але є декілька проблем: по-перше, невідомо, що буде, коли відредаговані гени відправляться в «подорож» по поколінням; по-друге, шанс помилитися сьогодні дуже великий.

Проте вчені вже випробували техніку на людських ембріонах, позбавивши їх від смертельного серцевого захворювання (ембріони, які використовуються в подібних цілях, існують дуже короткий відрізок часу і знищуються). Все добре, проте ефективність способу підтвердити складно.

Отже, з моменту створення та практичного використання, ГМО охопило такі важливі сфери, як здоров'я, безпека людини та довкілля. Проте досі ведуться дослідження щодо їх шкідливого впливу продуктів. Найбільший ризик у тому, що наука не має чіткої відповіді щодо позитивних та негативних наслідків споживання та використання таких продуктів. Ми є першим поколінням, яке споживає ГМО, і для того, щоб вивчити їх вплив, має змінитися кілька поколінь. Але більшість країн розпочали рух за створення зон, вільних від ГМ-продуктів. У січні 2000 року було схвалено Протокол про біобезпеку, відомий як Картахенський протокол. Протокол декларує правила обробки та використання всіх живих змінених організмів, які можуть несприятливо впливати на здоров'я людини. Одне з побоювань фахівців та світової екологічної громадськості у зв'язку з використанням ГМО в сільському господарстві – це ризик руйнування природних екосистем. Трансгенні посіви по всьому світу набувають поширення, але це чужі для навколишнього середовища, ніколи не були частиною даної екосистеми. Можливо світ стикається з новим видом забруднення – генетичним?

Таким чином, не можна стверджувати, що ГМ продукти абсолютно безпечні. Ймовірність шкоди і ризику для здоров'я людини після їх використання існує. Споживачам варто звертати увагу на маркування та дізнаватись про вміст ГМО у продуктах. Тож дуже важливо, щоб зберігалось здорове співвідношення звичайної продукції і тієї, в якій містяться генетично змінені організми, для того щоб у людини залишалось право вибору. Доцільність використання ГМО для вирішення продовольчої проблеми як в Україні, так і в світі потребує вивчення переваг та ризиків в гуманітарному, економічному та в екологічних аспектах.

Рекал Дмитро

студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетинг, активіст наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

Сєдов Сергій

студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетинг, активіст наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА

У самому простому розумінні зелена економіка – це економіка, пов’язана з низькими викидами вуглецевих сполук та ефективним використанням природних ресурсів, яка по максимуму задовольняє інтереси всього суспільства. Модель «зеленої» економіки передбачає економічне зростання у поєднанні з екологічною стійкістю [1].

У теперішній час для існування людства необхідна така кількість ресурсів, яка виходить за межі можливостей нашої планети. В останню чверть століття спостерігалось зростання світового ВВП в 4 рази, але економічне зростання досягається головним чином за рахунок витрат природних ресурсів.

Зрозуміло, що потрібні принципово нові кроки, перехід на таку концепцію розвитку, яка дозволить вирішувати соціальні, фінансові, паливні та кліматичні проблеми комплексно.

Принцип сталого розвитку та модель зеленої економіки є основою стратегії Європейського Союзу та країн з високим рівнем якості життя. Територіально Україна розташована в Європі та на даному етапі проходить складний етап трансформації економіки й соціальної сфери. На сьогодні природні ресурси дуже виснажуються і тому необхідно створювати та дотримуватись принципів «зеленої економіки».

Термін «зелена» економіка був вперше висвітлений у доповіді у 1989 р., підготовленій групою економістів-екологів для уряду Об’єднаного Королівства в рамках консультацій щодо забезпечення сталого розвитку та його вимірювання.

У 1992 р. на Конференції ООН за темою навколишнього середовища та розвитку у Ріо-де-Жанейро було прийнято «Порядок денний на XXI століття». У цьому програмному документі було проголошено впровадження в рамках стратегії сталого розвитку «зелених» заходів економічної політики. Ця

конференція, а також за її результатами підписання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату спричинили тривалі дискусії про протидію такій зміні шляхом низьковуглецевого розвитку, внаслідок чого низьковуглецеві стратегії були визнані абсолютно необхідними для досягнення сталого розвитку світу [2].

Зелена економіка – це напрям в економічній науці, який сформувався в останні два десятиліття, в межах якого вважають, що економіка є залежним компонентом природного середовища, в якому вона існує і є його частиною. Теорія зеленої економіки базується на 3 аксіомах: неможливо нескінченно розширювати сферу впливу в обмеженому просторі; неможливо вимагати задоволення нескінченно зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів; все на поверхні Землі є взаємопов'язаним.

В Україні необхідність розробки та впровадження політики екологічно-сталого розвитку на основі «зеленого» зростання викликана як міжнародними зобов'язаннями, так і внутрішніми соціально-економічними й екологічними реаліями. Декілька років тому в Україні було затверджено низку документів і договорів для офіційного визнання стратегії сталого розвитку: створено Національну комісію сталого розвитку України, розроблено цілі розвитку тисячоліття, затверджено Концепцію та Стратегію національної екологічної політики України до 2020 р. й затверджено Національний план дій з охорони навколишнього середовища.

Безумовно, що охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – є невід'ємними складовими сталого економічного та соціального розвитку України. У зв'язку з цим Україна здійснює на своїй території екологічну політику, яка спрямована на збереження безпечного навколишнього середовища для існування живої і неживої природи, захисту життя та здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього середовища, досягнення гармонійної взаємодії природи і суспільства, охорону, раціональне відтворення і використання природних ресурсів.

Для переходу до «зеленої» економіки необхідне налагодження більш тісної співпраці між країнами і в їх межах, оскільки заходи політики, в тому числі ринкові інструменти, будуть сприяти досягненню більш високих результатів лише в тому випадку, якщо вони здійснюються на чітко визначеній, передбачуваній і скоординованій основі. Окрім цього, співпраця дозволяє обмінюватися знаннями, досвідом і кращими практиками та сприяє більш ефективному залученню приватного сектора і громадянського суспільства, вплив і роль яких все частіше виходять за межі національних кордонів. Стратегічні рамки сприятимуть поглибленню такого співробітництва [3].

Екологізація економіки в Пан'європейському регіоні допоможе досягнути трьох основних завдань: скорочення екологічних ризиків і дефіциту природних ресурсів; зміцнення економічного прогресу; підвищення добробуту людини і зміцнення соціальної справедливості. Досягнення цих трьох цілей сприятиме процвітанню України в першу чергу за рахунок економічного прогресу, який забезпечує стійкість навколишнього середовища і соціальну інклюзивність.

Цього можна досягти за рахунок стимулювання і заохочення інвестицій на підтримку такого економічного прогресу, який би забезпечував більшу справедливість і не супроводжувався погіршенням стану навколишнього середовища. Окрім цього, для його досягнення необхідно стимулювати споживачів до зміни їх звичок, для того, щоб не допускати надмірного споживання і вивести в «топ» «зелені» товари і послуги. Таким чином підтримка природного капіталу, екосистем і відповідних послуг дозволить підвищити якість життя і буде сприяти загальному розвитку України, а скорочення навантаження на навколишнє середовище вплине на зменшення шкідливого впливу на здоров'я людини і підвищенню рівня добробуту [4].

Отже, «Зелена» економіка ґрунтується на альтернативних джерелах енергії і палива, технології екологічно безпечного виробництва, чистих технологіях у веденні сільського господарства, «зеленому будівництві», а також на програмах з очищення повітря, води і ґрунту від забруднень, переробки та утилізації відходів. В даний час багато вчених досліджують цю тему, розробляють нові концепції. На нашу думку, «зелена економіка» може стати інновацією для розвитку України [5].

Основними цілями компаній в області розвитку «зеленої» економіки повинні бути: попередження про забруднення навколишнього середовища, вирішення проблем щодо зниження викидів парникових газів; економне й раціональне використання енергії та природних ресурсів; ефективне управління над утворенням відходів від фабрик, заводів тощо. Екологічна відповідальність підприємства набуває все більшої відповідальності для інвестиційного іміджу компанії (регіону).

Державна політика сталого розвитку надає платформу для формування нових механізмів впровадження концепції «зеленого» зростання, але тільки великі корпорації дотримуються усіх вимог законодавства у сфері охорони навколишнього середовища. Вони послідовно розробляють та впроваджують ефективні системи екологічного менеджменту, орієнтуючись на світовий досвід. Більш доцільними можуть стати регіональні програми підтримки підприємств щодо впровадження високотехнологічних виробництв [6].

Список використаних джерел:

1. Єрохін С. А Структурна трансформація національної економіки. Економіка України. 2002. № 10. С 49-55.
2. Чмир О. С., Захаркевич Н. П. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи. Економічний вісник Донбасу. 2013. № 3. С. 54-62.
3. Орлова Н. С. Зелена економіка в умовах сталого розвитку України. Менеджер. 2015. № 1. С. 45-50.
4. Зелена економіка. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. 2016. URL: <http://ecoosvita.org.ua/storinka-knygy/zelena-ekonomika>
5. Квач Я. П., Фірсова К. В., Борисов О. Г. «Зелена економіка»: можливості для України. Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. № 6. С. 52-56.

Самойленко Анастасія

студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова Наукового відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЧЕТВЕРТА ПРОМИСЛОВА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ВИКЛИКАНІ НЕЮ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Стрімкий розвиток і поширення новітніх технологій, їх проникнення у різноманітні сфери людської життєдіяльності призводять до швидких і глибинних змін глобальних ринків, структури та характеру промислового виробництва, економіки та соціальної сфери. Разом з тим, модель розвитку людства й економічної структури, що сформувалася в результаті трьох промислових революцій, в значній мірі використала ресурси Землі, довівши її до певного виснаження, але так і не розв'язавши цілої низки нагальних проблем.

Цілком закономірним у цьому контексті стало прийняття у 2015 році Програми ООН «Цілі сталого розвитку», які актуалізують 17 найбільш гострих проблем, частина з яких безпосередньо пов'язана з екологічними загрозами для людства та нашої планети: голод, здоров'я, чиста вода та належні санітарні умови, чиста та доступна енергія, відповідальне споживання та виробництво, боротьба зі зміною клімату, збереження підводних екосистем та екосистем суші й ін.

На мою думку, актуальним є вивчення подальшого впливу науково-технічного прогресу на екологічні проблеми людства з огляду на проголошення 4-ї промислової революції на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, що і стане метою даного дослідження.

Не зважаючи на досить нове поняття – Четверта промислова революція, в науковій літературі вже з'явилася ціла низка праць зарубіжних і українських дослідників, в яких проведено аналіз її впливу на економічне, інтелектуальне та екологічне життя людства (Ж. Блоен, М. ван Доорн, М. Єгоров, Л. Мельник, Д. Назаров, К. Цинг, К. Шваб й ін.).

Протягом кількох останніх тисячоліть відносна стабільність Землі забезпечувала успішний розвиток людства, проте, індустріальні зміни останніх століть поставили це під певну загрозу, вплинувши на порушення цілісності біосфери та циклів хімії планети, на зміну клімату та систем землекористування тощо.

Нова промислова революція відкриває й нові можливості для подолання негативних явищ і нових викликів, які стоять перед людством, спираючись на

стрімкі зміни у сфері штучного інтелекту, автономні автомобілі, біотехнології, інтернет речей, квантові обчислення, нанотехнології, роботизацію і т.п. Характерною особливістю четвертої революції є комбіноване застосування цих технологій, що сприятимуть перевазі в ефективності, швидкості й інтелектуальних можливостях.

За очікуваннями вчених, серед усіх перелічених технологій найбільший вплив буде мати штучний інтелект, який у поєднанні з іншими технологічними здобутками людства відкриває можливості для подолання нагальних викликів для всієї Землі, в тому числі й у сфері екології.

Фахівці виділяють шість найбільш нагальних екологічних викликів світу на сьогоднішній день, а саме: зміну клімату; біологічну різноманітність і збереження; чисті океани; безпеку водопостачання; чисте повітря; стійкість до стихійних лих і погоди, для яких Четверта промислова революція в цілому і штучний інтелект в тому числі пропонує шляхи подолання.

Однією з найбільш відчутних проблем людства є порівняно швидка зміна клімату, пов'язана зі шкідливими викидами, енергетикою, парниковим ефектом і т.п.

У цьому напрямі штучний інтелект наділений достатнім потенціалом для трансформації методів боротьби. У сфері чистої енергії пропонується використовувати машинне навчання для коригування обсягів генерування енергії з урахуванням потреби, в до того ж, у реальному часі. Це дозволяє більш повно реалізувати потенціал «інтелектуальних мереж», здійснити прогнозованість, підвищити ефективність і збалансованість споживання і зберігання отриманої енергії з відновлюваних джерел. У результаті підвищення рівня контролю й ефективності обслуговування зменшиться собівартість енергії сонця та вітру, а у сфері управління будівлями впровадження алгоритмів машинного навчання для аналізу даних мільйонів розумних датчиків та вимірювальних пристроїв дозволить прогнозувати споживання енергії та витрати. Крім того, з метою оптимізації споживання енергії штучний інтелект може використовуватися для створення систем опалення й освітлення зі звуковим управлінням (у будівлях, вулицях, мікрорайонах).

У сфері розумного транспорту алгоритми машинного навчання, що зчитують інформацію автомобіля, вже використовуються для підвищення рівня безпеки, оптимізації навігації, а також для уникнення заторів і оптимізації потоків транспорту. Керовані штучним інтелектом автомобілі з використанням алгоритмів автоматичного аналізу відеоінформації та методи глибоких нейронних мереж, створюють можливість протягом наступних десятиліть здійснити перехід до мобільності за запитом, а автономні автомобілі відкривають потенціал для помітного зниження викидів парникових газів. До ключових ідей, які дозволять підвищити позитивні наслідки для довкілля, належить генерування синергії з рішеннями для громадського транспорту, для формування парків автономних автомобілів виключно з транспортних засобів із мінімальним рівнем викидів.

Щодо біологічної різноманітності та збереження, то штучний інтелект має потенціал, достатній для трансформації методів моніторингу і збереження частини середовищ проживання. Наприклад, штучний інтелект може виступати як базовий елемент технологій, які в поєднанні з супутниковими знімками дозволять виявляти зміни в землекористуванні, аналізувати стан рослинного покриву, нагромадження лісів і зелених насаджень, а також проводити моніторинг повеней. Для моніторингу та контролю за інвазійними видами використовується машинне навчання та комп'ютерний аналіз відеоінформації, що дозволяє визначати наявність таких видів і захворювання рослин, відстежувати та знищувати їх. Захист флори і фауни від незаконної реалізації здійснюється шляхом поєднання можливостей штучного інтелекту з повітряними зйомками.

Сучасні технології відкривають перед людством різноманітні способи захисту та управління океанами. Системи, що залучають штучний інтелект у поєднанні з сучасними методами для накопичення інформації у важкодоступних частинах океану, допомагають у безпечний для довкілля спосіб спостерігати за походженням видів і стежити за рибою, забезпечувати захист окремих видів і середовищ їх проживання, здійснювати моніторинг наслідків зміни клімату. Це відкриває нові можливості для боротьби з нелегальним рибальством, запобіганню неконтрольованому вилову риби і т.п. З метою захисту біологічних видів деякі системи використовують технологію аналізу зображень і машинне навчання, що дозволяє відстежувати кількість і місцезнаходження цих видів.

Використовуючи можливості штучного інтелекту в поєднанні з прогнозами погоди, науковці мають можливість моделювати ефективність наявних природних і штучних резервуарів, розраховувати споживання та використання води в окремому регіоні. Це дозволяє приймати більш поінформовані та зважені рішення. Машинне навчання використовується вже зараз для надання у реальному часовому вимірі інформації про якість води з можливістю надсилання повідомлень на смартфони користувачів. З метою виявлення ділянок трубопроводів, що потребують ремонту через ризик протікання, для аналізу стану старіючої інфраструктури водопостачання також використовується штучний інтелект. Залучаючи дані супутників, він здатен допомагати у прогнозуванні погодних умов та аналізувати стан ґрунтів і поверхневих вод. Це дозволить передбачати посухи й інформувати населення та відповідні галузі господарства.

Перші рішення, прийняті у сфері боротьби за чисте повітря зосереджені на питаннях фільтрації та вловлювання викидів. Щодо фільтрації, то пристрої для очищення повітря вже в наші дні використовують машинне навчання для запису інформації про якість повітря, про стан навколишнього середовища у реальному часі, про коригування ефективності фільтрації. Це ж стосується попереджень про якість повітря, оскільки системи на базі штучного інтелекту здатні прогнозувати діяльність, що призводить до інтенсивного використання ресурсів і спричиняє забруднення. Штучний інтелект також використовується для оптимізації конструкції акумуляторних батарей, що дає в результаті підвищення

ефективності та продуктивності електромобілів, широке використання яких сприятиме поліпшенню якості повітря.

Значна кількість нових варіантів практичного застосування у сфері забезпечення стійкості до впливу погоди і стихійних лих зосереджена на здатності прогнозувати екстремальну погоду та стихійні лиха. Використання прогновної аналітики, що базується на можливостях штучного інтелекту, у поєднанні з безпілотними апаратами, Інтернетом речей, технологією «блокчейн» і сучасними сенсорними платформами, допоможе органам влади і науковим спільнотам у реальному часі здійснювати моніторинг землетрусів, повеней та ураганів, відстежувати зміни рівня моря й інші небезпечні природні явища, визначати порогові значення певних параметрів для автоматичних систем оголошення евакуації.

Крім того, для планування заходів з реагування у реальному часі алгоритми глибокого навчання та аналізу зображень можуть використовувати дані про сейсмічну активність, інформацію про конструктивні особливості будівель (вік споруди, особливості будівельних матеріалів тощо), дані соціальних мереж та супутникові зображення. Це дозволить координувати та визначати пріоритетність заходів із ліквідації наслідків стихійних лих, частки міст можуть постраждати найбільше, та контролювати переміщення людей і ресурсів.

«Розумне сільське господарство» має потенціал для фундаментальної трансформації цієї галузі, причому у ще більших масштабах, ніж це вдалось завдяки впровадженню методів масового виробництва сільськогосподарської продукції у ХХ столітті.

До 2030 року подальший розвиток штучного інтелекту й інших технологій Четвертої промислової революції зможе принести людству ще більше інновацій у сфері довкілля. До цього переліку за прогнозами вчених мають увійти:

1. Цифрова панель управління Землею в реальному часі, яка зможе забезпечити моніторинг, моделювання й управління природоохоронними системами у масштабах і на швидкостях, недоступних раніше. Перелік завдань такого комплексу буде охоплювати різні функції — від виявлення незаконних вирубок лісів, водовідбору, рибальства та браконьєрства до контролю за забрудненням повітря, реагуванням на природні катаклізми та здійсненням «розумної» сільськогосподарської діяльності.

2. Автономне землеробство й оптимізована цілісна продовольча система. За допомогою штучного інтелекту фермерські господарства можуть стати майже повністю автономними, а фермери зможуть вирощувати різні культури в умовах симбіозу, використовувати можливості штучного інтелекту для виявлення або прогнозування проблем і вживати заходів для їх усунення за допомогою робототехніки. Крім того, озброєні штучним інтелектом ферми зможуть автоматично коригувати площі посівів із урахуванням даних про попит і пропозицію. Такий метод виробництва може забезпечити покращену стійкість до життєвих циклів Землі.

3. Подальший розвиток навчання з підкріпленням здатен уможливити його прикладне використання для вирішення проблем, над якими працюють науковці

Землі. Це дозволить створити умови для наукового прогресу та відкриттів у тих сферах науки, де граничні умови системи відомі, але бракує вхідних даних, та/або з огляду на складність системи вона потребує доступу до недосяжної на даний момент обчислювальної архітектури.

4. Квантові та розподілені обчислення здатні збільшити обчислювальну потужність штучного інтелекту заради Землі. Замість збільшення обчислювальної потужності штучного інтелекту експериментатори активно досліджують інші можливості, такі як хмарні технології, мікросхеми з підтримкою глибинного навчання, а також можливість використання розподілених і квантових обчислень. Усі ці заходи щодо збільшення обчислювальної потужності закладуть умови для широкої оптимізації аналітики великих даних і штучного інтелекту, дозволять масштабувати і трансформувати методи їх практичного використання та вплив на боротьбу з проблемами довкілля.

5. Домашній суперкомп'ютер та наукові асистенти на базі штучного інтелекту як засоби демократизації наукового прогресу Наука про Землю на даний момент є однією з найбільш вимогливих до обчислювальної потужності галузей науки: суперкомп'ютери набули широкого розповсюдження в масштабах усієї області, а для досліджень клімату використовуються одні з найбільших і найпотужніших систем сучасності. Вартість будівництва суперкомп'ютерів, а також доступу до них та користування ними стає на заваді дослідникам та обмежує темпи здійснення нових досліджень і експериментів з моделювання. Протягом найближчих двох десятиліть обчислювальні потужності та розвиток алгоритмів штучного інтелекту, за прогнозами, досягнуть рівня, коли пересічний домашній комп'ютер буде настільки ж потужним, як сучасні суперкомп'ютери. Водночас із цим поширення технології машинного навчання дозволить створювати швидші і дешевші моделі системи Землі та клімату, а штучний інтелект поступово братиме на себе здійснення багатьох трудомістких завдань, що потребують значних витрат часу і зараз виконуються науковцями.

Не зважаючи на весь потенціал штучного інтелекту на ниві створення стійкої планети для наступних поколінь йому також притаманні короткострокові та довгострокові ризики, які можна поділити на шість категорій: експлуатаційні, у сфері безпеки, у сфері контролю, у сфері етики, у сфері економіки, у соціальній сфері. Не зважаючи на це, використання штучного інтелекту відкриває перспективи для щасливого майбутнього людства.

Список використаних джерел:

1. Селін Хервейєр, Домінік Уогрей. Четверта промислова революція заради Землі. Використання можливостей штучного інтелекту на користь Землі. PwC. 2018. 54 с.

2. Шваб К. Четвертая промышленная революция. М.: Издательство «Эксмо». 2016. 138 с.

Романюк Анастасія

студентка 1-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРОСЕКТОРІ УКРАЇНИ

В сучасному світі все розвивається з неймовірною швидкістю. Нічого не стоїть на місці. В нашому житті постійно оновлюються технології і наука.

До всього доводиться пристосовуватись і все пізнавати. З кожним днем ми вивчаємо і дізнаємось про новітні впровадження. Ми щодня бачимо щось нове з телебачення, реклами, з екранів наших телефонів. Щоб бути розвиненим і покращувати своє життя варто застосовувати новітні технології довкола себе. Щодня нас починають оточувати все новіші й новіші речі. І сільське господарство не виключення.

Аграрне виробництво відіграє помітну роль в економіці України. За рахунок агропродовольчої продукції забезпечується понад 30% всього експорту держави. Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки. Воно забезпечує 9,2% валової доданої вартості. Проте сільське господарство нашої країни могло б бути на вищому рівні і мати більш інтенсивний характер свого розвитку. Є багато проблем в агросекторі України, які потрібно вирішувати. Останнім часом родючість земель дуже погіршилась, через те що люди не раціонально використовують землі та забруднюють навколишнє середовище. Також дуже важливим питанням є зменшення кількості сільського населення. Відбувається старіння населення. Молодь виїздить до великих міст, тим самим відбувається відтік кваліфікованих кадрів, які могли б впроваджувати інновації до розвитку села. З карт зникають цілі села і райони, які раніше були найбільш розвиненими та найбільш прибутковими. Тож потрібна розумна аграрна реформація, яка покращила б стан сільського господарства України.

Найбільш глобальною проблемою є екологічний стан українських земель. В останні роки забруднення повітря, земельних та водних ресурсів набуло величезних масштабів. Відбувається величезне забруднення навколишнього середовища побутовими відходами.

Складний стан земельних ресурсів України зумовлений тим, що 71% всього агроландшафту країни використовується для господарської діяльності. Але через надмірне і неправильне використання родючість землі з кожним роком падає. До того ж, майже 40% загальної площі земельних ресурсів України належать до забруднених земель. Зараз не раціонально використовують добрива та різні добавки, які шкодять ґрунтам. Якщо ситуація не зміниться, то критичні

значення рівня родючості можуть бути досягнуті через 20-30 років, а в окремих регіонах навіть раніше.

Також однією з найбільш серйозних екологічних проблем України сьогодні можна вважати проблему утилізації і переробки різних відходів. У країні діє близько 800 офіційних звалищ, загальна кількість сміття на яких перевищила 35 млрд т. Щорічно ця цифра зростає ще на сімсот-вісімсот тисяч тонн. За інформацією Міністерства екології та природних ресурсів, загальна площа всіх полігонів з відходами вже займає 4% площі України. Речовини, які виділяються в результаті хімічних реакцій на полігонах твердих побутових відходів, здатні перетворити територію України на одну суцільну зону екологічного лиха. Адже небезпечні хімічні речовини і бактерії просочуються в ґрунт, потрапляють в повітря та ґрунтові води, отруюючи життя не лише довкола звалища, а й на великій відстані від нього.

Щоб вирішити всі ці глобальні проблеми потрібно впроваджувати новітні технології у розвиток сільського господарства. По-перше, вони допоможуть покращити якість виробництва продукції. По-друге, такі інновації приваблять кваліфікованих робітників та й загалом дадуть людям роботу.

На сьогоднішній день для сучасних фермерів вже не новина: супутникові технології, електронні метеостанції, системи автоматичного поливу та контролю за вологістю ґрунту, а також мобільні додатки та спеціальне програмне забезпечення. Раніше їм допомагали плуги, коси та інші знаряддя праці; зараз же вони користуються смартфонами, планшетами, дронами та різними мобільними застосунками.

Більшість прогресивних країн світу запроваджує у сільському господарстві так званий принцип «точного землеробства», тобто, управління кожним квадратним метром землі. Обробіток поля, посів, внесення добрив, боротьба із бур'янами та шкідниками – все це відбувається автоматично, заощаджується кількість посівного матеріалу, добрив, засобів захисту рослин тощо. Та й самі лише онлайн-сервіси забезпечують цивілізоване використання земель, підвищують її цінність та інтелектуальну спроможність ринку, а ще – і це чи не найважливіший нюанс в сучасній Україні – зводять до нуля корупційні ризики, скажімо, при оформленні права власності на земельну ділянку (цей фактор немало важливий, бо допомагає вирішувати всі питання на цивілізовано рівні).

Безпілотники над полями – не рідкісне явище сьогодні. Зараз такі прилади виробляють не тільки закордоном. Українська команда створює безпілотні апарати для аграріїв, котрі з 2017 року зацікавили закордонних покупців. Йдеться про Український стартап Крау Technologies підписав перші контракти на виробництво агродронів. Апарат вже отримав необхідні патенти в США. В апараті є система комп'ютерного бачення, яка дозволяє розпізнавати перешкоди і автоматично ухилятися від них. У майбутніх моделях передбачається також встановлення «комп'ютерного зору» для нічного режиму. Наразі компанії, що надають послуги збору та обробки інформації з дронів, тісно співпрацюють з хмарними операторами: транслюють фото та відео з пристроїв онлайн, накопичують та зберігають дані.

Упровадження технологій в агросектор спровокувало й зростання активності розробників: на українському ринку почали з'являтися все більше компаній, які пропонують аграріям технологічні новинки за доступними цінами. Зараз над цим працюють конструкторські бюро в Києві, Житомирі, Львові, що розробляють та збирають безпілотні повітряні апарати для армії та аграріїв.

Тож, як бачимо впровадження новітніх технологій лише покращує виробництво і якість продукції. Застосування інновацій вже не новина для сучасного світу. В Україні все більше і більше починають створювати новітні прилади та додатки для роботи в агросекторі. І вже не потрібно шукати ці прилади закордоном. Наші розробки ні чим не гірші за іноземні, а навіть навпаки, вони виходять на світовий ринок і стають конкурентами по відношенню до інших. З кожним роком покращується виробництво та спроможність наших аграріїв, а також поліпшується стан екології та природних ресурсів. І чим більше ми будемо впроваджувати інновації тим краще буде розвиватися сільське господарство і економіка України загалом.

Каїка Єлизавета

студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

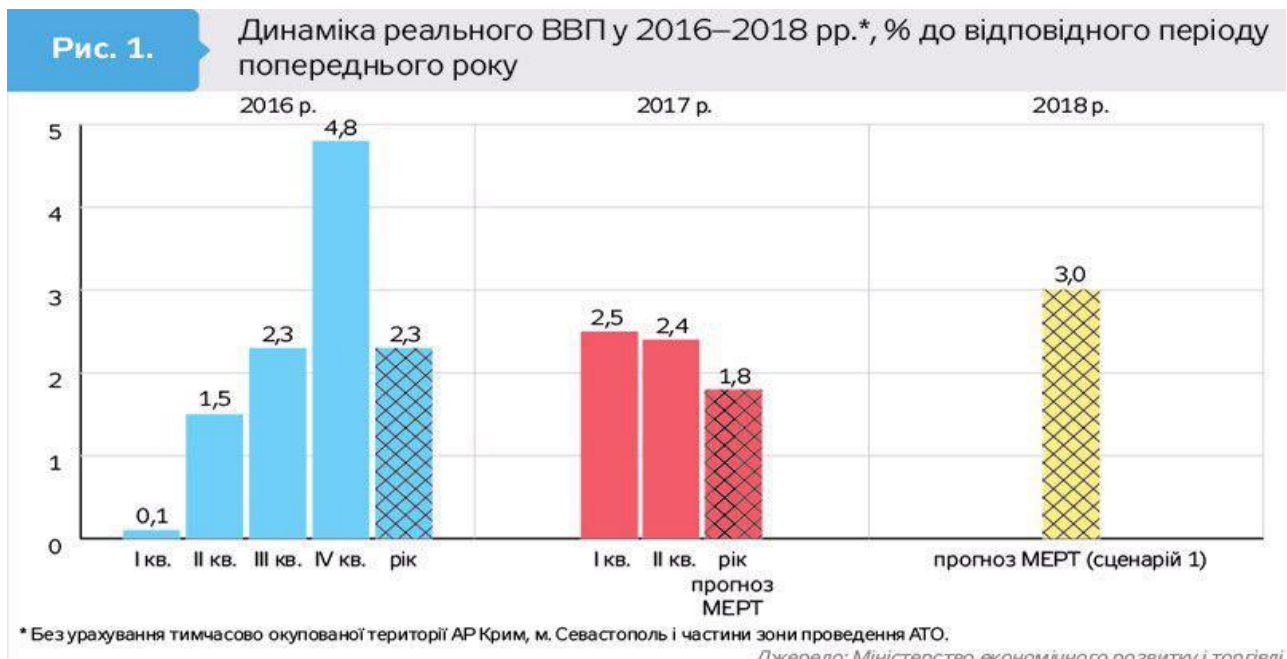

Чикун Надія Юріївна

модератор проектів наукового клубу «Start in Science», старший викладач кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю

ЛЮДСЬКИЙ КАПАЛ – ЗАПОРУКА СТАЛОЇ ЕКОНОМІКИ

Економіка України протягом 2017-2018 року демонструє нестійку динаміку, що говорить про неготовність до глобальних змін та прийняття нових тенденцій та запровадження інноваційної активності (рис.1).

Відомо, що покращення економіки це складний процес, який потребує удосконалення усіх інститутів держави та зміни самого населення. Історія людства – це історія економіки [1]. Україна значною мірою «відстає» від країн ЄС, це зумовлюється не лише слабкою економікою, а й низьким впровадженням високих технологій та інноваційних проектів (рис.2).

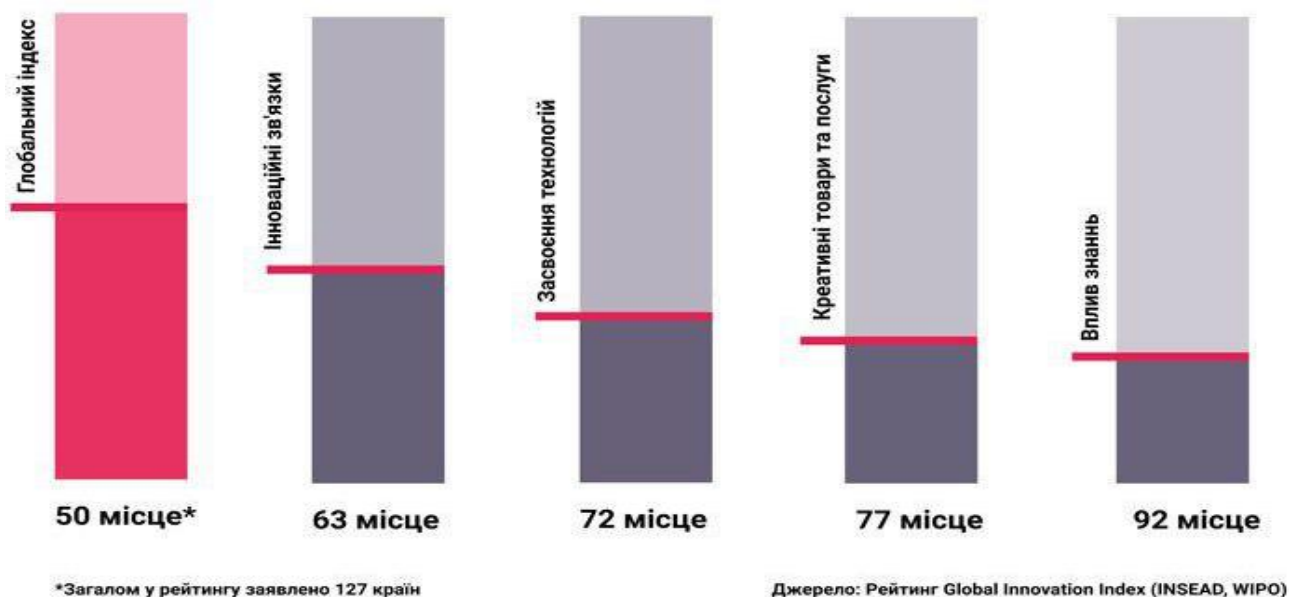

Рис. 2. Рівень інноваційності України

Слід зазначити, що можливості для високотехнічного розвитку України, як держави Євросоюзу звісно є, адже маючи такий актив освічених громадян (10 місце у світі серед країн із найбільшим рівнем охоплення населення вищою освітою [2]) потрібно змінювати й покращувати державу.

Україна потребує інновацій та тотальної модернізації всього, що нас оточує: державного управління, бізнес-моделей, технологій виробництва, культури управління, тощо. Інакше відставання нашої держави від решти світу стає катастрофічним. «Українці часто незадоволені тим, що відбувається в нашій державі. Хтось звинувачує президента, хтось олігархів. Головна причина цього явища у нерозумінні принципів роботи держави і ролі кожного громадянина в ній. Адже не лише державні інститути та корупція створює економічне середовище держави» - підкреслює український реформатор, засновник платформи «ProZorro» Олександр Стародубцев в лекції «Інституціоналізм та державне управління» [3].

Усі: держава, бізнес, спільноти, кожен з нас повинні працювати в рази продуктивніше порівняно з країнами-лідерами.

Ми – громадяни України повинні зробити себе ефективними, тобто націленими на конкретні результати, виховати нове ставлення до праці та особистої ефективності, розвинути інноваційність мислення, окреслити бачення (vision), тобто володіння картою змін (куди ми йдемо; чого хочемо досягти та в які терміни?). Такі трансформації особистостей вимагають нових освітніх підходів.

На освіту покладена функція підготовки компетентних фахівців для економіки країни та формування інтелектуального потенціалу нації. Для реалізації змін в економіці звичайно необхідно багато різних чинників, але головним диригентом змін є людський капітал суспільства. «Людський капітал суспільства» - поняття, що виникло в епоху постіндустріального суспільства. XXI століття значно підвищує в ціні інтелект, диктує появу людей сильно

ресурсних з високими адаптаційними можливостями, висококваліфікованих та справді таких, які є високоосвіченими і здатними навчатися впродовж життя. «Lifelong learning» - тренд сьогодення для успішних людей. Індекс розвитку людського потенціалу включає в себе рівень життя, очікувану тривалість життя, грамотність і якість освіти.

Цей показник значною мірою спрямований на майбутні перспективи країни. Експерти ООН за цим показником поставили Україну на 88 місце серед 189 країн (рис. 3). Тут наша держава належить до країн з високим індексом людського потенціалу. Це говорить про те, що з точки зору рівня освіти і грамотності Україна має гарний людський капітал для «ривка» [4].

Позиція України в світових рейтингах

Рис. 3. Позиція України в світових рейтингах

До того ж, 79% молодого населення України отримує вищу освіту. Більшість яких навчаються на державній формі та отримують стипендію, - заявив заступник міністра освіти і науки України Володимир Ковтунець [5]. У Київському національному торговельно-економічному університеті реалізують інноваційні освітні підходи. Ефективно діє Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, що об'єднує в спільноті талановиту вмотивовану молодь. Учасники наукового клубу «Start in Science» створили команду, яку можна назвати школою лідерства з пріоритетами: розвиток, виховання, навчання.

Наш вибір: освіта задля сталого розвитку. Що означає така категорія як «сталий розвиток»? Під сталим розвитком розуміють гармонійне поліпшення якості життя людей. Три складові – економічна, соціальна, екологічна формують сталий розвиток [6]. КНТЕУ – заклад вищої освіти в якому можна якнайкраще

поєднати вивчення головних складових сталого розвитку: економіки, екології, суспільства.

Рис. 4. Київський національний торговельно-економічний університет

На розвиток економіки в цілому в різних країнах чинять вплив об'єктивні та суб'єктивні фактори. Об'єктивні фактори – природне середовище, сусідство з іншими народами. Суб'єктивні – фактори цивілізаційного характеру: культура, менталітет, активність, соціальне положення, мотивація і т.п. Кожен фактор виконує свою роль [1]. Але ми розуміємо, що домінуючими є базисні цінності.

В умовах швидкоплинних суспільних змін важливо мати непідвладного змінам ядра – цінності. До речі, цікавий факт: з 2010 року Швеція перейшла на ціннісно-орієнтований підхід в освіті, відмовившись від компетентнісного. Там вважають, що головне це цінності, на яких базується життя країни. Скандинавськими цінностями є довіра, взаєморозуміння, партнерство [7].

Ключові цінності нашої smart-team:

1. Відповідальність: ми хочемо бути взірцем, тому важлива пунктуальність, розуміння необхідності чіткого виконання обов'язків, здатність до самоменджменту та time-менеджменту. Щоб досягти успіху ми вивчаємо праці сучасних гуру. Роберт Ділтс (Robert Dilts) в книзі «Стратегії геніїв» як секрет успіху описує метод Disney, де розкриває, що в кожній людині водночас живе мрійник, реаліст і критик та як їх об'єднати, збалансувати в собі, щоб збільшити шанси на успіх і звести до мінімуму ризику, коли ми починаємо новий проект.

Рис. 5. Герб наукового клубу «Start in science»

2. Розвиток: наше гасло «Exertatio artem parit» (з латинської «Вправа породжує майстерність»). Нам цікаво набувати нових знань та навичок, розширювати рамки пізнання, опановувати нові вершини. Активісти клубу є добрими «adopters» інноваційних ідей, аналізують їх, намагаються масштабувати та прагнуть до створення MVP (minimum viable product).

Рис. 5. Активісти наукового клубу «Start in science»

3. Результативність – це досягнення: створення івентів клубу, участь в університетських, всеукраїнських та міжнародних конференціях (тези, статті, сертифікати), публікація наукових статей в online-журналі Vivat Academia. Пишаємося: активісти клубу з року в рік входять до ТОП-100 КНТЕУ. Долід Олександр – координатор НК «Start in Science» очолив вершину рейтингу з рекордними 200 балами. Активістки наукового клубу Каїка Єлизавета, Довженко Дарія та Саранцева Олена увійшли в 30 кращих за рейтингом 2017-2018 років навчання. Наші досягнення – це ентузіазм студентів та досвід наставників.

4. Командність: ми цінуємо кожного, але разом досягаємо вищих результатів за рахунок синергії, яка підсилює успіхи кожного й усіх.

Рис. 6. Зустріч проректора з наукової роботи С.В. Мельниченко з активістами наукового клубу «Start in science»

5. Відкритість: Науковий клуб «Start in Science» запроваджує події відкритого навчання – навчання, що не базується на запам'ятовуванні, вивільнений ресурс знань спрямовується на розвиток навичок швидкого аналізу, аргументації та прийняття рішень. Культивуємо критичне мислення, здатність самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність. Ми відкриті до обговорення різновекторних проблем.

6. Висвітлюємо наші перемоги задля посилення мотивації серед активістів. Усі важливі події анонсуємо, звітуємо на сторінці Facebook Хіміки КНТЕУ та на головній сторінці сайту університету.

7. Високий рівень довіри: працюємо над формуванням високого рівня довіри та намагаємося вибудувувати її крок за кроком в нашій команді. Сьогодні в Україні брак довіри до державних інституцій та окремих особистостей. Видатні люди стверджують, що довіра - нова готівка світового успіху.

Переконані, студентська молодь, яка об'єднана навколо таких цінностей здатна до роботи в командах, які змінюють економіку. Цінності дають основу для співпраці задля успіху! Молоді команди – диригенти змін, запорука модернізації економіки!

Список використаних джерел:

1. Мазараки А.А. Торговля: история, цивилизация, мораль. К.: Книга. 2010. 624 с.

2. Чи є місце щастю в системі освіти? Тиждень Україна. 2017. URL: <https://m.tyzhden.ua/Society/189363>

3. Стародубцев О. Інституціоналізм та державне управління. Економічний прорив. 2018. URL: <https://nv.ua/ukr/radio/economic-breakthrough/ekonomichnij-proriv-avtorska-prohrama-pavla-sheremeti-hist-oleksandr-starodubtsev-efir-vid-09072018--2481459.html>

4. Список країн за ІЛР. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ІЛР

5. Вища освіта в Україні. 2019. URL: <https://osvita.ua/vnz/56653/>

6. Геращенко О. Л. Економіка XXI: країни, підприємства, людини/ Харків: Фоліо, 2017. 303 с.

7. Терно С. У чому секрет успіху пропаганди, або усвідомленість – системотвірна властивість критичного мислення. Постметодика. 2014. № 4. С. 13-20.

Рудь Наталія

студентка 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

КОМУНІКАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто основні підходи до визначення понять «комунікація» із застосуванням нових технологій, використання «соціальних мереж». Розглянуто питання впровадження комунікативних технологій органами державного управління як механізму взаємодії влади з громадянським суспільством.

Економіка України перебуває на етапі переходу до четвертої індустріальної революції. Ми живемо в час, коли ідеї з наукової фантастики стають реальністю. Чому та за рахунок яких технологій це відбувається?

Протягом останніх десятиліть, світ проживає динамічне зростання інформаційних технологій, які зменшують значущість природних ресурсів в розвитку економіки країни. Інформація стає дедалі важливішою для суспільства, та її обсяг на відміну від корисних копалин не обмежений, та має тенденцію до зростання. Чим більше суспільство працює з інформацією та використовує її, тим скоріше комунікації нагромаджуються, і приносять користь людству. Під впливом інформаційного потоку суспільство поступово перетворюється з індустріального на інформаційне. Інструменти комунікації заповнюють наш простір і дають можливість осучаснювати та модернізувати зв'язок між органами влади, мас-медіа, громадськими організаціями та громадянами. Комунікаційні інструменти стають частиною нашого життя і доступні кожному громадянину. Це насамперед: соціальні мережі, відео-конференції, мультимедійні презентації, прес-конференції, брифінги, круглі столи, прями лінії, вебінари, освітні он-лайн платформи тощо. Якщо неправильно користуватись новими технологіями можна принести значної шкоди суспільству.

XXI ст. – це період складних, динамічних соціальних змін, світ починає стрімко змінюватися на наших очах. Глобальна інтеграція та міжнародна конкуренція, упровадження новітніх технологій в усіх галузях суспільного розвитку, які вимагають нових сучасних методів комунікації. Якщо держава буде нехтувати значенням комунікаційного чинника, а також не буде реформувати систему комунікацій в трикутнику влада-громадськість-засоби масової інформації – відповідно до вимог сьогодення, та не використовуватиме новітні

технології, її розвиток буде втрачати свій темп. Це принесе шкоду ЗМІ та державним інститутам – держава може стати центром втручання з боку інших більш розвинених інформаційно-технологічних країн. Для України необхідно не тільки не втрачати темпів розвитку економіки, а нарощувати їх за рахунок модернізації. Нині інформація вважається найважливішим ресурсом. Формування інформаційних взаємозв'язків між людьми визначається тим, що поняття інформації стає щодалі все більш фундаментальним чинником розвитку науки. Інформація в цьому аспекті поєднує найрізноманітніші явища пізнання як об'єктивної реальності, так і людської психіки, особливо у взаємозв'язках людини й навколишнього середовища. Джерелами інформації згідно з Законом України «Про інформацію», є «передбачені або встановлені Законом її носії: документи та різного роду носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, а також повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи». Інформатизація – це удосконалення спілкування, комунікацій між людьми за допомогою новітніх досягнень науки та техніки [1].

Поширення комунікаційних можливостей переживає четверту епоху індустріальної революції. Сьогодні революцію роблять робототехніка, штучний інтелект, 3D-друк, комп'ютерні симуляції, інтернет речі, хмарні технології, віртуальна і доповнена реальність, і безліч інших технологій. Технології нового покоління майже повністю позбавлять нас від необхідності щось робити самостійно або обслуговувати інших людей, і без допомоги людини з'єднуватиме пристрої для обміну даними і вирішення всіх завдань. Нажаль, суспільство по-різному сприймає інновації. Деякі люди не готові до таких змін, хоча зміни стрімко набувають розвитку. Втрата роботи, проблеми зі штучним інтелектом, наводять страх на суспільство. Більшість свідомо обирає життя в звичайному світі, їм комфортніше все знати, навіть небезпеки. Вони не хочуть міняти сьогоднішні відомі загрози на нові майбутні, яких не розуміють. Саме за допомогою спілкування людина пізнає навколишню дійсність, отримує інформацію про себе, та прагне до порозуміння з іншими людьми.

Комунікація – це передавання інформації від однієї системи до іншої за допомогою сигналів чи спеціальних матеріальних носіїв. Комунікація – це процес обміну даних між двома і більше індивідами. Комунікації максимально швидко передають інформацію, за допомогою різних технічних засобів. Спілкування – соціально-психологічний процес взаємодії двох і більше людей з приводу повідомленого. Люди, на відміну від телефонного апарата, не просто передають інформацію. Вони її формують, уточнюють, розвивають, спотворюють, переживають і реагують на повідомлене [2].

Крім того, дослідники вирізняють також комунікацію, спрямовану на окремого індивіда, і масову. Масова комунікація – систематичне та одночасне поширення однотипних повідомлень у великих аудиторіях з метою інформування та здійснення ідеологічного, політичного, економічного, психологічного, організаційного впливу на думки, оцінки і поведінку людей [3].

Поступово на різних стадіях розвитку суспільства форми комунікації змінювалися. Початковими джерелами в поширенні інформації були засоби

масової інформації. Першими друкованими виданнями були газети. На початку минулого століття винайшли радіо. Цей вид масової комунікації став ефективним завдяки своїй здатності оперативно доносити інформацію до споживача. Сьогодні лідером, у забезпеченні інформацією людства є телебачення. Телебачення створює «ефект присутності», передає зображення та звук, персоніфікує інформацію, саме ці ефекти підносять цей засіб так високо.

Перевага вибору певного виду ЗМІ залежить від віку: серед молоді до 30 років телебачення є теж головним джерелом політичної інформації (84%), проте на другому місці за значущістю – інтернет-сайти (40%), значно більше серед молоді й тих, хто використовує як джерело політичної інформації соціальну мережу Фейсбук (14%). Натомість молодь менше, ніж інші вікові групи, читає газети – як загальнонаціональні (14%), так і місцеві (25%). Найстарша вікова генерація, старше 60 років, теж має свої особливості у використанні ЗМІ як джерел політичної інформації: перше місце, як і в усіх вікових групах, посідає телебачення (95%), а от друге за значущістю – місцеві газети (45%), третє – радіо [4].

Сьогодні набуває значної популярності такий засіб масової інформації, як ІНТЕРНЕТ «всесвітня павутина» – потужна мережа комп'ютерів, з'єднаних в єдиний інформаційний простір. Інтернет павутина в Україні набирає обертів, і кількість користувачів стрімко зростає. Інтернет необхідний значною мірою для того, щоб людство мало можливість вчасно обмінюватись необхідною інформацією, яка б сприяла швидкому розвитку та модернізації економіки.

Однією з головних проблем, на яку звертають увагу зарубіжні й вітчизняні дослідники, є загроза, яку несуть ЗМІ інформаційній, соціальній та, зрештою, національній безпеці. Йдеться про проблему негативного впливу ЗМІ на суспільну свідомість та психіку громадян. Надзвичайно масштабним сьогодні є висвітлення негативу на державних та комерційних телеканалах. Громадянам України сьогодні не вистачає щоденного блоку новин, де висвітлювалися б досягнення в галузі економіки, впровадження інноваційних технологій, наукові відкриття та їх практичне значення, осучаснення всіх життєво важливих інституцій, роль молоді, її можливості в процесі модернізації економіки. Такі новини, вважаємо, будуть справляти хороше враження на громадян та мотивувати суспільство.

За результатами опитування студентів Київського національного торговельно-економічного університету 46,3% респондентів погодились з тим, що в інформаційному просторі України переважає інформація негативного змісту та компрометує владу. Водночас 53,6% опитаних, переконані що переважає інформація яка несе позитивний зміст. Нині, в умовах інтенсивного інформаційного впливу, тільки психологічно стабільна та лояльна до свого соціуму особистість повинна розглядатися як один із центральних елементів системи національної безпеки будь-якої держави. І тільки повсякденна комунікація, у тому числі через діяльність авторитетних і активних громадських рад з огляду на різний рівень державних органів виконавчої влади, здатна суттєво послабити існуючу напруженість у суспільстві, сприятиме поверненню довіри громадян до інститутів власної державності.

Інформаційна безпека держави, потребує впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему державного управління в Україні. Забезпечити недопущення поширення інформації, розповсюдження якої заборонено відповідно до законодавства. Потребує свого вдосконалення правове регулювання діяльності суб'єктів інформаційних відносин, виробництва, використання, поширення та зберігання електронної інформаційної продукції, захисту прав на інтелектуальну власність, посилення відповідальності за порушення встановленого порядку доступу до електронних інформаційних ресурсів усіх форм власності, за навмисне поширення комп'ютерних вірусів. Державному управлінню слід враховувати відповідний позитивний досвід інших країн, забезпечити вирішення окресленої проблеми. У цьому аспекті слід звернути увагу на розроблену Державним комітетом зв'язку та інформатизації України програму «Електронна Україна», яка базується на основних положеннях програми «Електронна Європа Плюс». Головне завдання програми «Електронна Україна» – сприяти розвитку економічного потенціалу України, підвищити конкурентоспроможність економіки, рівень та якість життя населення.

В нашій країні важливо приділити увагу такому типу комунікації, як «населення – населення». В умовах складних економічних та політичних обставин в державі, в суспільства виникає дефіцит довіри, варто змістити акценти та приділити нагальну увагу безпеці людства та економіки. Міжособистісне спілкування або спілкування суспільних груп має горизонтальний характер і більший індекс довіри, ніж спілкування по вертикалі «влада – населення». В епоху новітніх технологій, коли інтерактивність не стає великою проблемою, можна стверджувати про створення ще одного типу комунікації – «населення – влада», тобто, коли суспільна думка багато в чому формує зміст, рішення та дії органів державної влади. Важливу роль у цьому процесі, крім технологічних можливостей передавання інформації від населення до влади, мають відігравати громадські організації як виразники інтересів як окремих, так і широких верств населення. Залучення громадських організацій до діяльності влади та здійснення ними суспільного контролю за нею формує активну, зацікавлену позицію громадян, створює в них відчуття причетності до процесів управлінської діяльності на національному, регіональному та місцевому рівнях. Це формує культуру відкритості та прозорості в діяльності органів влади та державних службовців, сприяє гармонізації відносин між тими, хто здійснює управлінську діяльність, та тими, хто отримує й оплачує управлінські послуги держави [5].

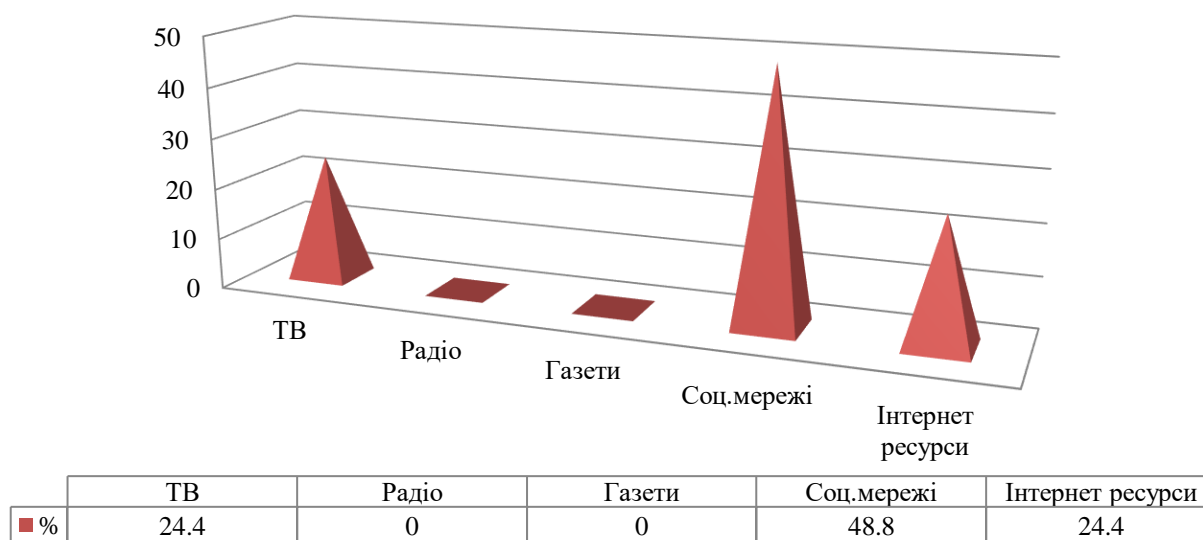
Сучасні можливості та інструменти комунікацій, зокрема соціальні мережі трактуються як феномен нових соціальних відносин, які є необмеженими в часі та просторі, забезпечують багатосторонній інформаційний обмін, та в якому відбувається поєднання функцій, каналів, засобів, форм та типів відносин між учасниками комунікації.

Такий тип комунікації вже отримав назву «Конвергентна інтерактивна комунікація». На розвиток феномену конвергентної інтерактивної комунікації впливають: доступність технологій, простота розповсюдження інформації;

можливість трансляції подій у реальному часі; мобільність учасників комунікації, можливість передавання та отримання повідомлень у реальному часі звідусіль та повсюдно; миттєве та лавиноподібне (вірусне) розповсюдження будь-якої інформації; легкість пошуку та доступу до інформації; інтерактивність – задіяність різних каналів комунікації та їх функціонування в реальному часі; пряма участь у комунікаціях з владою, відсутність посередників; спрощення доступу до послуг, що надають державні установи; зникнення приватності [6].

Проведено дослідження «Користування комунікаційними інструментами» серед студентів КНТЕУ. Було залучено Науковий клуб «Start in science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, загальна кількість респондентів 40. Отримано такі результати: серед опитаних: Інтернетом більше користуються жінки, ніж чоловіки: 78% проти 22%. Наразі соціальні мережі набирають все більшої популярності, і 48,8% дізнаються політичну інформацію саме з них. Згідно з опитуванням 26,8% отримують інформацію про стан справ в Україні з Інтернет ресурсів; а 24,4% респондентів з телебачення. У той же час варіант газети та радіо, студенти не розглядають.

Рис. 1. Результати опитування «Користування комунікаційними інструментами»

Інтернет потрібен для того, щоб людство передавало та отримувало інформацію. Інтернет часто називають «віртуальним полем інформації», яке забезпечене пошуковою системою. Без цієї системи Інтернет би не набув такої популярності. Інтернет в більш широкому значенні потрібен кожній людині не тільки для пошуку інформацій, а й для комунікації та заробітку грошей. Опитавши студентів, ми визначили в яких цілях вони використовують Інтернет: 34,1% для спілкування в соціальних мережах; 11% шукають цікаву інформацію; 17,1% грають в ігри; 12,2% шукають інформацію для навчання; 12,2% працюють в Інтернеті; 11% дізнаються політичні новини. Також, ми визначили, скільки часу користувач Інтернету в середньому проводить в мережі. Маємо те, що в день 39% користувачів проводять 2,5-5 годин в мережі, 31,7% – 1-3 години, і 29,3% – більше 5 годин. Це приблизний підрахунок, який дає зрозуміти, що для

сучасного просунутого користувача факт того, що він проводить в Інтернеті половину свого життя, вже не є дивним.

А ви рахували, скільки часу витрачаєте в Інтернеті, та з якою метою?

Такі популярні Інтернет-майданчики, як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube і багато інших, дійсно можуть приносити велику користь, якщо грамотно ними користуватися. Соціальні мережі являють собою безкоштовний ресурс, де можна обмінюватися інформацією, фотографіями, повідомленнями, музикою, різними файлами з друзями або передплатниками. Вони можуть бути певної спрямованості або універсальними. А також месенджери, які допомагають швидко обмінюватись інформацією, та дізнаватись новини, та займають мінімум пам'яті на вашому пристрої, так 43,8% респондентів надають перевагу Telegram; 40,6% - Viber; і 6,3% - Whats App; 9,4% - іншим месенджерам [7]. Отже, Інтернет – це безмежний простір, де Ви можете без цензури, без нарікань, без оскарження знайти та висвітлити будь-яку інформацію, оскільки в мережі є все, є відповіді на багато запитань.

Інтернет має дві сторони, а саме хорошу та погану. Хороша сторона – це велика кількість корисної інформації, яка є у відкритому доступі і вільна до використання. Погана сторона – це все, що вказує на вади сучасного людського суспільства: тероризм, націоналізм, пропаганда споживацького способу життя, втрата особистих даних та багато іншого.

На жаль, темна сторона часом переважає над світлою стороною. Все залежить від користувачів Інтернету. Ми самі наповнюємо наше життя, визначаємо його якість, самі наповнюємо Інтернет і обираємо його провідну сторону. Тому ми маємо потужну можливість змінити світ на краще.

Безсумнівно, Інтернет річ корисна. Але її характерною рисою є, звикання, та залежність. Я не належу до категорії людей, які критично ставляться до соціальних мереж або зневажають тих, хто щодня користується Інтернетом. Але все ж я пораджу: занурюючись у віртуальний світ, ніколи не забувайте про реальне життя.

Комунікаційні процеси відіграють дуже важливу роль у сучасному суспільстві. Вони посідають центральне місце серед засобів конкурентної боротьби. Стрімкий розвиток технологій, виникнення нових засобів та інструментів комунікацій, зокрема Інтернету, створили виклик всій системі комунікацій державного управління. Крім усіх звичайних методів, виникла потреба освоювати нові методи та засоби комунікації – зокрема соціальні мережі.

Сьогодні потребує модернізації вся система інформаційної безпеки держави. Політика держави в комунікативній сфері має бути сучасною, зрозумілою й науково обґрунтованою. Комунікація за схемами «влада–населення», «населення–влада» покращить імідж органів державного управління й забезпечить поступ України до демократії й заможного суспільства. Слова які належать Бенджаміну Франкліну досить чітко описують ситуацію, яка відбувається в сфері комунікацій – «Час - гроші» – чим швидше передається інформація, тим краще працює економіка та взаємодіє з державою.

Модернізація економіки України відбуватиметься з використанням інноваційних комунікаційних інструментів, оволодівати якими завдання студентської молоді.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: Закон України. Верховна Рада України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Косенко С. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сум. держ. ун-т. 2011. 187 с.
3. Квіт С. Масові комунікації. Журналістика. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/7010/52>
4. Свобода слова в Україні: загальнонаціональне й експертне опитування. Демократичні ініціативи. 2013. URL: <http://www.dif.org.ua>
5. Лашкіна М. Г. Нові підходи до комунікації в публічному просторі державного управління. Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. упр. Х.: Вид-во «ДокНаукДержУпр». 2013. Вип. 1 (13). С. 10-18.
6. Лашкіна М. Г. Конвергентна інтерактивна комунікація. Політологічний енциклопедичний словник. Львів: Новий Світ. 2013.
7. Дослідження користування комунікаціями нового покоління: анкетування. URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf7odjg1AbR6ItFb-dgfCUa6dwSVeN8oahd8HJsQO2rC3ACgw/viewform>

Румянцева Вікторія

студентка 2-го курсу факультету фінансів та банківської справи, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених

ЖІНКИ, ЯКІ ЗМІНИЛИ СВІТ ЕКОНОМІКИ

На пропозицію назвати десять відомих економістів світу, кожен без проблем згадає про Маркса, Фішера, Кейнса, Шумпетера та інших. Але я впевнена, що лиш одиниці зможуть згадати хоча б одне прізвище економіста - жінки. Напевно, не дарма відомий німецький поет Генріх Гейне писав: «Жінки творять історію, хоча історія запам'ятовує лише імена чоловіків». Довгий час світом науки правили чоловіки, а жінки навіть в університетах навчатись не могли. Така ситуація була в багатьох сферах, в тому числі і в економіці. Тому я вирішила усунути цю прикру несправедливість та заповнити прогалину в знаннях історії економіки. Адже, як не крути, у всі часи знаходились жінки, які вносили свій вклад у розвиток економіки.

Анна Шварц (1915-2012).

Анна Шварц є менш знаменитим співавтором книги, яку без вагань можна назвати фундаментальною працею з грошової теорії, написаною після Другої світової війни. У 1963 році Шварц і майбутній Нобелівський лауреат з економіки Мілтон Фрідман опублікували книгу «Грошова історія Сполучених Штатів Америки, 1867-1960». Шварц не отримала Нобелівську премію разом з Фрідманом, а комітет Премії заявив, що книга є одним з найбільш значних і блискучих досягнень саме Фрідмана. Точка зору, яку запропонували Шварц і Фрідман з приводу впливу монетарної політики на бізнес-цикли в економіці, розлетілась по всьому світу. Уряди індустріалізованих країн провели радикальні реформи в монетарній політиці для ефективного регулювання коливань в економіці.

Дейдра Маккლოსкі (1942).

Дейдра Маккლოსкі є, мабуть, найвидатнішим в світі істориком економіки. Її книга про початковий період індустріалізації в Великобританії стала не тільки основою подальших наукових досліджень, але найпопулярнішою самостійною книгою. Загалом, на рахунок цієї дивовижної жінки 14 книг, майже 400 наукових статей, схвальні відгуки нобелівських лауреатів і досвід керівництва Асоціацією економічних істориків США. У 2014 році Маккლოსкі стала головним критиком професора Томаса Пікетті, крім того, вона має великий вплив на економічну політику партій США.

Дамбіза Мойо (1969).

Мойо отримала і диплом з економіки в Оксфордському університеті. Раніше вона працювала в одному з найбільших в світі інвестиційних банків Goldman Sachs, а тепер входить до складу директорів іншого фінансового гіганта – Barclays. Дамбіза Мойо – видатний критик щодо допомоги розвитку бідних економік. Її книга «Мертва допомога: Чому допомога не працює і що є кращим шляхом для Африки» є одним з бестселерів в темі економічного розвитку. Має як і схвальні відгуки, так і негативні. Пізніше, в 2013 році Мойо отримала нагороду Інституту Фрідріха Хаєка.

Рис. 1. Дамбіза Мойо

Джерело: <https://ideanomics.ru/lectures/14492>

Кармен Рейнхарт (1955).

Найвидатніша з нині живих жінок-макроекономістів. Кармен після стажу в Колумбійському університеті працювала головним економістом в Bear Sterns, в Міжнародному Монетарному Фонді і в Гарвардській школі Кеннеді. У той же час, будучи одним із співавторів «Цього разу все по-іншому: Вісім століть фінансової нерозсудливості» і «Зростання за часів боргу», Рейнхарт стала одним з паладинів політики суворої економії після фінансової кризи.

Гаррієт Мартіно (1802-1876).

Її прийнято вважати найстаршим автором книг про податки і економічну політику в 1830-х роках. Крім того, Гаррієт також описували як «дочку Адама Сміта», тому що вона адаптувала його роботи для наступного покоління читачів. При цьому власні твори Мартіно були другорядними в обраній нею сфері знань: згідно Джону Винту з Університету Манчестер Метрополітан, її робота з економічної політики в певний момент була так популярна, що її продажі перевищили показники продажів Чарльза Діккенса.

Джоан Робінсон (1903-1983).

Робінсон є однією з найвпливовіших учнів і послідовників англійського економіста і засновника цілого напрямку в економічній теорії Джона Кейнса. Тому головні праці Джоан розвивають положення «Загальної теорії зайнятості, відсотка і грошей» Кейнса. Будучи економістом в Університеті Кембриджа, вона стала першою жінкою-почесним членом Королівського Коледжу. Однак, ще задовго до цього Робінсон розробила концепцію монопсонії як виду зворотної

монополії, де замість одного продавця і багатьох покупців є один покупець і багато продавців.

Мері Палей Маршалл (1850-1944).

Вона стала однією з перших жінок, якій дозволили вчитися в Кембріджському університеті і в 1875 році стала першою жінкою-лектором з економіки у вищій школі. Примітно, що це сталося рівно за 43 роки до того, як жінки домоглися права голосу в Великобританії. Мері стала автором книги «Економіка в індустрії» в співавторстві з чоловіком Альфредом Маршаллом, який був одним з найвпливовіших економістів в історії. На думку Джеймса і Джуліани Чикареллі, які написали книгу «Знамениті жінки-економісти», Мері Палей Маршалл згадана Кейнсом в його «Біографічному есе». У той же час Чикареллі кажуть, що «Кейнс дуже високо цінував її і вважав блискучою інтелектуалкою, яка ні в чому не поступалася за значимістю ні своєму чоловікові, ні будь-якому іншому економісту, про якого писав Кейнс».

Еліно́р Остро́м (1933-2012).

Вона стала єдиною жінкою, що отримала Нобелівську премію з економіки. Еліно́р не мала вищої економічної освіти, але у неї був диплом з політичних наук. Шведська Королівська Академія Наук нагороджує Остром «За аналіз економічного управління», заявивши, що її робота продемонструвала, як спільна власність може успішно управлятися групами людей. Відзначається, що роботи Остром в цій області ставлять під сумнів загальноприйняті уявлення, показавши, що управління загальними ресурсами можуть бути успішно реалізовані без державного регулювання та приватизації.

Рис. 2. Нобелівська історія: перші жінка-лауреат по економіці Еліно́р Остром

Джерело: <http://forbes.net.ua/opinions/1412413-nobelevskaya-istoriya-pervaya-zhenshchina-laureat-po-ekonomike-elinor-ostrom>

Опанасенко Еліна

студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова наукового клубу SapLab Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, член Ради студентського самоврядування факультету

ВПЛИВ ОСОБИСТОСТІ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Поведінка людини – це унікальний процес, який здатен порушити загальну логіку людства. Безсумнівно, реалізація будь-якої економічної системи відбувається за участю психологічної діяльності особистостей. Головне, що відрізняє погляди суспільства від поняття економічної системи це те, що економіка прагне контролювати все, а людина є головним об'єктом цього плану. Важливим моментом цієї технології є те, як людина чинить. Також невід'ємним елементом є реальність. Дійсність включає в собі розуміння про становлення фундаментальних понять існування економіки. Але вражає те, що можливості економіки можуть зменшуватися із-за негативних факторів, які, на жаль, мають сіре забарвлення: корупція, несплата податків, платня «в конверті».

Тож постає запитання: «Чи ефективно надалі користуватися традиційним уявленням взаємодії поведінки людини й економіки?» Нині мета економіки досліджується діяльністю, яка спрямована на виробництво, торгівлю й отримання прибутку. Але потрібно навчитися усвідомлювати, що економіка – це не товар, економіка – це людина.

Людина є тим аспектом, котрий змінює економіку в цілому.

Важливу роль відіграють конкретні особливості в кожного з нас:

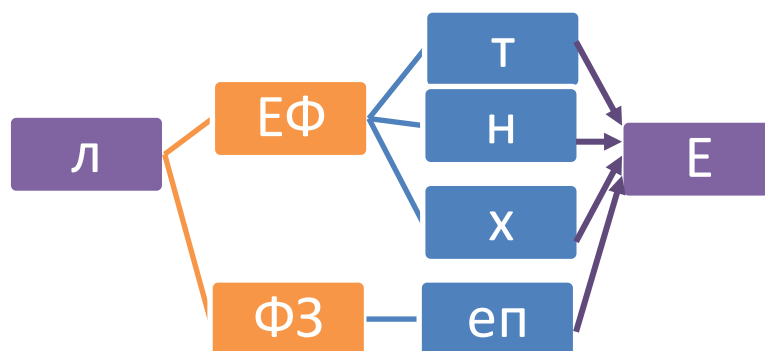
- темперамент;
- настрій;
- характер.

Щоб підкреслити покладений зв'язок з людиною, необхідно представити економіку в двох площинах: перша площина – емоційні фактори, друга площина – фактори задоволення. Ця модель включає в себе основні особливості принципів існування економіки, згідно з яких вона є подібною до людини. Специфіка абстракції дозволить змінити сталий погляд на розвиток економічних систем.

Схема взаємозалежності економіки і людини представлена на рис. 1.

Із рис. 1. слідує, що *поведінкова економіка* – цей напрямок займається дослідженням впливу психологічних факторів на рішення людей у різноманітних економічних ситуаціях. Велика увага приділяється ситуаціям, де люди поведуться інакше, ніж це прогнозує класична економічна теорія із її припущенням раціональності та егоїстичності. Спорідненою з поведінковою

економікою є «економічна теорія і психологія у фінансовій сфері» або «поведінкові фінанси».

Л	Людина	Н	Настрій
ЕФ	Емоційні фактори	Х	Характер
ФЗ	Фактори задоволення	ЕП	Економічні потреби
Т	Темперамент	Е	Економіка

Рис. 1. Поведінкова економіка та її складові

За традиційною економічною теорією, люди діють раціонально. Кожен з нас схильний діяти з максимальною вигодою для себе. Однак нашим вибором часто керують емоції, і Річард Талер на основі численних досліджень та прикладів із життя переконав у цьому весь світ.

Річард Талер – професор економіки та поведінкових наук Чиказького університету. Науковий співробітник Національного бюро економічних досліджень. Лауреат Нобелівської премії з економіки (2017) за ґрунтовний внесок у дослідження економічної поведінки та психології покупців. Був одним із радників Барака Обами. Автор економічних колонок для New York Times, а також п'яти книжок, зокрема «Поштовх».

Стабільність розвитку економіки забезпечується завдяки взаємодії внутрішніх складових факторів. Отже, саме ці цільові сегменти є цеглинками, за допомогою яких можна закласти міцний фундамент стійкої економіки.

Купіна Вікторія

студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова наукового клубу H&SW-service Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, член Ради студентського самоврядування факультету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УМОВАХ ДІЇ ВЕРСАЛЬСЬКОГО ДОГОВОРУ

Після закінчення першої світової війни Німеччина зіткнулася із багатьма проблемами, внаслідок цього її зовнішньополітичне становище було занедбаним і потребувало миттєвого покращення, але, на жаль, цього не сталося. Країни Антанти хотіли отримати максимум користі від перемоги у Першій світовій війні, особливо це стосувалося Франції. Численні обмеження, а надто репарації, згубно впливали на економіку Веймарської Республіки.

З моменту закінчення війни німецька валюта стає все більш девальвувати. Зниження курсу валюти, яке збіглося приблизно з першим роком існування республіки було неминучим в умовах, що склалися. Протягом перших декількох місяців після революції, представники народу, а також лідери соціал-демократичних сил, насилу усвідомили всю сутність безперервної кризи, яка протистояла німецькій промисловості.

Рудольф Вісел, один з кращих діячів серед більшості соціалістів, який був одним з представників народу в 1919 році, а пізніше став міністром економіки рейху, написав в статті 7 липня 1919 року: «Все, що ми купуємо сьогодні повинно бути оплачено в три рази більше довоєнної ставки, і не тому, що значення піднялися, а тому, що вартість нашої паперової валюти опустилась так низько».

Якість німецької продукції була далеко не найкращою, так само як і репутація країни серед європейських держав. Після Першої світової війни різко впав експорт продукції у всіх напрямках. Це ще більш згубно вплинуло на економіку і зовнішньополітичне становище Веймарської республіки: через брак покупців багато продукції залишалась на складах, робочим не було чим платити зарплатню, скорочувались робочі місця.

Німці уважно стежили за ходом роботи Паризької конференції, але зробити який-небудь вплив на її рішення не могли. Коли лідери Великобританії, США і Франції, подолавши розбіжності, ознайомили німців з умовами мирного договору, Німеччина прийшла в шоковий стан.

Німеччина визнавалася відповідальною за розв'язання війни і повинна була відшкодувати збиток, нанесений військовими діями. На країну були накладені

репарації в розмірі 269 млрд. золотих марок – еквівалент приблизно 100 000 т золота. Сума боргу вдвічі перевищувала ВВП Німеччини, а щорічні виплати перевищували профіцит її торгового балансу. Німеччина пропонувала виплату 50 млрд марок золотом і товарами – в основному за рахунок передачі німецьких активів країнам-переможцям і поступових виплат за 15 років. В результаті вимоги до Німеччини перевищували її можливості по виплатах приблизно в 4 рази.

Пік господарської розрухи припав на 1923 рік. Це було пов'язано насамперед з франко-бельгійської окупацією Рурської області (в лютому 1923 року), що проводилася під приводом справляння репараційних платежів, і призвело до фактичного краху господарської системи Рура – основного індустриального центру Німеччини. Сільське господарство Німеччини також знаходилося в кризовому стані. Загальний збір сільськогосподарських культур в 1923 році не перевищив 70% від довоєнного рівня. Помітно знизилися обороти зовнішньої торгівлі: обсяг імпорту скоротився на 38%, експорту – на 33%, а особливо різко (на 50%) – вивезення готових виробів.

Уряд Веймарської Республіки насилу утримував економіку країни від катастрофи. Прагнучи поліпшити економічну кон'юнктуру, уряд вдався до необмеженої грошової емісії. Це спричинило за собою небачену доти гіперінфляцію, яка посилила спад виробництва.

До осені 1923 року паперові гроші зовсім знецінилися, що призвело до кризи в сфері кредиту. Інфляція призвела до різкого знецінення заробітної плати, яка покривала вартість життя лише на 50-60%. Реальна купівельна спроможність населення в вересні 1923 року склала 25%, а в жовтні-листопаді – приблизно 16% від довоєнного рівня.

Гіперінфляція стала одним з найважливіших чинників загострення соціально-політичної обстановки в країні. До кінця війни грошова маса перевищувала довоєнні цифри в 5 разів. Ціни виросли менше – в середньому приблизно в 2 рази. Знецінення марки ховалося частково картковою системою розподілу продуктів з штучно низькими цінами. Інфляція була для німців ще в новинку, і це сприяло феномену, який пізніше отримав назву грошової ілюзії. Люди схильні деякий час «приймати марку за марку», свідомо чи інтуїтивно вважали підвищення цін випадковим, тимчасовим явищем. Така ілюзія не може бути довговічною. До липня 1922 року банкнотна маса зросла в порівнянні з моментом перемир'я більш ніж в 7 разів, проте рівень цін підвищився в 40 разів, а курс долара навіть в 75 разів. Наступний рік дав різке посилення інфляції. До червня 1923 року грошова маса збільшилася приблизно в 90 разів, ціни – в 180 разів, курс долара – в 230 разів.

З літа 1923 року почалася інфляційна агонія. За чотири місяці до кінця листопада грошова маса виросла в 132 000 разів, рівень цін – в 854 000 разів, курс долара – майже в 400 000 разів. Історія паперових грошей до цього не знала таких масштабів знецінення.

Цифри кінця 1923 року вражають уяву. Сума банкнот Рейхсбанку в зверненні до середини листопада наблизилася до 100 квінтильйон, а на кінець

року, за даними того ж банку, досягла майже 500 квінтильйонів марок. З кожним місяцем випускалися купюри все більш високого номіналу. «Найдорожчою» під кінець 1923 року виявилася купюра в 100 трильйонів марок, на ній надруковано «100 більйонів»: так у тогочасній Німеччині називався трильйон – 1000 млрд. На ділі вона коштувала менше 25 доларів.

Одні купюри швидко змінювали інші. В кінці 1922 і на початку 1923 року було випущено вісім різних видів 10-тисячних купюр. З'явилася чутка, що справжніми є лише купюри з червоним штемпелем, за ними стали ганятися, а від інших намагалися позбутися. Коли в травні 1923 року Рейхсбанк зробив офіційну заяву про рівноцінність усіх купюр, це вже не мало ніякого практичного значення, оскільки 10 тисяч марок перетворилися в мікроскопічно малу величину.

Ціни товарів стали немислимі. Буханець житнього хліба, що коштував до війни 29 пфенігів (0,29 марки), на піку інфляції продавався за 430 мільярдів марок; кілограм вершкового масла подорожчав з 2,70 марки до 6 трильйонів; пара черевиків могла тепер коштувати більше 30 трильйонів, і так далі. Голови людей пухли від незліченних нулів на грошах; робота банківських клерків і касирів перетворилося на пекло. Потрібні були десятки тисяч друкарів, бухгалтерів, касирів, лічильників, охоронців, перевізників грошей, що принаймні якимось пом'якшувало безробіття.

Новий рейхсканцлер від Німецької народної партії Густав Штресман припинив пасивний опір в Рурському регіоні і вирішив проблему інфляції введенням нових грошей. Введення рентної марки поклало кінець інфляції. Її жертвами стали в основному дрібні вкладники і пенсіонери. Власники майнових цінностей та промисловці змогли виплатити кредити знеціненими грошима і розбагатіли. У виграші залишилися і селяни, борги яких також знецінилися.

Дослідникам довелося визнати: «Версальська система та скрутне економічне положення, в якому опинилася Німеччина, стала причиною зародження нацизму в цій країні». Отже, слід усвідомити весь причинно-наслідковий зв'язок подій тих часів, щоб надалі не робити ті самі помилки. Прагнення наживи, бажання отримати максимум користі від перемоги у Першій світовій війні сприяли зародженню ненависті та бажанню помститись. Згадуючи концепцію А. Дж. Тойнбі «Виклик-відповідь», зазначимо: саме на відрізок золотої середини «Виклик» може стимулювати максимальну «Відповідь». Версальський договір – невиправданий виклик, невиконанні умови, і через 20 років після його підписання, світ отримав відповідь, масштабів якої не зміг би передбачити ніхто.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бармін Богдан, студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активіст Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: kashalot2000@i.ua

Бойко Людмила, студентка 3-го курсу факультету економіки, менеджменту та психології, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: lyudmilapresident@gmail.com

Боровик Валерія, студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: the.sun.highmlands@gmail.com

Віннікова Владислава, студентка 3-го курсу факультет ресторанно-готельного і туристичного бізнесу, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: vinnikovavlada@gmail.com

Волосян Кароліна, студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: karolina_volosyan@ukr.net

Воронцов Марк, студент 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: mrkvrncv@gmail.com

Довженко Дарія, студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: dashadovzhenko12@gmail.com

Долід Олександр, студент 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, Координатор наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: dolid.sasha@gmail.com

Дяченко Єлизавета, студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: liza081999@ukr.net

Звягінцев Дмитро, студент 3-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Заступник Голови ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: zviagintsevdmitro@gmail.com

Каїка Єлизавета, студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: lizakaika7@gmail.com

Кіров Максим, студент 3-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: kirovmaksim11@gmail.com

Ковальова Анастасія, студентка 4-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова Секретаріату Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Заступник Голови Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: kovaleva.anast1997@gmail.com

Крумка Маргарита, студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: margokrumka@ukr.net

Купіна Вікторія, студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова наукового клубу N&SW-service Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, член Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: kusikkupina@gmail.com

Куцай Юлія, студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Голова Секретаріату Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: ykutsai2000@gmail.com

Лопуга Владислав, студент 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, Голова інформаційно відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Координатор наукового клубу «Фенікс».

E-mail: vlopuga12@gmail.com

Мельник Дарія, студентка 3-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: dariyamelnyk9@gmail.com

Мостовенко Анастасія, студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених Голова сектору «Центр розвитку кар'єри» Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: nastyamostovenko.com@gmail.com

Новик Альона, студентка 3-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Заступник Голови наукового клубу SapLab Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: alionanovyk@gmail.com

Опанасенко Еліна, студентка 2-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, Голова наукового клубу SapLab Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, член Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: opanasenkoelina@gmail.com

Пасальський Богдан Кирилович, к. х. н., доцент кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю, науковий консультант клубу «Start in Science».

E-mail: pasalskiy@gmail.com

Приходько Каріна, студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: karina2000@meta.ua

Рекал Дмитро, студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активіст наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: recaldima99@gmail.com

Репецька Олена, студентка 2 курсу факультету фінансів та банківської справи, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: repecka97@gmail.com

Рудь Наталія, студентка 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: n_olegovna13@ukr.net

Романюк Анастасія, студентка 1-го курсу Факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: nastyia2000909@gmail.com

Румянцева Вікторія, студентка 2-го курсу факультету фінансів та банківської справи, Голова відділу по роботі з молодими вченими факультету, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: vrumyancevavictoria28@gmail.com

Сакевич Микита, студент 3-го курсу факультету економіки, менеджменту та психології, Заступник Голови Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Голова відділу по роботі з молодими вченими університету.

E-mail: n.sakevych@gmail.com

Самойленко Анастасія, студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова Наукового відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: samoilenkoa25@ukr.net

Сєдов Сергій, студент 2-го курсу факультету торгівлі та маркетинг, активіст наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: limon4ik26@ukr.net

Соловей Тетяна студентка 2-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, активістка Наукового клубу «Start in Science» Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: tanyasoloveyka@gmail.com

Хойнацька Юлія, студентка 1-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: khoinatska.l@gmail.com

Чикун Надія Юріївна, старший викладач кафедри товарознавства, управління безпечністю та якістю, модератор проектів наукового клубу «Start in Science».

E-mail: nadiya.chikun@gmail.com

Шапран Олексій, студент 1-го курсу факультету обліку, аудиту та інформаційних систем, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених і Ради студентського самоврядування факультету.

E-mail: alexeyshapran333@gmail.com

Шуль Валерія, студентка 2-го курсу факультету міжнародної торгівлі та права, Голова Європейського клубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: lerashul12345@gmail.com

Юрко Тетяна, студентка 3-го курсу факультету торгівлі та маркетингу, Голова Інформаційного відділу ЕкоКлубу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених.

E-mail: tetiana.iurko@gmail.com

Журнал VIVAT ACADEMIA

ВИПУСК 8. 2019

Статті в журналі Vivat Academia написано відповідно до тематики: «Економіка як диригент модернізації». Випуск підготовлено з нагоди відзначення Дня науки в Україні. Детальніше на офіційному сайті Наукового товариства КНТЕУ: <http://ntsadtamv.knteu.kiev.ua>

Редакційна колегія:

- Ю. Баранюк** Голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;
- Н. Сакевич** Заступник голови Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;
- М. Антоневич** Заступник голови Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;
- А. Ковальова** Голова Секретаріату Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;
- В. Лопуга** Голова Інформаційного відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;

Дизайн:

- О. Масловський** Заступник голови Інформаційного відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;

Комп'ютерна верстка:

- О. Шапран** Заступник голови Інформаційного відділу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених;

Рекомендовано до опублікування та розміщення на сайті засіданням Ради Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених Київського національного торговельно-економічного університету (протокол № 5 від 15.05.2019 р.)